

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ РАЙОН СОВЕТЫ

КАРАР

№ 18

Урыссу ш.т.п.

28 апрель 2020 ел

“Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы” муниципаль берәмлеге Уставы турында

Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Татарстан Республикасы Ютазы районы Советының 2015 елның 11 сентябрәндәге № 43 карары белән кабул ителгән «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына таянып, 2020 елның 9 апрелендәге Татарстан Республикасы Ютазы район Советының «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итү турында» карары проекты буенча ачык тыңлаулар нәтижәләрен исәпкә алып, Татарстан Республикасы Ютазы район Советы **КАРАР КАБУЛ ИТТЕ:**

1. №1 кушымта нигезендә «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итәргә.

2. «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәвенә алу турында 2005 елның 21 июлендәге «Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләти теркәү турында» 97-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органында теркәргә.

3. Әлеге карарны һәм «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын рәсми бастырып чыгаруны (халыкка житкерүне), «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставында каралган тәртиптә, муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органының территориаль органынан кергән көннән соң 7 эш көненнән дә соңга калмыйча тәэмин итәргә.

4. Әлеге карар һәм «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставы әлеге карарның 3 пунктында каралган тәртиптә рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) соң үз көченә керә.

5. Әлеге карар һәм «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставы үз көченә кергәннән соң Татарстан Республикасы Ютазы район Советының Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы уставын раслау турында” 2015 елның 11 сентябрдәге № 43 карарын һәм Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсе тарафыннан 2015 елның 18 декабрдә теркәлгән RU165430002015002 дәүләт теркәү номеры булган Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Уставын (Татарстан Республикасы Ютазы район Советының 2016 елның 5 декабрдәге 31 номерлы, 2017 елның 26 декабрдәге 40 номерлы карары белән кертелгән үзгәрешләр белән) үз көчен югалткан дип танырга.

6. Әлеге карарны «Ютазы таңы» («Ютазинская новь») газетасында, Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) юлы белән урнаштырырга, <http://pravo.tatarstan.ru> Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) һәм <http://jutaza.tatarstan.ru/> адресы буенча Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының рәсми сайтында Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре порталында Интернет-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.

7. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.

8. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемә алам.

Татарстан Республикасы

Ютазы муниципаль районы

Башлыгы урынбасары



З. М. Әгълиева

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮТАЗЫ РАЙОН СОВЕТЫ

КАРАР

№ 18

Урыссу ш.т.п.

28 апрель 2020 ел

“Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы” муниципаль берәмлеге Уставы турында

Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Татарстан Республикасы Ютазы районы Советының 2015 елның 11 сентябрендәге № 43 карары белән кабул ителгән «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына таянып, 2020 елның 9 апрелендәге Татарстан Республикасы Ютазы район Советының «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итү турында» карары проекты буенча ачык тыңлаулар нәтижеләрен исәпкә алып, Татарстан Республикасы Ютазы район Советы **КАРАР КАБУЛ ИТТЕ:**

1. №1 кушымта нигезендә «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итәргә.

2. «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәвенә алу турында 2005 елның 21 июлендәге «Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләти теркәү турында» 97-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органында теркәргә.

3. Әлеге карарны һәм «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын рәсми бастырып чыгаруны (халыкка житкерүне), «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставында каралган тәртиптә, муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органының территориаль органынан кергән көннән соң 7 эш көненнән дә соңга калмыйча тәмин итәргә.

4. Әлеге карар һәм «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставы әлеге карарның 3 пункттында каралган тәртиптә рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) соң үз көченә керә.

5. Әлеге карар һәм «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставы үз көченә кертгәннән соң Татарстан Республикасы Ютазы район Советының Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы уставын раслау турында” 2015 елның 11 сентябрдәге № 43 карарын һәм Россия Федерациясе Юстиция министрлыгының Татарстан Республикасы буенча идарәсе тарафыннан 2015 елның 18 декабрдә теркәлгән RU165430002015002 дәүләт теркәү номеры булган Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Уставын (Татарстан Республикасы Ютазы район Советының 2016 елның 5 декабрдәге 31 номерлы, 2017 елның 26 декабрдәге 40 номерлы карары белән кертелгән үзгәрешләр белән) үз көчен югалткан дип танырга.

6. Әлеге карарны «Ютазы таңы» («Ютазинская новь») газетасында, Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) юлы белән урнаштырырга, <http://pravo.tatarstan.ru> Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) һәм <http://jutaza.tatarstan.ru/> адресы буенча Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районының рәсми сайтында Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре порталында Интернет-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.

7. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.

8. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемә алам.

Татарстан Республикасы

Ютазы муниципаль районы

Башлыгы урынбасары

З. М. Әгълиева

**Татарстан Республикасы
Ютазы район Советы карары**

белән кабул ителде

2020 елның 28 апреле №18

**Татарстан Республикасы Ютазы
муниципаль районы Башлыгы
урынбасары З. М. Әгълиева**

**«Татарстан Республикасы
Ютазы муниципаль районы»
муниципаль берәмлеге**

У С Т А В Ы

Урыссу ш. т. п.,

2020 ел

1 бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1 статья. Муниципаль район һәм аның статусы

1. «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә «Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 46-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән муниципаль район статусы бирелде.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы» (алга таба – текст буенча - муниципаль район), кыскартылган исеме - «ТР Ютазы муниципаль районы».

3. Район исеменә кыскартылган формасын районның рәсми символларында, жирле үзидарә органнары исемнәрендә, жирле үзидарәнең сайланулы һәм башка вазыйфаи затлары белән, шулай ук башка очрақларда куллану рөхсәт ителә.

2 статья. Муниципаль районның территориаль корылышы

1. Муниципаль район чикләре «Ютазы муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 46-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

2. Муниципаль район чикләре жирлекара характердагы жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү өчен шартлар тудыру кирәклеген исәпкә алып, шулай ук муниципаль районның бөтен территориясендә күрсәтелгән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гәмәлгә ашыру өчен билгеләнә.

3. Муниципаль район чикләрен үзгәртү «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә Татарстан Республикасы законы белән гәмәлгә ашырыла. Муниципаль район чикләрен үзгәртү турында халык инициативасы федераль законда һәм аның нигезендә кабул ителә торган жирле референдум үткәрү инициативасын тәкъдим итү

өчен Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла. Муниципаль район чикләрен үзгәртү турында жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары инициативасы тиешле жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары карарлары белән рәсмиләштерелә. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү турында Татарстан Республикасы Законы жирле референдум кампаниясе чорында муниципаль районның жирле үзидарә органнарын сайлау буенча сайлау кампаниясе чорында үз көченә керергә тиеш түгел.

4. Муниципаль район территориясе составына түбәндәге муниципаль берәмлекләр керә: 1) Урыссу шәһәр тибындагы поселогы; 2) Әбсәләм авыл жирлеге; 3) Акбаш авыл жирлеге; 4) Бәйрәкә авыл жирлеге; 5) Бәйрәкәтамак авыл жирлеге; 6) Димтамак авыл жирлеге; 7) Кәрәкәшле авыл жирлеге; 8) Иске Каразирек авыл жирлеге; 9) Ташкичү авыл жирлеге; 10) Урыссу авыл жирлеге; 11) Ютазы авыл жирлеге.

5. Муниципаль районның административ үзәге - Урыссу шәһәр тибындагы поселогы.

3 статья. Муниципаль районның рәсми символлары

1. Муниципаль район федераль законнар һәм геральдик кагыйдәләр нигезендә үз рәсми символларына ия – тарихи, мәдәни, милли һәм башка жирле горелф-гадәтләргә чагылдыручы флагы, гербы һәм гимны бар.

2. Муниципаль районның рәсми символларын тасвирлау муниципаль районның вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән раслана.

2. Муниципаль районның рәсми символлары федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

3. Муниципаль районның рәсми символлары муниципаль район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының мөһерләрендә, бланкларында һәм бүтән рәсми документларында, муниципаль район жирле үзидарә органнары биналарының фасадларында, муниципаль районның вәкиллекле органы утырышлар залында, муниципаль район башлыгының, жирле администрация житәкчесенә (муниципаль берәмлекнең башкарма-боеру органы) хезмәт бүлмәләрендә кулланыла. Муниципаль районның рәсми символларын куллануның бүтән очраклары муниципаль районның вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

4 статья. Муниципаль районда яшәүчеләрнең жирле үзидарәне тормышка ашыруга хокуклары

1. Россия Федерациясе гражданны (алга таба - гражданин) жирле үзидарәне жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда, турыдан-туры ихтыяр белдерүнең бүтән юллары аша, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы һәм башка органнары аша тормышка ашыралар.

Муниципаль район территориясендә даими яки күпчелек вакытта (нигездә) яшәүче чит ил гражданны жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенәң халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

2. Гражданныр женесенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, мөлкәти һәм вазифаи хәленә, дингә мөнәсәбәтләренә, инануларына, нинди жәмәгать берләшмәләрендә торуларына карамастан, жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда тигез хокукларга ия.

3. Россия Федерациясе Конституциясе һәм «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга гражданнының хокуклары федераль закон белән бары тик конституциячел төзелеш, әхлак, сәламәтлек, башка затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен яклау, ил оборонасын һәм дәүләт иминлеген тәмин итү максатларында кирәк булган очракта гына чикләнергә мөмкин.

4. Дәүләт хакимиятенәң федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга хокукларның дәүләт гарантияләрен тәмин итәләр.

5 статья. Жирле үзидарәнең хокукый нигезе

1. Жирле үзидарәнең хокукый нигезен халыкара хокукның гомумтанылган принциплары һәм нормалары, Россия Федерациясе халыкара шартнамәләре, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясенәң шулар нигезендә

нәшер ителә торган башка федераль законнар (Россия Федерациясе Президенты фәрманнары (указлары) һәм боерыклары, Россия Федерациясе Хөкүмәте карарлары һәм боерыклары, федераль башкарма хакимият органнарының башка норматив-хокукый актлары), Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив-хокукый актлары, муниципаль район уставы, жирле башка муниципаль хокукый актлар тәшкил итә.

2 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ЖИРЛЕ ӘҖӘМИЯТТӘГЕ МӘСЬӘЛӘЛӘРЕ

6 статья. Муниципаль районның жирле әҖәмияттәге мәсьәләләре

1. Муниципаль районның жирле әҖәмияттәге мәсьәләләренә карый:

1) муниципаль район бюджеты проекты тәзү һәм карау, муниципаль район бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, муниципаль район бюджеты үтәлеше турындагы хисапны тәзү һәм раслау;

2) муниципаль районның жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

3) муниципаль район милкендәге мөлкәткә ия булү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү;

4) Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлекләрне электр һәм газ белән тәмин итүне муниципаль район чикләрендә оештыру;

5) муниципаль район чикләреннән тыш жирле әҖәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегә, муниципаль район чикләрендә торак пунктлардан читтә жирле әҖәмияттәге автомобиль юлларының сакланышына муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру һәм аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, шулай ук автомобиль юлларынан файдалану һәм юл эшчәнлеген Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне тормышка ашыру;

6) халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыру һәм муниципаль район чикләрендә жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

6.1) муниципаль район территориясендә террорчылыкны һәм экстремистлыкны профилактикалауда, шулай ук террорчылык һәм экстремистлык чагылышлары нәтижәләрен минимальләштерүдә һәм бетерүдә катнашу;

6.2) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен үстерүгә, аз санлы халыкларның һәм башка милли азчылыкларның хокукларын тормышка ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясен тәмин итүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чараларны эшләү һәм гамәлгә ашыру;

7) муниципаль район территориясендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм бетерүдә катнашу;

8) муниципаль район территориясендә муниципаль милиция тарафыннан жәмәгать тәртибен саклауны оештыру;

8.1) муниципаль районның хезмәт күрсәтелә торган административ участогында полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә эш өчен бина бирү;

8.2) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан вазыйфай бурычларын үтәү чорында торак урыны бирү;

9) жирлекара характердагы әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын оештыру;

10) муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыру (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү вәкаләтләреннән тыш), муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру (финанс белән тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем бирүдән тыш), балаларны тәрбияләү һәм карау, муниципаль мәгариф оешмаларында балаларны карау өчен шартлар тудыру, шулай ук үз вәкаләтләре чикләрендә балаларның каникул вакытында ялын

оештыруны тээмин итү буенча чараларны, шул исәптән аларның тормыш һәм сәламәтлеге куркынычсызлыгын тээмин итү чараларын гамәлгә ашыру;

11) гражданнарға түләүсез медицина ярдәме күрсәтү буенча дәүләт гарантияләренәң территорияль программасы нигезендә муниципаль район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыру (Россия Федерациясе Хөкүмәте раслаган халыкка түләүсез медицина ярдәме күрсәтү буенча дәүләт гарантияләренәң территорияль программасы нигезендә башкарма хакимиятнең федераль органы карамагындагы медицина оешмаларында халык медицина ярдәме белән тээмин ителә торган территорияләр исемлегенә кертелгән жирлекләрдән тыш);

12) муниципаль район территориясендә каты коммуналь көнкүреш калдыкларын жыю (шул исәптән аерым жыю), ташу (транспортировкалау), эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү эшчәнлеген оештыруда катнашу;

13) муниципаль районның территорияль планлаштыру схемаларын раслау, территорияне планлаштыру буенча муниципаль районның территорияль планлаштыру схемасы нигезендә әзерләнгән документларны раслау, муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тээмин итүнең мәгълүмати системасын алып бару, муниципаль район чикләрендә жир кишәрлекләрен муниципаль ихтыяжлар өчен резервлау һәм алу, индивидуаль торак төзелеше яисә бакча йорты параметрларын планлаштырыла торган төзү турында хәбәрнамәдә күрсәтелгән белдерүнамәнең жир кишәрлегендә индивидуаль торак төзелеше объектын яки бакча йортын урнаштыру мөмкинлеге һәм билгеләнгән параметрлар буенча билгеләнгән параметрларга туры килүе турында хәбәрнамәне жибәрү, хәбәрнамәдә күрсәтелгән индивидуаль торак төзелеше яисә бакча йорты параметрларының планлаштырыла торган параметрларына туры килмәве һәм (яки) индивидуаль торак төзелеше объектын яки бакча йортын жир кишәрлегендә урнаштырырга ярамау турында хәбәрнамәләр, шәхси торак төзелеше яисә бакча йортының төзелгән яки үзгәртеп корылган объектының яки тиешле торак территорияләрендә урнашкан жир кишәрлекләрендә шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы закон таләпләренә туры килмәве яисә туры килүе турында хәбәрнамәләр, Россия Федерациясе гражданлык законнары нигезендә, авылара территориядә урнашкан үз белдекләре белән корылманы сүтү турында карар кабул итү, үз белдекләре белән төзелгәнне сүтү турында карар кабул итү, билгеләнгән таләпләргә туры китерү, максатчан билгеләнмәгән яисә Россия Федерациясе законнарын

бозып файдаланыла торган яисә авылар территориядә урнашкан жир кишәрлеген тартып алу, авылар территориядә урнашкан корылманы үз белдеге белән сүтү яки аны билгеләнгән таләпләргә туры китерү, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексында каралган очрақларда, билгеләнгән таләпләргә туры китерү, авыл арасындагы территориядә урнашкан жир кишәрлегенә шәһәр төзелеше планын бирү;

13.1) реклама конструкцияләрен урнаштыру схемасын раслау, муниципаль район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә рөхсәтләр бирү, мондый рөхсәтләрне юк итү; “Реклама турында” 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль законы нигезендә тормышка ашырыла торган муниципаль район территориясендә үз белдеге белән урнаштырылган реклама конструкцияләрен демонтажлау турында күрсәтмәләр бирү;

14) жирлекләренә архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны формалаштыру һәм тиешле дәрәжәдә тоту;

15) муниципаль район территориясендә жирлекара жирләү урыннарын карап тоту, ритуаль хезмәтләрне оештыру;

16) муниципаль район составына керүче авыл жирлекләрен элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

17) жирлекара китапханәләр тарафыннан халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, аларның китапханә фондларының сакланышын тәмин итү һәм комплектлау;

17.1) муниципаль район составына керүче авыл жирлекләрен мәдәният оешмалары хезмәтләре һәм ял оештыру буенча хезмәтләр белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

17.2) муниципаль район составына керүче жирлекләрдә жирле традицион халык сәнгәтен үстерү өчен шартлар тудыру;

17.3) муниципаль район милкендә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау, куллану һәм популярлаштыру, муниципаль район территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) эһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни ядкәрләрен) саклау;

18) муниципаль район составына керүче жирлекләренә бюджет тәмин

ителеше дәрәжәсен муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән тигезләү;

19) территориаль саклану (оборона) һәм гражданнар саклануы (оборонасы), халыкны һәм территорияне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

20) муниципаль район территориясендә дөвалау-савыктыру урыннарын һәм жирле эһәмияттәге курортларны булдыру, үстерү һәм саклауны тәмин итү, шулай ук жирле эһәмияттәге махсус сакланыла торган табигать территорияләреннән файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

21) муниципаль район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацион эзерләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

22) су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыру;

23) жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерүен үстерү, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыру, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итү, социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм ирекле ярдәмчеләргә (волонтерлыкка) ярдәм күрсәтү;

24) муниципаль район территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакүләм спортны үстерү өчен шартлар тәмин итү, муниципаль районның рәсми физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

25) балалар һәм яшьләр белән эшләрү буенча жирлекара характердагы чараларны оештыру һәм гамәлгә ашыру;

26) Россия Федерациясе су законнарында билгеләнгән чикләрдә су объектлары милекчесе вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына ирекле үтеп керүен тәмин итүне дә кертеп, шәхси һәм көнкүреш ихтыяжлары өчен гомуми файдаланудагы су объектларыннан файдалану кагыйдәләрен билгеләү;

27) муниципаль урман контролен гамәлгә ашыру;

28) муниципаль район ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре

булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәмин итү, федераль закон нигезендә ясалма жир участогы төзү турында килешү төзү хокукына ачык аукцион үткәрү;

29) муниципаль район чикләрендә коррупциягә каршы торучы чараларын гамәлгә ашыру;

30) адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк эһәмиятендәге яки муниципалитетара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), муниципаль районның авылара территориясә чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына адреслар бирү, мондый адресларны үзгәртү, юкка чыгару, дәүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыру;

31) муниципаль районның авылара территориясендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыру;

32) «Күчәмсез милекнең дәүләт кадастры турында» 24.07.2007 ел, № 221-ФЗ Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләрен башкаруны оештыру һәм территориянең карта-планын раслау.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары авылара территорияләрдә жирлекләренң жирле үзидарә органнарының барлык хокукларына һәм вәкаләтләренә, шул исәптән салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясә законнары нигезендә жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә ия.

3. Муниципаль район составына керүче аерым жирлекләренң жирле үзидарә органнары муниципаль районның жирле үзидарә органнары белән әлегә жирлекләр бюджетларыннан Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренң бер өлешен гамәлгә ашыру турында килешүләр төзәргә хоуклы.

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль район составына керүче аерым жирлекләренң жирле үзидарә органнары белән, муниципаль район бюджетыннан Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә тиешле жирлекләр бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренң бер өлешен гамәлгә ашыруны аларга тапшыру турында

килешүләр төзөргә хокуклы.

Күрсәтелгән килешүләр билгеле бер вакытка төзелергә, аларның гамәлдә булуын туктату нигезләрән һәм тәртибен, шул исәптән әлеге өлештә күрсәтелгән бюджетара трансфертларның еллык күләмен билгеләү тәртибен, тапшырыла торган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәк булган нигезләмәләрне, шулай ук килешүләрне үтәмәгән өчен финанс санкцияләрән күздә тотарга тиеш. Килешүләр төзү тәртибе муниципаль район Уставы яисә муниципаль районның вәкилләклә органының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Күрсәтелгән килешүләр нигезендә тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен жирле үзидарә органнары муниципаль районның вәкилләклә органы карарында каралган очракларда һәм тәртиптә үз матди ресурсларыннан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалану хокукына ия.

4. Муниципаль районның жирле администрациясе жирлекнең муниципаль районның административ үзәге булган жирле администрациясе вәкаләтләрән, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 34 ст., 2 өлешендә, 3 абз. каралган очракларда үз табышлары хисабына һәм муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары исәбенә гамәлгә ашыра.

7 статья. Муниципаль район жирле үзидарә органнарының муниципаль районның жирле әһәмияттәге сорауларына кертелмәгән сорауларны хәл итүгә хокуклары

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

1) муниципаль район музейларын булдыруга;

2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнашуга;

3) муниципаль район территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне тормышка ашыру өчен шартлар тудыруга;

4) муниципаль район территориясендә Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм милләтара мөнәсәбәтләр

өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыруда ярдәм күрсәтүгә;

5) 2008 елның 31 декабренә алар карамагында булган югары белем бирү муниципаль мэгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен үтәүгә;

6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыруга;

7) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтүгә;

8) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтүгә;

9) «Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында» 20.07.2012 ел, № 125-ФЗ Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыруга;

10) авылара территориядә урнашкан торак пунктта нотариус булмаганда, законнарда каралган тәртиптә нотариаль гамәлләр кылуга;

11) федераль законнар белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләүне үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыруга, шулай ук ведомство буйсынуындагы оешмалар житешсезлекләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләрен куллану һәм оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләре буенча ачыкланган житешсезлекләренә бетерү буенча федераль законнар нигезендә чаралар күрүне тикшереп торуга;

12) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыруга;

13) инвалидлар, сәламәтлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм итүгә;

16) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 07.02.1992 ел, № 2300-1 Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыруга.

2. Муниципаль районның жирле үзидарэ органнары элге статьяның 1 өлешендэ күрсәтелгән мәсьәләләрне хәл итәргә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган башка дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруда катнашырга, әгәр федераль законнарда каралса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарэ органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кермәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән алар компетенциясеннән төшереп калдырылмаган башка мәсьәләләрне, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм өстәмә нормативлар буенча салым керемнәрәннән тыш, жирле бюджетлар керемнәре хисабына хәл итәргә хокуклы.

8 статья. Жирле әһәмияттәгә мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарэ органнары вәкаләтләре

1. Жирле әһәмияттәгә мәсьәләләрне хәл итү максатларында муниципаль районның жирле үзидарэ органнары түбәндәгә вәкаләтләргә ия:

1) муниципаль район Уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кергү, муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару;

2) муниципаль районның рәсми символларын билгеләү;

3) муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзү, муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү һәм бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль заданиене үтәүне финанс белән тәэмин итү, шулай ук муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алуны гамәлгә ашыру;

4) Әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләргә һәм муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан башкарыла торган эшләргә тарифларны билгеләү;

4.1) "Жылылык белән тәэмин итү турында" 27.07.2010 ел, № 190-ФЗ Федераль законда каралган жылылык белән тәэмин итүне оештыру вәкаләтләре;

4.2) «Су белән тәэмин итү һәм ташландык суларны агызу турында»

07.12.2011 ел, № 416-ФЗ Федераль законда каралган су белән тээмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендә вәкаләтләргә;

4.3) «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 28.06.2014 ел, № 172-ФЗ Федераль законда каралган стратегик планлаштыру өлкәсендә вәкаләтләргә;

5) муниципаль сайлаулар, жирле референдум, депутатны, жирле үзидарәненң сайланулы органы эгъзасын, жирле үзидарәненң сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник яктан тээмин итү;

б) муниципаль районның икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләренә жыюны оештыру һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына тапшыру;

6.1) аларга карата таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган жирлекләренң коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын, жирлекләренң транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, жирлекләренң социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшләү һәм раслау;

7) муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару, жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектлары турында фикер алышу, муниципаль район халкына муниципаль районның социаль-икътисадый һәм мәдәни үсеше турында, аның ижтимагый инфраструктурасы үсеше турында һәм башка рәсми мәгълүмат житкерү өчен массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә кую;

8) федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләренә гамәлгә ашыру;

8.1) жирле үзидарәненң сайланулы вазыйфаи затларына, жирле үзидарәненң сайланулы органнары эгъзаларына, муниципаль районның вәкиллекле органнары депутатларына, муниципаль хезмәткәрләр һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру, Россия Федерациясенң Мәгариф турындагы законнарында һәм муниципаль хезмәт турындагы законнарда каралган тәртиптә муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыру;

8.2) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау һәм гамәлгә ашыру, муниципаль район чикләрендә урнашкан күп фатирлы йортларга энергетик тикшерүне оештыру, энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру турында законнарда каралган башка чараларны оештыру һәм үткәрү;

9) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон, муниципаль район Уставы нигезендә башка вәкаләтләр.

1.1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 14, 15 һәм 16 статьялары нигезендә жирле әһәмияттәгә мәсьәләләр, федераль законнар, муниципаль район Уставы белән жирле әһәмияттәгә әлегә мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнарының вәкаләтләре билгеләнергә мөмкин, ә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 16.2 статьясындагы 3 өлешендә каралган очракта, күрсәтелгән вәкаләтләр Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнергә мөмкин.

1.2. Федераль законнарда билгеләнгән очракларда Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнары һәм Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары арасында вәкаләтләренә яңадан бүлү гамәлгә ашырылырга мөмкин. Вәкаләтләренә яңадан бүлү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә закон чыгару (вәкиллеке) органы вәкаләтләре срогыннан да ким булмаган вакытка рөхсәт ителә. Татарстан Республикасының мондый законнары чираттагы финанс елы башыннан үз көченә керә.

Муниципаль милек белән идарә итү, жирле бюджетны формалаштыру, раслау һәм үтәү, жәмәгать тәртибен саклауны гамәлгә ашыру, жирле үзидарә органнары структурасын билгеләү, муниципаль район территориясе чикләрен үзгәртү, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 17 статьясындагы 1 өлешенә 1, 2, 7, 8 пунктларында һәм 35 статьясындагы 10 өлешендә каралган вәкаләтләренә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләренә кертү рөхсәт ителми.

2. Жирле үзидарә органнарының әлегә статьяда билгеләнгән

вәкаләтләре муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла. Бер муниципаль районның жирле үзидарә органының яки жирле үзидарә вазыйфаи затының башка муниципаль районның жирле үзидарә органына яисә вазыйфаи затына буйсынууы рөхсәт ителми.

3. Федераль закон яисә Татарстан Республикасы законнары нигезендә федераль дәүләт хакимияте органнарының, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының вәкаләтләре жирле үзидарә органнарына, РСФСР башкарма хакимияте органнарының хокукый актларына, федераль башкарма хакимият органнарының хокукый актларына, жирле үзидарә органнарына кабул итү вәкаләтләре күчкән Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының хокукый актларына күчсә, жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле хокукый мөнәсәбәтләрне жайга сала торган муниципаль хокукый актлар кабул ителгәнче Россия Федерациясе законнарына каршы килми торган өлешендә эш итә. Тиешле хокукый мөнәсәбәтләрне жайга сала торган муниципаль хокукый актлар, РСФСР башкарма хакимияте органнарының элек кабул ителгән хокукый актлары, федераль башкарма хакимият органнарының хокукый актлары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының мондый хокукый актлары үз көченә кергән көннән алып кулланылмый.

Федераль закон яисә Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле үзидарә органнарының вәкаләтләре федераль дәүләт хакимияте органнарына яисә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, РСФСР башкарма хакимияте органнарының хокукый актларына, федераль башкарма хакимият органнарының хокукый актларына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының хокукый актларына, районнарның халык депутатларының һәм жирле администрацияләренәң жирле советларының хокукый актларына, муниципаль хокукый актларга күчсә, аларны кабул итү вәкаләтләре федераль дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына каршы килми торган өлешендә, федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан кабул ителгәнче тиешле хокукый мөнәсәбәтләрне жайга сала торган Россия Федерациясе хокукый актлары, Татарстан Республикасы хокукый актлары, РСФСР башкарма хакимияте органнарының элек кабул ителгән хокукый актлары, федераль башкарма хакимият органнарының хокукый актлары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының хокукый актлары, халык депутатларының һәм районнарның жирле администрацияләренәң хокукый

актлары, мондый хокукий мөнәсәбәтләр жайга салынган муниципаль хокукий актлар кулланыла алмый.

9 статья. Муниципаль контроль

1. Жирле үзидарә органнары жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча кабул ителгән муниципаль хокукий актларда билгеләнгән таләпләрне үтәүне, ә тиешле контроль төрләре федераль законнар белән жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән очракта, шулай ук федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән таләпләрнең үтәләшенә муниципаль контрольне оештыралар һәм гамәлгә ашыралар.

2. Муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларны, шәхси эшкуарларны тикшерүне оештыру һәм үткәрү белән бәйле мөнәсәбәтләргә «Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында» 2008 елның 26 декабрдәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

10 статья. Жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен хокукий жайга салу принциплары

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр исемлеге, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләрендә, 16 статьясындагы 3 өлешендә, 16.2 ст.2 өлешендә билгеләнгән очрактардан тыш, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү юлы белән генә үзгәртелә ала.

2. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә бәйле рәвештә барлыкка килә торган финанс йөкләмәләре жирле бюджетлар акчалары исәбеннән үтәлә (федераль бюджеттан һәм Татарстан Республикасы бюджетларыннан жирле бюджетларга бирелә торган субвенцияләрдән тыш). Федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очрактарда һәм тәртиптә әлегә йөкләмәләр федераль бюджет, федераль дәүләт бюджеттан тыш фондлары һәм Татарстан Республикасы бюджетлары акчалары хисабына өстәмә финансланырга мөмкин.

3. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында жирле бюджетлар акчалары исәбеннән чыгымнар күләмен билгели торган нигезләмәләр була алмый.

4. Дәүләт хакимияте органнары һәм башка муниципаль районнарының жирле үзидарә органнары тарафыннан үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле рәвештә барлыкка килгән чыгымнарны финанслау бурычын муниципаль районга йөкләү рөхсәт ителми.

11 статья. Жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә нәтижәләгән бәяләү

1. Жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә нәтижәләгән бәяләү күрсәткечләре исемлегә Россия Федерациясе Президенты билгеләгән тәртиптә раслана.

2. Татарстан Республикасы Президентының норматив хокукий актлары белән иң яхшы күрсәткечләргә ирешүгә ярдәм итү яки аны кызыксындыру максатларында муниципаль районга Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән грантлар бирү каралырга мөмкин.

3. Россия Федерациясе Хөкүмәтенә норматив хокукий актларында муниципаль идарәне оештыру һәм муниципаль районның жирле эһәмияттәге сорауларын хәл итү буенча жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә иң яхшы тәҗрибәсен бүләкләү максатларында федераль бюджеттан Татарстан Республикасы бюджетларына бюджетара трансфертлар бирү каралырга мөмкин.

3 бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНА АЕРЫМ ДӘҮЛӘТ ВӘКАЛӘТЛӘРЕ БИРҮ

12 статья. Жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү тәртибе

1. Жирле үзидарә органнарының «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирле эһәмияттәге

мәсьәләләр буенча федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән вәкаләтләре жирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру өчен бирелә торган аерым дәүләт вәкаләтләре булып тора.

2. Жирле үзидарә органнарына Россия Федерациясенә аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасының аерым дәүләт вәкаләтләре - Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла. Жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен башка норматив хокукый актлар белән бирү рөхсәт ителми.

Жирле үзидарә органнарына Россия Федерациясенә һәм Татарстан Республикасының уртак карамагындагы мәсьәләләр буенча аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү, әгәр бу федераль законнарга каршы килмәсә, рөхсәт ителә.

3. Жирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру өчен тапшырыла торган аерым дәүләт вәкаләтләре, әгәр федераль законда яисә Татарстан Республикасы законында башкача билгеләнмәгән булса, муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

4. Жирле үзидарә органнарына чикләнмәгән вакытка аерым дәүләт вәкаләтләре бирелергә мөмкин, йә, әгәр әлеге вәкаләтләрнең билгеле бер гамәлдә булу вакыты булса, бу вәкаләтләрнең гамәлдә булу срогына кадәр.

5. Жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен финанс белән тәмин итү бары тик тиешле бюджетлардан жирле бюджетларга бирелә торган субвенцияләр исәбеннән генә гамәлгә ашырыла.

Жирле үзидарә органнары муниципаль район уставында каралган очрақларда һәм тәртиптә үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен үз матди ресурсларыннан һәм финанс чараларыннан өстәмә рәвештә файдаланырга хокуклы.

6. Жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен бирүне күздә тоткан федераль закон, Татарстан Республикасы законы үз эченә түбәндәгеләрне алырга тиеш:

1) жирле үзидарә органнарына тиешле вәкаләтләр бирелә торган муниципаль районның төрен яисә исемен;

2) тиешле вәкаләтләрне гамәлгә ашырганда жирле үзидарә

органнарының хокуклары һәм бурычлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнарының хокуклары һәм бурычлары исемлеген;

3) тиешле вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен федераль бюджеттан, Татарстан Республикасы бюджетыннан жирле бюджетларга бирелә торган субвенцияләрнең гомуми күләмен билгеләү өчен, федераль яисә региональ дәүләт минималь социаль стандартларын да кертәп, нормативларны исәпләп чыгару ысулын (методикасын);

4) жирле үзидарә органнарына файдалануга яисә идарәгә яисә муниципаль милеккә тапшырыла торган аерым дәүләт вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле матди чаралар исемлеген яисә әлеге исемлекне билгеләү тәртибен;

5) үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрне гамәлгә ашыру турында жирле үзидарә органнарының хисап бирү тәртибен;

6) жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрне гамәлгә ашыруны тикшереп торуну дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашыру тәртибе һәм күрсәтелгән контрольне гамәлгә ашыручы органнарның исемнәрен;

7) жирле үзидарә органнарының үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрне гамәлгә ашыруын туктату шартларын һәм тәртибен.

6.1. Жирле үзидарә органнарына Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына гамәлгә ашыру өчен тапшырылган Россия Федерациясе дәүләт вәкаләтләрне бирүне күздә тоткан Татарстан Республикасы Законында шулай ук түбәндәгеләрне билгеләүче нигезләмәләр булырга тиеш:

1) тапшырылган Россия Федерациясе дәүләт вәкаләтләрне жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашыруга бәйле Татарстан Республикасы Президентының хокуклары һәм бурычлары Федераль законда каралган федераль башкарма хакимият органнарының хокукларына һәм бурычларына охшаш, алар нигезендә әлеге вәкаләтләрне гамәлгә ашыру федераль законнарга каршы килмәсә, тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга бәйле Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына тапшырыла;

2) жирле үзидарә органнарының Россия Федерациясе дәүләт вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга бәйле хокуклары һәм бурычлары, Федераль законда каралган Татарстан Республикасы Президентының хокуклары һәм

вазыйфаларына охшаш, алар нигезендә әлеге вәкаләтләрне гамәлгә ашыру федераль законнарға каршы килмәсә, тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга бәйле Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына тапшырыла.

7. Жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрән тапшыруны күздә тоткан федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында жирле үзидарә органнарының тиешле вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле матди объектларны билгеләнгән билгеләнеш буенча муниципаль милеккә тапшыру бурычын күздә тоткан нигезләмәләр булырга мөмкин.

13. Жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру

1. Жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль башкарма хакимият органнары һәм Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очракларда аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча үз компетенциясе чикләрендә мәжбүри үтәлргә тиешле норматив хокукый актлар чыгарырга һәм аларның үтәлешен контрольдә тотарга хокуклы.

2. Суд тәртибендә танылган федераль законнарның, Татарстан Республикасы законнарының, Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларының жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләре бирүе, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясында каралган таләпләргә туры килмәве очрагында, бу күрсәтелгән вәкаләтләрне үтәүдән баш тарту өчен нигез булып тора.

3. Жирле үзидарә органнары бу максатларга муниципаль районга бүлеп бирелгән матди ресурслар һәм финанс чаралары чикләрендә аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен җаваплы.

4. Жирле үзидарә органнарының аларга «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә тапшырылмаган дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруда катнашу хокукын беркетүче федераль законнар түбәндәге нигезләмәләрне күздә тоткан

нигезлэмэлэрне үз эченэ алырга мөмкин:

1) күрсәтелгән вәкаләтләрне гамәлгә ашыруда жирле үзидарә органнарының катнашуын килештерү тәртибен, шулай ук мондый катнашу үзенчәлекләрен;

2) күрсәтелгән вәкаләтләрне дәүләт хакимияте органнары тарафыннан хокукий жайга салу мөмкинлеген һәм чикләрен.

4.1. Жирле үзидарә органнары аларга «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә, муниципаль районның вәкилләклә органнары элекке вәкаләтләрне гамәлгә ашыруда катнашу хокукын тормышка ашыру турында карар кабул иткән очракта, аларга тапшырылмаган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашалар.

5. Жирле үзидарә органнары «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән (максатчан чыгымнарны гамәлгә ашыруга жирле бюджетка тапшырыла торган финанс чараларыннан тыш) чыгымнарны гамәлгә ашырырга хокукы, әгәр мондый чыгымнарны гамәлгә ашыру мөмкинлеге федераль законнарда каралган булса.

Жирле үзидарә органнары муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән (максатчан чыгымнарны гамәлгә ашыруга жирле бюджетка тапшырыла торган финанс чараларыннан тыш) гражданның аерым категорияләре өчен, федераль законнарда күрсәтелгән хокукны билгели торган нигезлэмэләрнең булу-булмавына карамастан, өстәмә социаль ярдәм чараларын билгеләргә хокукы.

Әлекке өлештә каралган вәкаләтләрне финанслау муниципаль районның бурычы булып тормый, мөмкин булган очракта гамәлгә ашырыла һәм Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан өстәмә акчалар бүлөп бирү өчен нигез булып тормый.

14 статья. Жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны дәүләт контроле

1. Дәүләт хакимияте органнары жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны, шулай ук әлеге максатларга бирелгән матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан файдалануны контрольдә тотат.

2. Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы таләпләре нигезендә аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруга бәйлә документларны вәкаләтле дәүләт органнарына тапшырырга тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча законнар таләпләрән бозу ачыкланган очракта, вәкаләтле дәүләт органнары жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри үтәләргә тиешле кагыйдә бозуларны бетерү буенча язма күрсәтмәләр бирергә хокуклы. Күрсәтелгән күрсәтмәләргә суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

4 бүлек. ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ТУРЫДАН-ТУРЫ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ФОРМАЛАРЫ ҺӘМ

ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА ХАЛЫКНЫҢ КАТНАШУЫ

15 статья. Халык тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру формалары

Гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу юлы белән түбәндәге формаларда жирле үзидарәне гамәлгә ашыралар:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 4) муниципаль районның вәкиллеке органы вәкаләтләрән башкаручы гражданнар жыены;

- 5) халык жыены;
- 6) гражданның хокукый актлар чыгару инициативасы;
- 7) территориаль ижтимагый үзидарә;
- 8) авыл торак пункты старостасы;
- 9) ачык тыңлаулар, ижтимагый фикер алышулар;
- 10) гражданныр жыелышы;
- 11) гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 12) гражданнырны сораптыру;
- 13) жирле үзидарә органнырына гражданныр мөрәжәгатъләре;
- 14) жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
- 15) ижтимагый (консультатив) советлар төзү;

16) Халык тарафыннан жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашунның Россия Федерациясе Конституциясенә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законга һәм башка федераль законнарға, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалары.

16 статья. Жирле референдум

1. Турыдан-туры жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү максатыннан жирле референдум үткәрелә.

2. Жирле референдум 12.06.2002 ел, № 67-ФЗ «Россия Федерациясе гражданнырының сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» Федераль закон һәм «Жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып, муниципаль районның бөтен территориясендә үткәрелә.

3. Жирле референдум билгеләү турындагы карар муниципаль

районның вәкаләтле органы тарафыннан кабул ителә:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия Россия Федерациясе гражданнары тарафыннан тәкъдим ителгән инициатива буенча;

2) уставлары федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән һәм сайлауларда һәм референдумда катнашуны күздә тоткан сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр күрсәткән инициатива буенча;

3) муниципаль районның вәкилләкле органы һәм жирле администрация башлыгы тарафыннан бергәләп тәкъдим ителгән инициатива буенча.

4. Әлеге статьяның 3 өлешендәге 2 пунктында күрсәтелгән гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдумны билгеләү шарты булып әлеге инициативаны хуплап имзалар жыю тора, алар саны район территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар саныннан биш процент тәшкил итәргә тиеш, әмма 25 имзадан да ким булмаска тиеш.

Референдум үткәрү инициативасы әлеге статьяның 3 өлешендәге 2 пунктында күрсәтелгән гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр тарафыннан күрсәтелгән һәм федераль законда һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелә.

Референдум үткәрү инициативасы муниципаль районның вәкаләтле органы һәм жирле администрация башлыгы белән берлектә муниципаль район вәкаләтле органының һәм жирле администрация башлыгының хокукый актлары белән рәсмиләштерелә.

5. Муниципаль районның вәкаләтле органы жирле референдумны муниципаль районның вәкаләтле органына жирле референдум билгеләнә торган документлар кәргән көннән 30 көн эчендә билгеләргә тиеш.

Жирле референдум муниципаль районның вәкаләтле органы тарафыннан билгеләнгән срокта билгеләнмәгән очракта, референдум гражданнар, сайлау берләшмәләре, муниципаль район башлыгы, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы сайлау комиссиясе яисә прокурор мөрәжәгәте нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән жирле референдум муниципаль районның сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны үткәрүне тәмин итү Татарстан Республикасы

дәүләт хакимиятенең башкарма органы яисә жирле референдум үткәрүне тәэмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

6. Жирле референдумда яшәү урыны муниципаль район чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнаша ала. Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнаша.

7. Жирле референдумда кабул ителгән тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

8. Жирле референдумда кабул ителгән карар муниципаль район территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш һәм дәүләт хакимиятенең нинди дә булса органнары, аларның вазыйфай затлары яисә жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

9. Жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарның муниципаль район уставында билгеләнгән вәкаләтләрне чикләү нигезендә үтәләшен тәэмин итәләр.

10. Жирле референдум үткәрү, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарга гражданны, жирле үзидарә органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләтле дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

11. Жирле референдумда катнашу өчен гражданнының хокуклары гарантияләре, шулай ук жирле референдумны әзерләү һәм үткәрү тәртибе Федераль закон һәм Россия Федерациясе субъектларының аның нигезендә кабул ителә торган законнары белән билгеләнә.

17 статья. Муниципаль сайлаулар

1. Муниципаль сайлаулар депутатлар, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзаларын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларын яшерен тавыш биргәндә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә сайлау максатларында үткәрелә.

2. Муниципаль сайлаулар муниципаль район уставында каралган срокларда муниципаль районның вәкаләтле органы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар 90 көннән дә соңга калмыйча һәм тавыш бирү көненә кадәр 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Күрсәтелгән карар массакуләм мәгълүмат чараларында рәсми

рәвештә кабул ителгән көннән 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга тиеш. Федераль законнарда, 2007 елның 7 маендагы 21-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән очракларда, муниципаль сайлаулар муниципаль районның тиешле сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

3. Муниципаль сайлауларны үткәргәндә гражданнарның сайлау хокуклары гарантияләре, муниципаль сайлаулар нәтижеләрен билгеләү, эзерләү, үткәерү, билгеләү һәм аларның нәтижеләрен билгеләү тәртибе Федераль закон һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә. Татарстан Республикасы законы белән «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар нигезендә муниципаль сайлауларны үткәргәндә кулланыла ала торган сайлау системалары төрләре һәм аларны куллану тәртибе билгеләнә. Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән сайлау системалары төрләре нигезендә муниципаль район Уставы белән әлегә муниципаль районда муниципаль сайлауларны үткәргәндә кулланыла торган сайлау системасы билгеләнә. Әлегә статьяда сайлау системасы астында кандидатны, кандидатларны сайланган дип тану шартлары, депутат мандатларын бүлүгә кертелгән кандидатлар исемлекләрен, шулай ук кандидатлар исемлекләре һәм кандидатлар исемлекләре эчендә депутат мандатларын бүлү тәртибе аңлашыла.

3.1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль закон һәм башка федераль законнар нигезендә, муниципаль районда сайлаучылар санына, муниципаль район төренә һәм башка шартларга карап, муниципаль районда сайлау системаларының төрләрен куллану шартлары билгеләнергә мөмкин.

3.2. Муниципаль районның вәкиллекле органында сайланган депутат мандатларының бер өлеше сәяси партияләр (аларның төбәк бүлекчәләре яки башка структур бүлекчәләре) күрсәткән кандидатлар исемлекләре арасындагы сайлаулар турындагы законнар нигезендә бүленсә, кандидатлар исемлекләренең һәркайсында алынган тавышларга пропорциональ рәвештә, кандидатларның күрсәтелгән исемлекләре арасында 10 депутат мандаты бүленергә тиеш.

4. Муниципаль сайлаулар нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

18 статья. Депутат, жирле үзидарэнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарэнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Депутат, жирле үзидарэнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарэнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, «Россия Федерациясендә жирле үзидарэне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып, жирле референдум үткәрү өчен федераль законда һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә, халык инициативасы белән үткәрелә.

2. Депутатны, жирле үзидарэнең сайланулы органы эгъзасын, жирле үзидарэнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу өчен нигезләр һәм күрсәтелгән затларны чакыртып алу процедурасы муниципаль район Уставы белән билгеләнә.

Депутатны, жирле үзидарэнең сайланулы органы эгъзасын, жирле үзидарэнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу өчен нигез булып бары тик суд тәртибендә расланган очракта аның конкрет хокукка каршы карарлары яисә гамәлләре (гамәл кылмавы) гына хезмәт итә ала.

Депутатны, жирле үзидарэнең сайланулы органы эгъзасын, жирле үзидарэнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу процедурасы аңа сайлаучыларга чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирү мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш. Депутат, жирле үзидарэнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарэнең сайланулы вазыйфаи заты, әгәр аны чакыртып алу өчен муниципаль районда (сайлау округында) теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә, чакыртып алынган дип санала.

2.1. Муниципаль районның вәкилләклә органында барлык депутат мандатлары яки депутат мандатларының бер өлеше сайлау берләшмәләре тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатларның исемлекләре составында сайланган депутатлар булса, депутат чакыртып алынмый.

3. Депутат, жирле үзидарэнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарэнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү

халык инициативасы буенча үткәрелә.

4. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын тәкъдим итү һәм аны хуплау өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия кимендә 10 кеше булган инициатив төркем төзелә.

5. Инициатив төркем муниципаль район сайлау комиссиясенә инициатив төркемне теркәү турындагы үтенеч белән мөрәжәгать итә. Инициатив төркем үтенечнамәсендә депутатның, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасының, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затының аны чакыртып алу өчен нигез булып торган конкрет хокукый карарга яисә гамәл кылуына (гамәл кылмавына) күрсәтмә булырга тиеш, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исемнән муниципаль район территориясендә эш итәргә вәкаләтле затның фамилиясе, исеме, әтисенең исеме, туган елы һәм урыны, паспортны яки гражданның паспорттын алмаштыручы документының номеры һәм датасы, аны биргән органның исеме яисә коды, яшәү урыны күрсәтелгән булырга тиеш. Инициатив төркемнең үтенечнамәсе күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Үтенечнамәгә депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты тарафыннан кабул ителгән хокукка каршы карар яисә гамәл кылмау) расланган суд карары беркетелгән булырга тиеш.

6. Инициатив төркемне теркәү, депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасы өчен имзалар жыю, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум уздыру өчен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Депутаны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү муниципаль районның вәкилләклә органы тарафыннан билгеләнә һәм, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып, жирле референдум үткәрү өчен законда билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

8. Муниципаль район сайлау комиссиясе инициатив төркемнең үтенечнамәсен караганда, депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу

буенча тавыш бирү билгелэнгәндә, муниципаль районның вәкиллекле органы депутаты аны чакыртып алу өчен нигез буларак куела торган шартлар буенча аңлатмалар бирергә, кирәкле документлар тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутатка муниципаль район сайлау комиссиясе, муниципаль районның вәкиллекле органы утырышлары уздырылган көнгә кадәр өч көн алдан, утырыш үткөрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты аны чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздырганда, инициативалы төркем белән сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак тәкъдим ителә торган шартлар буенча аңлатмалар бирү максатларында тигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.

10. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше чакытып алу өчен тавыш бирсә, чакыртып алынган дип санала.

11. Муниципаль район сайлау комиссиясе депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затын чакыртып алу буенча тавыш бирүгә рәсми йомгак ясаганнан соң 5 көн эчендә аны чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләре турында муниципаль районның вәкиллекле органына, тиешле депутатка, инициативалы төркемгә язмача хәбәр итә.

12. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очракларда, муниципаль район чикләрен үзгәрткәндә, муниципаль районны үзгәртеп корганда халыкның ризалыгын алу, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү үткәрелә.

13. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль районның бөтен территориясендә яисә аның территориясе өлешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 12 статьясындагы 2 һәм 3 өлешләре һәм 5 өлеше нигезендә үткәрелә.

14. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны

үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль районның вәкиллекле органы тарафыннан билгеләнә һәм федераль законда һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә. Бу очракта дәүләт органнары, жирле үзидарә органнары, дәүләт яки муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар тарафыннан агитация үткәрүне тыючы федераль закон, Татарстан Республикасы законы нигезләмәләре, шулай ук референдумда кабул ителгән карарның юридик көчен билгели торган нигезләмәләр кулланылмый.

15. Муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда сайлау хокукына ия булган муниципаль районда яшәүчеләрнең яки муниципаль районның бер өлешендә яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы катнашса, узган дип санала. Муниципаль район чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, муниципаль районны үзгәртеп кору, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен муниципаль район яки муниципаль район өлешендә тавыш бирүдә катнашкан халыкның яртысыннан артыгы риза дип тавыш бирсә, алынган дип санала.

16. Депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижәләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

19 статья. Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы гражданнар жыены

1. Сайлау хокукына ия халык саны 100 кешедән артмаган муниципаль район жирлегендә жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен гражданнар жыены үткәрелә. Сайлау хокукына ия халык саны 100дән артык булган һәм 300 кешедән артмаган муниципаль район жирлегендә әлегә Устав нигезендә жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен гражданнар жыены үткәрелергә мөмкин. Гражданнар жыены анда сайлау хокукына ия муниципаль район жирлегендә яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы катнашканда тулы хокуклы була.

2. Гражданнар жыены муниципаль район жирлегендә вәкиллекле

органы вәкаләтләрен, шул исәптән муниципаль район жирлегенең бары тик аның компетенциясенә генә кагылган вәкиллекле органы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

3. Гражданнар жыены муниципаль район башлыгы тарафыннан мөстәкыйль рәвештә яисә 10 кешедән дә ким булмаган авыл жирлеге халкы төркеме инициативасы белән чакырыла ала.

3.1. Халык жыенын оештыру һәм үткәрү тәртибе муниципаль район жирлеге Уставы һәм муниципаль районның вәкиллекле органы тарафыннан кабул ителгән «Муниципаль район жирлеге составына керүче торак пунктларда гражданнар жыенын әзерләү һәм үткәрү тәртибе турында»гы Нигезләмә белән билгеләнә.

Нигезләмә муниципаль район жирлегендә яшәүчеләргә халык жыенын үткәрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукий акт проекты һәм гражданнар жыенын хәл итүгә чыгарылган мәсьәләләр буенча материаллар белән алдан танышуны, муниципаль район жирлегендә яшәүчеләрнең гражданнар жыенында катнашуын тәэмин итә торган башка чараларны күз алдында тотарга тиеш.

4. Жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларының гражданнар жыенында катнашулары мәжбүри.

5. Гражданнар жыенында муниципаль район жирлеге башлыгы яисә гражданнар жыены тарафыннан сайланучы башка зат рәислек итә.

6. Гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, халык жыены карары кабул ителгән дип санала.

7. Гражданнар жыенында кабул ителгән карарлар муниципаль район жирлеге территориясендә мәжбүри үтәләргә тиеш.

8. Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары гражданнар жыенында кабул ителгән карарларның муниципаль район жирлеге Уставы белән билгеләнгән вәкаләтләр бүлешүгә бәйле рәвештә үтәләшен тәэмин итәләр.

9. Гражданнар жыенында кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

20 статья. Гражданнар жыены

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очракларда гражданнар жыены үткәрелергә мөмкин:

1) әлеге торак пункт территориясен башка жирлек (муниципаль район территориясенә кертүгә китерә торган күрсәтелгән торак пункт составына кергән жирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү соравы буенча торак пунктта;

2) муниципаль район жирлегенә вәкиллеке органы вәкаләтләре күрсәтелгән муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча гражданнар жыены тарафыннан гамәлгә ашырыла торган муниципаль район жирлегендә;

3) муниципаль район жирлегенә вәкиллеке органы вәкаләтләренә ия гражданнар жыенын гамәлгә ашыра торган муниципаль район жирлегендә, әгәр сайлау хокукына ия муниципаль район халкы саны 100 дән артык булса, муниципаль район жирлегенә вәкиллеке органын төзү, аның саны һәм вәкаләтләр вакыты турындагы мәсьәлә буенча;

4) муниципаль район жирлегенә вәкиллеке органы вәкаләтләре гражданнар жыены тарафыннан гамәлгә ашырыла торган жирлектә үзара салым акчаларын кертү һәм алардан файдалану мәсьәләсе буенча;

4.1. муниципаль район жирлеге составына керүче яисә муниципаль район чикләрендә авылара территориядә урнашкан торак пунктта әлеге торак пункт территориясендә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм файдалану соравы буенча;

5) авылара территориядә урнашкан торак пунктта, яңа төзелгән муниципаль район жирлеген төзү турында халык инициативасын тәкъдим итү максатларында, шулай ук яңа төзелгән муниципаль районның яңа төзелгән жирлегендә, әгәр аның сайлау хокукына ия халкы саны 300 кешедән артмаса, яңа төзелгән муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасын билгеләү мәсьәләсе буенча;

6) әгәр муниципаль районның авыл жирлегендә халык саны 100 кешедән артмаса, авыл халкы тыгызлыгы түбән яисә барып йөрү авыр булган жирдә урнашкан муниципаль район жирлегендә, муниципаль район жирлеген бетерү мәсьәләсе буенча;

7) авыл торак пункты старостасы кандидатурасын тәкъдим итү

мәсьәләсе буенча, авыл торак пунктында, шулай ук авыл торак пунктының старостасы вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча.

1.1. Муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очрақларда авыл торак пунктында гражданнар жыены шулай ук муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатуралар тәкъдим итү максатларында үткәрелергә мөмкин.

2. Әлеге статьяда каралган гражданнар жыены анда торак пунктта яки муниципаль район жирлегендә яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы катнашкан очрақта тулы хокуклы. Торак пунктта бер үк вакытта әлеге торак пунктта яшәүчеләрнең сайлау хокукына ия яртысыннан артыгы бергә булу мөмкинлеге булмаса, күрсәтелгән торак пунктка кергән муниципаль район жирлеге Уставы нигезендә гражданнар жыены этаплап, гражданнар жыенын үткәрү турында карар кабул ителгәннән соң бер айдан да артмаган срокта үткәрелә. Шул ук вакытта элегрәк гражданнар жыенында катнашкан затлар тавыш бирүдә катнашуның алдагы этапларында катнашмый. Гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, халык жыены карары кабул ителгән дип санала.

21 статья. Гражданнарның хокукый актлар чыгару инициативасы

1. Гражданнар әлеге Уставта һәм муниципаль район вәкиллеке органының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә хокукый актлар чыгару инициативасы хокукына ия.

2. Сайлау хокукына ия гражданнар төркеме сайлау хокукына ия булган муниципаль район халкы саныннан 3 проценттан артмаган санда хокукый акт чыгару инициативасы белән чыгыш ясарга мөмкин.

3. Хокукый актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру максатларында муниципаль район гражданнары түбәндәгеләргә хокуклы:

- яшәү (эш) урыны буенча гражданнар жыелышларын һәм хокукый акт чыгару инициативасы турында фикер алышу һәм тәкъдимнәр буенча башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәрергә;

- хокукый акт чыгару инициативаны тәкъдим итүгә ярдәм итү өчен имзалар жыю буенча инициативалы төркемнәр булдыруга;

- муниципаль районда яшәүчеләрнең имзаларын жыю һәм законнарға каршы килми торған ысуллар белән хокукий инициативаны тәкъдим итү өчен агитация алып баруга.

4. Муниципаль район жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданның хокукий актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданның хокукий актлар чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукий акт проекты әлеге уставта билгеләнгән компетенцияләре нигезендә аның ачык утырышында муниципаль районның вәкилләкә органнары, муниципаль район башлығы яисә муниципаль районның жирле администрациясә башлығы тарафыннан аны керткән көннән өч ай эчендә мәжбүри каралырга тиеш.

Гражданның инициатив төркемә вәкилләренә күрсәтелгән проектны караганда үз позициясен белдерү мөмкинлегә бирелергә тиеш.

Проекты гражданның хокукий акт чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукий акт кабул ителгән очракта, жирле үзидарәнең коллегияль органнары компетенциясенә керә икән, әлеге проект әлеге органның ачык утырышында каралырга тиеш.

6. Гражданның хокукий акт чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив акт проектына карау процедурасы муниципаль районның вәкилләкә органнары регламенты, муниципаль район башлығының, муниципаль район жирле администрациясенә норматив хокукий акты белән билгеләнә.

7. Гражданның хокукий акт чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукий акт проектына карау нәтижеләре буенча кабул ителгән дәлилленгән карар рәсми рәвештә аның инициатив төркеменә кергән гражданның язма рәвештә житкерелергә тиеш.

22 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Территориаль ижтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданның жылышлары һәм конференцияләре үткәрү юлы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Территориаль ижтимагый үзидарэ гражданнар яшәшенең түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла ала: күп фатирлы торак йорт подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; авыл жирлеге булмаган авыл торак пункты; муниципаль район чикләрендә гражданнарның башка яшәү территорияләре.

3. Территориаль ижтимагый үзидарэ гамәлгә ашырыла торган территория чикләре әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдиге буенча, муниципаль районның вәкиллеке органы тарафыннан расланган территорияль ижтимагый үзидарэ турындагы нигезләмәдә билгеләнгән тәртиптә муниципаль районның вәкиллеке органы тарафыннан билгеләнә.

4. Территориаль ижтимагый үзидарэ аның Уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

5. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставында түбәндәгеләр билгеләнә:

- 1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;
- 2) территорияль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенә максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;
- 3) территорияль ижтимагый үзидарэ органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;
- 4) карарлар кабул итү тәртибе;
- 5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм алар белән эш итү тәртибе;
- 6) территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

6. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда уналты яшькә житкән тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, тулы хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналты яшькә житкән тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән икесе катнашса, тулы хокуклы дип санала.

7. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамэлгә ашыручы гражданныр жылышының, конференцияләрнен аерым вәкәләтләрнен керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарә органныр структурасын билгеләү;

2) территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнырын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә төп юнәлешләрнен билгеләү;

5) территориаль ижтимагый үзидарәнә керемнәрә һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәләше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарә органныр эшчәнлегә турындагы хисапнарына карау һәм раслау.

8. Территориаль ижтимагый үзидарә органныр:

1) тиешле территориядә яшәүчә халык мәнфәгатләрнен тәкъдим итәләр;

2) гражданнырның жылышларында һәм конференцияләрнендә кабул ителгән карарнарының үтәләшен тәэмин итәләр;

3) территориянә төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүчә гражданнырның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданныр акчалары исәбеннен дә, территориаль ижтимагый үзидарә органныр һәм жирле үзидарә органныр арасындагы шартнамә нигезендә дә, жирле бюджет акчаларынан файдаланып, башка хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашыра алалар;

4) жирле үзидарә органнырына әлегә органныр һәм жирле үзидарәнә вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле, алар әлегә актнарына кабул итү компетенциясенә кертелгән муниципаль хокукый актлар проектнарына кертәргә хокуклы.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәнә оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибә, жирле бюджеттан кирәкле акчалар бүлөп бирү шартлары һәм тәртибә муниципаль район Уставы яисә муниципаль районның вәкилләклә органнырының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру максатларында, районда яшәүчеләр, жирле үзидарә органнары инициативасы белән, территориаль ижтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүне һәм территориядә яшәүче гражданныр жыелышларын оештыруны гамәлгә ашыручы инициатив төркем оештырыла, аның чикләрендә әлеге территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла.

11. Гражданныр жыелышы муниципаль район территориясендә территориаль ижтимагый үзидарә оештыру турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль жәмәгать үзидарәсе уставын теркәү белән бәйлә мәсьәләләр буенча муниципаль районның вәкиллекле органында гражданныр жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилле (вәкилләрен) билгели.

12. Территориаль ижтимагый үзидарә территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәгәннән соң муниципаль районның вәкиллекле органы булып санала.

13. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен гражданныр жыелышының вәкаләтле вәкилле (вәкаләтле вәкилләре) тарафыннан муниципаль район башлыгына тапшырыла:

1) территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданныр жыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;

2) территориаль ижтимагый үзидарә оештыру турында карар кабул ителгән гражданныр жыелышының беркетмәсе, анда, фамилиясен, исемен, әтисенәң исемен, туган көнен, сериясен, паспорт бирү номерын һәм датасын, гражданин паспортын алыштыручы документны, һәр вәкаләтле вәкиллең яшәү урыны адресын күрсәтеп, гражданныр жыелышының беркетмәсе;

3) территориаль ижтимагый үзидарә уставының ике нөсхәсе.

14. Башка документларны тапшыру турында таләп, әлеге статьяның 13 өлешендә билгеләнгән документлардан тыш, рәхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкиллең документлар алу өчен, исемлек һәм аны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

15. Муниципаль район башлыгы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән ике атна эчендә аның

уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында муниципаль район вәкилләклә органы карары проектын алдан карауны һәм эзерләүне оештыра.

16. Гражданнар жыелышының вәкаләтлә вәкилләре территориаль ижтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм киңәшмә тавышы хокукы белән муниципаль районның вәкилләклә органы утырышында катнашырга хокуклы.

17. Муниципаль районның вәкилләклә органы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында карарны әлегә статьяның 13 өлешендә күрсәтелгән документларны муниципаль район башлыгы алган көннән алып 30 көн эчендә кабул итә. Уставны теркәүдән баш тарту нигезлә булырга тиеш.

18. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып территориаль ижтимагый жәмәгать үзидарә уставының Россия Федерациясә Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, муниципаль район Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларға каршы килүе тора.

19. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыруның максатка яраксызлыгын сылтау итеп территориаль үзидарә уставын теркәүдән баш тарту рәхсәт ителми.

20. Муниципаль районның вәкилләклә органы тарафыннан кабул ителгән территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсә буенча дәлилленгән карар өч көн дәвамында рәсми рәвештә гражданнар жыелышының вәкаләтлә вәкиленә (вәкаләтлә вәкилләренә) язма рәвештә житкерелергә тиеш.

21. Муниципаль районның вәкилләклә органы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсә, аны теркәү турында билгә белән, гражданнар жыелышының вәкаләтлә вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсә муниципаль районның вәкилләклә органында саклана.

22. Территориаль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр әлегә статьяда билгеленгән тәртиптә муниципаль районның вәкилләклә органы тарафыннан теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

23 статья. Авыл торак пункты старостасы

1. Жирле үзидарэ органнары һәм авыл торак пунктында яшәүчеләрнең үзара хезмәттәшлеген оештыру өчен, муниципаль район жирлегендә урнашкан авыл торак пунктында яки авылара территориядә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл иткәндә, авыл торак пункты старостасы билгеләнергә мөмкин.

2. Авыл торак пункты старостасы составына әлеге авыл торак пункты кергән муниципаль районның вәкиллекле органы тарафыннан билгеләнә, аны әлеге авыл жирлеге территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия затлар арасыннан авыл торак пункты гражданның жыены тәкъдим итә.

3. Авыл торак пункты старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданлык хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче зат булып тормый, ул жирле үзидарэ органнары белән хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм алар белән турыдан-туры бәйлә мөнәсәбәтләрдә тора алмый.

Татарстан Республикасы законы белән тарихи һәм башка жирле традицияләре исәпкә алып, старостаның башка исеме билгеләнергә мөмкин.

4. Авыл торак пункты старостасы түбәндәге затлар билгеләнергә тиеш түгел:

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданлык хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән яраклы дип танылган зат;

3) бетерелмәгән суд хөкеме яки алынмаган суд хөкеме булган зат.

5. Авыл торак пункты старостасының вәкаләтләре вакыты - биш ел.

Авыл торак пункты старостасының вәкаләтләре әлеге авыл торак пункты кергән муниципаль район жирлегенә вәкиллекле органы карары буенча, авыл торак пункты гражданның жыены тәкъдиме буенча, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131 - ФЗ Федераль законның 40 статьясындагы 1-7 пунктларында билгеләнгән очрақларда вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл торак пункты старостасы үзенә йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен:

1) авыл торак пункттында жирле әһәмияттәге мәсьәләләре хәл итү мәсьәләләре буенча жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр, һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән, шул исәптән гражданнар жыеннарында, жыелышларында, конференцияләрендә катнашу юлы белән дә хезмәттәшлек итә, мондый чаралар нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан мәжбүри карап тикшерелергә тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мөрәжәгатьләре һәм тәкъдимнәре, шул исәптән рәсмиләштерелгән муниципаль хокукый актларны жиберә;

3) авыл торак пункттында яшәүчеләргә жирле үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча мәгълүмат бирә, шулай ук жирле үзидарә органнарыннан алынган бүтән мәгълүматны аларга житкерүдә ярдәм итә;

4) жирле үзидарә органнарына ачык тыңлаулар һәм ижтимагый фикер алышулар оештыруда һәм үткәрүдә, авыл торак пункттында аларның нәтижәләрен халыкка житкерүдә ярдәм итә;

5) Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль район жирлеге уставында яисә муниципаль район жирлеге вәкиллекле органының норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләре һәм хокукларны гамәлгә ашыра.

7. Эшчәнлек гарантияләре һәм авыл торак пункты старостасы статусының башка мәсьәләләре муниципаль район жирлеге уставы яисә муниципаль район жирлеге вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән Татарстан Республикасы Законы нигезендә билгеләнергә мөмкин.

24 статья. Ачык тыңлаулар, ижтимагый фикер алышулар

1. Муниципаль район халкы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль хокукый актлар проектлары турында фикер алышу өчен муниципаль районның вәкиллекле органы, муниципаль район башлыгы катнашында ачык тыңлаулар уздырылырга мөмкин.

2. Ачык тыңлаулар халык, муниципаль районның вәкиллекле органы, муниципаль район башлыгы яки контракт нигезендә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы жирле администрация башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.

Халык яисә муниципаль районның вәкиллекле органы инициативасы

буенча үткәрелә торган гавами тыңлаулар муниципаль районның вәкиллекле органы, ә муниципаль район башлығы яки жирле администрация башлығы инициативасы белән контракт нигезендә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы муниципаль район башлығы - муниципаль район башлығы тарафыннан билгеләнә.

3. Ачык тыңлауларга чыгарылырга тиеш:

1) муниципаль район Уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, муниципаль район уставына, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында үзгәрешләр кертү очрақларынан тыш, муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты;

2) жирле бюджет проекты һәм аның үтәләше турында хисап;

2.1) муниципаль районның социаль-икътисадый үсеше стратегиясе проекты;

3) муниципаль районны үзгәртеп кору турындагы сораулар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә муниципаль районны үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән белдерелгән муниципаль район халкының ризалыгын алу таләп ителгән очрақлардан тыш.

4. Ачык тыңлауларны оештыру һәм үткәрү тәртибе муниципаль район уставы яисә муниципаль район вәкиллекле органының норматив хокукый актлары белән билгеләнә һәм ачык тыңлаулар уздыру вакыты һәм урыны турында муниципаль район халкына алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукый акт проекты белән алдан танышуны, муниципаль район халкын ачык тыңлауларда катнашуны, ачык тыңлаулар нәтижәләрен бастыруны (халыкка житкерүне), кабул ителгән карарларның дәлилленгән нигезләнүен дә кертәп, гавами тыңлаулар нәтижәләрен бастыруны (халыкка житкерүне) күздә тотарга тиеш.

5. Гавами тыңлаулар үткәрү турындагы карар, әгәр законда башкасы каралмаган булса, тиешле орган яисә муниципаль районның вазыйфай заты

тарафыннан муниципаль норматив хокукий акт проектын карау көненэ кадэр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

6. Ачык тыңлаулар уздыру турындагы карар, аларны үткөрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль хокукий акт проекты, эгәр гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадэр 7 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

7. Ачык тыңлаулар үткөрү турындагы карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны уздырылган көнгә кадэр муниципаль район халкы муниципаль район башлыгына гавами тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язмача тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукий акт проектына карата ачык тыңлауларга чыгарыла торган төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәерергә хокуклы. Муниципаль район башлыгы кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр ачык тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

8. Гавами тыңлаулар, гамәлдәге законнарда башкача билгеләнмәгән булса, муниципаль норматив хокукий акт проектын карау көненэ 7 көннән дә соңга калмыйча үткөрелә. Ачык тыңлаулар белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар катнашында үткөрелә. Ачык тыңлауларда муниципаль районның һәр кешесе катнашырга хокуклы.

9. Ачык тыңлаулар йомгаклары буенча муниципаль районның жирле үзидарэ органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенэ гавами тыңлауларга чыгарылган муниципаль хокукий акт проектын кабул итү кертелгән.

10. Ачык тыңлаулар нәтижәләре, кабул ителгән карарларның дәлилленгән нигезләнүен дә кертеп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

11. Ачык тыңлауларны оештыру һәм уздыру тәртибе муниципаль районның вәкиллекле органы тарафыннан раслана торган ачык тыңлаулар турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

12. Әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар гамәлдә булган законнар белән гавами тыңлаулар өчен каралган башка сроклар билгеләнмәгән очракта кулланыла.

13. Муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы вәкаләтләре гражданнар жыены белән гамәлгә ашырыла торган жирлектә гавами тыңлаулар һәм ижтимагый фикер алышулар муниципаль хокукий актлар проектлары һәм гражданнар жыены тарафыннан кабул ителә торган мәсьәләләр буенча үткәрелмәскә мөмкин.

14. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне межаллау проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлеген яки капитал төзелеш объектын шартлы рәвештә рөхсәт ителгән файдалануга рөхсәт бирү турындагы карарлар проектлары, капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән төзелеш, үзгәртеп кору, рөхсәт ителгән жир кишәрлекләрен һәм капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән файдалануның бер төрөн үзгәртү мәсьәләләре буенча, жирдән файдалану һәм төзелеш объектларын башка төргә үзгәртү мәсьәләләре буенча жәмәгать фикер алышулары яисә ачык тыңлаулар, аларны оештыру һәм үткәрү тәртибе муниципаль район Уставы яисә норматив шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар нигезләмәләрен исәпкә алып, муниципаль район вәкиллекле органының хокукий акты.

25 статья. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм муниципаль районның жирле үзидарә вазыйфаи затлары эшчәнлегенә турында мәгълүмат бирү өчен муниципаль район территориясә өлешендә гражданнар жыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар жыелышлары микрорайоннар, торақ массивлар, кварталлар, урамнар, торақ йортлар, муниципаль районның торақ пунктлары буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, муниципаль районның вәкиллекле органы, муниципаль район башлыгы инициативасы белән, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Муниципаль районның вәкиллекле органы яисә муниципаль район башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар жыелышы, шуңа бәйле рәвештә, муниципаль районның вәкиллекле органы яисә муниципаль район башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жылышы территорияль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләренә, жылышта катнашырга хокуклы гражданнар төркеменә язма тәкъдиме буенча муниципаль районның вәкиллеке органы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жылышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карап тикшерүгә чыгарыла торган мәсьәләләр исемлегә, жылышны үткәрү вакыты һәм урыны булырга тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жылышны үткәрү инициативасы белән бер төркем гражданнар мөрәжәгать итсә, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урынын күрсәтеп, алар тарафыннан имзаланырга.

Муниципаль районның вәкиллеке органы яқындагы утырышта гражданнар жылышын үткәрү турында кертелгән тәкъдимне карый.

Муниципаль районның вәкиллеке органы гражданнарның жылышын үткәрүдән, аның максатка яраксызлыгын сәбәп итеп, баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жылышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территорияль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жылышын үткәрү вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр, массакүләм мәгълүмат чараларын кулланып, жылыш уздырылган көнгә кадәр жиде көннән дә соңга калмыйча алдан, «Интернет» челтәрендәге муниципаль районның рәсми сайты, почта хәбәрләре, фатирларны (шәхси йортларны) йөрәп һәм белдерүләр аша хәбәр итәләр. Гражданнар жылышына әзерлекне һәм аны үткәрүне муниципаль район хакимияте тәмин итә.

7. Жылышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Жылышта катнашырга хокуклы гражданнарның гомуми саны Россия Федерациясе гражданнарының тору урыны һәм яшәү урыны буенча теркәү исәбенә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Гражданнар жылышы жылышта катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кимендә өчтән бер өлешә катнашса, тулы хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданның жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм муниципаль районның жирле үзидарә вазыйфаи затларына мөрәжәгатьләр кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм муниципаль районның жирле үзидарә вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданның жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданның жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданның жыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм муниципаль районның жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш, алар мөрәжәгатьләрдә булган мәсьәләләргә хәл итү компетенциясенә кертелгән, язмача жавап жиберү белән.

11. Гражданның жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе, шулай ук гражданның жыелышының вәкаләтләре федераль закон, муниципаль район Уставы һәм муниципаль район вәкиллеке органының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

12. Гражданның жыелышы нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

26 статья. Гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмиятгә мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм муниципаль районның барлык халкы вәкилләренә фикерен ачыклау зарурилыгы очрагында үткәрелә. Муниципаль район территориясендә яшәүче халык арасынан гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданның жыелышын чакыру авырайган очракларда үткәрелә.

2. Гражданның жыелышын (делегатлар жыелышларын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге устав һәм (яки) муниципаль район вәкиллеке органының норматив хокукый акты белән билгеләнә. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр

буенча гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган тәртиптә һәм очрақларда билгеләнә һәм үткәрелә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышының вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) халык, муниципаль районның вәкиллеке органы, муниципаль район башлығы инициативасы белән үткәрелә. Муниципаль районның вәкиллеке органы яисә муниципаль район башлығы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе шуңа бәйлә рәвештә муниципаль районның вәкиллеке органы яисә муниципаль район башлығы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) муниципаль районның вәкиллеке органы тарафыннан билгеләнә.

5. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы), әгәр анда сайланган делегатларның яртысыннан артыгы катнашса, хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар жылышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналты яшькә житкән тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

6. Гражданнар (делегатлар жылышлары) конференциясе нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

27 статья. Гражданнарны сораштыру

1. Гражданнарны сораштыру муниципаль районның бөтен территориясендә яисә территория өлешендә халыкның фикерен ачыклау һәм жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алу өчен үткәрелә.

Сораштыру нәтижеләре тәкъдим итү характерына ия.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия муниципаль район халкы катнашырга хокуклы.

3. Гражданнарны сораштыру түбэндәгеләр инициативасы буенча үткәрелә:

1) муниципаль районның вәкиллекле органы яисә муниципаль район башлыгы жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - район жирләренәң максатчан билгеләнешен республика һәм төбәкара әһәмияттәге объектлар өчен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

4. Гражданнар арасында сораштыруны билгеләү һәм үткәрү тәртибе муниципаль район вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыруны билгеләү турындагы карар муниципаль районның вәкиллекле органы тарафыннан кабул ителә. Муниципаль районның вәкиллекле органы карарында гражданнар арасында сораштыруда түбэндәгеләр билгеләнә:

1) сораштыру үткәрү датасы һәм сроклары;

2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган сорауны (сорауларны) формулировкалау;

3) сораштыру үткәрү методикасы;

4) сораштыру кәгазе формасы;

5) сораштыруда катнашучы муниципаль район халкының минималь саны.

6. Муниципаль районда яшәүчеләр гражданнарны сораштыру үткәрүгә кадәр ун көннән дә ким булмаган вакыт эчендә хәбәр ителәр.

7. Гражданнарны сораштыруны әзерләүгә һәм үткәрүгә бәйле чараларны финанслау түбэндәгеләр хисабына гамәлгә ашырыла:

1) муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән - муниципаль районның жирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораштыру үткәргәндә;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

8. Сораштыру нәтижәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән муниципаль районның һәр кешесе таныша ала. Сораштыру нәтижәләре муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткәндә исәпкә алынырга тиеш.

28 статья. Жирле үзидарә органнарына гражданнар мөрәжәгәте

1. Гражданнар муниципаль районның жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм күмәк мөрәжәгәтьләргә хокуклы.

2. Гражданнар мөрәжәгәтьләре «Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгәтьләрен карау тәртибе турында» 02.05.2006 ел, № 59-ФЗ Федераль закон һәм «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгәтьләре турында» 12.05.2003 ел, № 16-ТРЗ Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнар мөрәжәгәтьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә жаваплы.

29 статья. Жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль норматив хокукый актлар проектларын һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр проектларын халык фикер алышуына кертү турындагы карар муниципаль районның вәкиллекле органы тарафыннан үз инициативасы яисә тиешле территориядә яшәүче гражданнар таләбе буенча муниципаль районның вәкиллекле органы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар, аларны халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча, массакүләм мәгълүмат чараларында басылып чыга, муниципаль район халкына танышу өчен мөмкин булган урыннарда жибәрелә, башка ысуллар белән халыкка игълан ителә.

3. Муниципаль районның вәкиллекле органы халык фикер алышуына мәсьәлә чыгару белән бер үк вакытта фикер алышу барышында кергән

тэкъдимнәрне һәм искәрмәләрне карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат өчен махсус комиссия булдыра.

4. Муниципаль районның вәкилләкә органы үзе чыгара торган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуны тәмин итә, моның өчен кирәкә шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тэкъдимнәр һәм искәрмәләр муниципаль районның вәкилләкә органына жиберелә.

6. Муниципаль норматив хокукый актлар проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тэкъдимнәр һәм искәрмәләр муниципаль районның вәкилләкә органы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы нәтижәләре турында халыкка бер ай вакыт эчендә хәбәр ителә.

30 статья. Муниципаль районның ижтимагый (консультатив) советлары

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча карарлар эшләгәндә һәм гамәлгә ашырганда, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә жәмәгать контролен гамәлгә ашырганда, халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алу максатларында муниципаль районның ижтимагый советы барлыкка килә.

2. Муниципаль районның ижтимагый Советы муниципаль районда яшәүчеләр, ижтимагый берләшмәләр һәм муниципаль районның башка коммерцияле булмаган оешмалары вәкилләре эшчәнлегендә ирекле катнашу нигезендә формалаша.

3. Муниципаль районның ижтимагый советын формалаштыру тәртибе, аның утырышларын үткәрү һәм карарлар кабул итү тәртибе, муниципаль районның ижтимагый советы эшчәнлегенә мәгълүмат бирү, консультация бирү һәм башка мәсьәләләр буенча муниципаль район жирле үзидарә органнарының хокуклары, бурычлары һәм жаваплылығы, аны жиберү процедурасы, шулай ук аны оештыру һәм эшчәнлекнең башка мәсьәләләре муниципаль районның вәкилләкә органы тарафыннан расланган нигезләмә белән билгеләнә.

4. Башка ижтимагый (консультатив) Советлар муниципаль районның жирле үзидарә органнарында аларның карарлары нигезендә барлыкка килергә мөмкин.

5. Ижтимагый (консультатив) советларда эш ижтимагый башлангычларда алып барыла.

31 статья. Халык тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашырылу һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка рәвешләре

1. Халык тарафыннан жирле үзидарәне оештыруның «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуының турыдан-туры гамәлгә ашырылуы формалары белән беррәттән гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга һәм башка федераль законнарга, Татарстан Республикасы законнарына һәм әлеге уставка каршы килми торган башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Жирле үзидарә халкының турыдан-туры гамәлгә ашырылуы һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Дәүләт органнары һәм аларның вазыйфай затлары, жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары халык тарафыннан турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

5 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫН ФОРМАЛАШТЫРУ СТРУКТУРАСЫ ҺӘМ ТӘРТИБЕ

32 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарын формалаштыру структурасы һәм тәртибе

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасын тәшкил итә:

1) муниципаль районның вәкиллекле органы – «Татарстан Республикасы Ютазы район Советы» (алга таба - текст буенча - муниципаль район Советы);

2) муниципаль район башлыгы – «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы башлыгы» (алга таба - текст буенча - муниципаль район Башлыгы);

3) жирле администрация (муниципаль берәмлекнең башкарма-боеру органы) – «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты» (алга таба – текст буенча - муниципаль район Башкарма комитеты);

4) муниципаль районның контроль-хисап органы - Ютазы муниципаль районының Контроль-хисап палатасы (алга таба текст буенча - муниципаль районның Контроль-хисап палатасы);

5) муниципаль районның финанс-бюджет палатасы - Ютазы муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы (алга таба - текст буенча - муниципаль районның финанс-бюджет палатасы);

6) муниципаль районның Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы - Ютазы муниципаль районының Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы (алга таба - текст буенча - муниципаль районның Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы).

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары структурасын муниципаль район уставында каралган һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренә ия башка органнар да, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затлары да төзи ала.

3. Жирле үзидарә органнары структурасында муниципаль районның вәкиллекле органы, муниципаль район башлыгы, жирле администрация (муниципаль районның башкарма-боеру органы) булуы, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очраклардан тыш, мәжбүри булып тора.

4. Жирле үзидарә органнарын формалаштыру, вәкаләтләре, вәкаләтләре вакыты, хисаплылык, контрольдә тоту, шулай ук әлеге

органнарны оештыруның һәм аларның эшчәнлегенә башка мәсьәләләре Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль район Уставы белән билгеләнә.

5. Жирле үзидарә органнары дәүләт хакимияте органнары системасына керми.

Дәүләт хакимияте органнарының һәм аларның вазыйфай затларының жирле үзидарә органнарын формалаштыруда катнашуы, жирле үзидарә вазыйфай затларын вазыйфага билгеләүдә һәм вазыйфадан азат итүдә бары тик «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 2.1 ст.2.1 өлешендә, 37 ст. 5 һәм 11 өлешләрендә, 74 һәм 74.1 статьяларында билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә генә рөхсәт ителә.

6. Жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү муниципаль район Уставына үзгәрешләр керту юлы белән генә башкарыла.

7. Жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү турында муниципаль районның вәкилләкә органы карары, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очраклардан тыш, күрсәтелгән карарны кабул иткән муниципаль районның вәкилләкә органы вәкаләтләре чоры тәмамланганнан да иртәрәк үз көченә керә.

8. Жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс ягыннан тәмин итү бары тик муниципаль район бюджетының үз керемнәре хисабына гына гәмәлгә ашырыла.

6 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН СОВЕТЫ

33 статья. Муниципаль район Советы

1. Муниципаль район Советы муниципаль район жирле үзидарәсенә даими эшләүчә коллегияль вәкилләкә органы булып тора.

2. Муниципаль район Советының рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Ютазы район Советы», кыскартылган исеме – “ТР Ютазы район Советы”.

3. Муниципаль район Советының вәкаләтләре вакыты - 5 ел.

4. Муниципаль район Советы муниципаль район халкына хисап тота һәм аның тарафыннан контрольдә тотыла.

5. Муниципаль район Советының муниципаль район гербы төшерелгән һәм аның исеме язылган мөһер, бланклары бар.

6. Муниципаль район Советы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

34 статья. Муниципаль район Советы составы

1. Муниципаль район Советы 22 депутаттан тора.

2. Муниципаль район Советы аның составына муниципаль район Советының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганда тулы хокуклы була.

35 статья. Муниципаль район Советы депутатларын сайлау тәртибе

1. Муниципаль район Советы составына муниципаль район составына керүче жирлекләр башлыклары һәм күрсәтелгән жирлекләренң вәкиллеке органнары депутатлары керә.

Муниципаль район составына керүче бер жирлек вәкиллегең нормасы муниципаль район Советының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән артмаска тиеш.

2. Жирлекнең вәкиллеке органы депутатлары арасыннан сайланучы муниципаль район Советы депутаты яңа чакырылыш тиешле жирлек вәкиллеке органының вәкаләтле составында беренче утырыштан соң бер айдан да соңга калмыйча, шул исәптән алдагы чакырылыш элге орган вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта сайланырга тиеш.

3. Жирлекнең вәкиллеке органы депутатлары арасыннан муниципаль район Советы депутатын сайлау яшерен тавыш бирү юлы белән башкарыла һәм күрсәтелгән орган карары белән рәсмиләштерелә.

4. Жирлек башлыгын сайлау һәм жирлекнең вәкиллекле органына депутат сайлау турында жирлекнең вәкиллекле органы карары өч көн эчендә муниципаль район Советына жибәрелә.

36 статья. Муниципаль район Советы депутаты статусы

1. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре аны жирлек башлыгы яисә муниципаль район Советы депутаты итеп сайлаган көннән башлана һәм яңа чакырылыш муниципаль район Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре, 06.10.2003 ел, № 35 Федераль законның 35 ст. 4 ө. 1 п. нигезендә. № 131-ФЗ «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» муниципаль район составына керүче жирлекләр башлыкларыннан һәм күрсәтелгән жирлекләрнең вәкиллекле органнары депутатларыннан торган, муниципаль район составына керүче жирлек башлыгы вазыйфасына яисә әлеге жирлекнең вәкиллекле органы депутаты итеп сайланган көннән башлана., һәм яңа сайланган жирлек башлыгы вазыйфасына кергән көннән яисә әлеге жирлектән муниципаль район советы составына чираттагы депутат сайлау турындагы карар үз көченә кергән көннән туктатыла.

2.Муниципаль район Советы депутаты, әлеге уставта билгеләнгән очрактан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара.

3. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты «Коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләре «Коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль законда, «Дәүләти вазыйфаларны биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ Федераль законда билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаган булса, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яисә) алардан файдалану тыела.

4. Муниципаль район Советы депутатына Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав, муниципаль район Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэмин ителә.

5. Муниципаль район Советы депутаты муниципаль район Советы тарафыннан раслана торган, шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләре булырга тиешле депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә бурычлы:

1) шәхсән яисә аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаса;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик уята алырлык тәртиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә муниципаль район Советы абруена зыян китерә торган низаглы ситуацияләрдән котылырга;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда - шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив үтәлешенә тәэсир итә яки йогынты ясый ала торган ситуациядә - бу хакта муниципаль район советына хәбәр итәргә һәм әлеге мәнфәгатьләр конфликтын булдырмауга яисә жайга салуга юнәлтелгән аның карарын үтәргә;

4) муниципаль район Советында билгеләнгән халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә белән бәйле булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәү белән бәйле рәвештә аңа билгеле булган мәгълүматларны таратмаса һәм кулланмаса;

6) физик һәм юридик затлардан (бүләкләр, акчалата бүләк, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күнел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүләкләүләр) депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйле рәвештә акчалата бүләк алмаса);

6. Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы муниципаль район Советы депутаты хокуклы түгел:

1) эшкуарлык эшчәнлегенә белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыльләнәргә, коммерциячел оешма белән идарә итүдә яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә (Татарстан Республикасы Муниципаль

берәмлекләр советы идарәсендә, башка муниципаль берәмлекләр берләшмәләрендә, сәяси партиядә, башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләр ширкәтенең гомуми жыелышында катнашудан тыш) һәм федераль законнарда каралган очрақлардан тыш, һәм оешма белән идарә итүдә катнашу жирле үзидарә органы исеменнән Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә аэырылган очрақлардан тыш.

2) укытучылык, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнергә. Шул ук вакытта укытучылык, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек, эгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;

3) Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, Попечительләр яки Күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм аларның структур бүлекчәләре составына керергә.

7. Даими нигездә муниципаль вазыйфаларны биләп торучы затлар түбәндәгеләрне тапшырырга тиеш:

7.1. Россия Федерациясе норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр, шулай ук хатынының (иренә) һәм балигь булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр .

7.2. Алыш-биреш суммасы әлегә затның һәм аның хатынының (иренә) соңгы өч елда гомуми керемнән артып китсә, һәр алыш-биреш кылган өчен жир кишәрлеге, башка күчемсез милек объекты, транспорт чарасы, кыйммәтле кәгазьләр, акцияләр (катнашу өләше, пайлар) сатып алу буенча һәр алыш-биреш буенча үз хатынының (иренә) һәм балигь булмаган балаларының чыгымнары турында мәгълүматлар;

7.3. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты тарафыннан коррупциягә каршы тору турында Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, милек һәм милек характерындагы йөкләмәләр турында

белешмэләрнең дәрәсләгән һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы Президенты карары буенча Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

7.4. Әлеге статьяның 3 пункты нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә «Коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ Федераль закон, «Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны (кертемнәр) саклауны, кулдагы акчаларны һәм кыйммәтле әйберләргә саклауны, чит ил финанс инструментларыннан файдалануны тыю турында» 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль законны бозу ачыкланса, Татарстан Республикасы Президенты депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә күрсәтелгән затларга карата тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирле үзидарә органына яисә судка башка җаваплылык чарасын куллану турында гариза белән мөрәҗәгать итә.

7.4-1. Жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты, үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс һәм тулы булмаган белешмәләр биргән депутатка, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затына, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү артык җитди түгел икән, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфадан азат итү, аның вәкаләтләре вакыты беткәнчә, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүдән мәхрүм итү;

3) аның вәкаләтләре вакыты беткәнчәгә кадәр даими нигездә вәкаләтләрен гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итү;

4) муниципаль берәмлекнең вәкилләклә органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы вазыйфаларны биләүне тыю;

5) вәкаләтләр срогы тәмамланганчы даими нигездә вәкаләтләрен үтәүне тыю.

7.4-2. Депутатка, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасына, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затына әлеге статьяның 7.4-1 өлешләрендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

7.5. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затларның керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә жирле үзидарә органнарының рәсми сайтларында урнаштырыла яисә муниципаль хокукый актлар белән билгеләнә торган тәртиптә массакүләм мәгълүмат чараларын бастырып чыгару өчен бирелә.

8. Муниципаль район Советы депутаты статусы белән бәйле чикләүләр федераль законнар, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында " 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ Федераль закон белән билгеләнә;

9. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткәрү тормыш белән тәмин итү объектлары, транспорт яки социаль инфраструктура, элемент, җәяүлеләр һәм транспорт чаралары хәрәкәтенә комачаулык тудырмау яки гражданның торақ урыннарына яки транспорт, яки социаль инфраструктура объектларына керүенә комачаулык тудырмау шарты белән үткәрелә. Мондый очрашулар турында Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына хәбәр итү таләп ителми. Шулай ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларны үткәрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

10. Жирле үзидарә органнары сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгеләләр, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен жирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгеләләр.

11. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары Россия Федерациясенең жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы законнары нигезендә үткәрелә.

12. Депутатның сайлаучылар белән жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара формасында сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яисә үткәрүенә комачаулык итү Россия Федерациясе законнары нигезендә административ жаваплылыкка китерә.

37 статья. Муниципаль район Советы депутаты район халкы белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Муниципаль район Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятие, оешмалар, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Муниципаль район Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эшләре турында елга бер тапкыр хисап тотә һәм даими рәвештә муниципаль район Советы эше турында хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкыр сайлаучыларны кабул итә.

3. Муниципаль район Советы депутаты муниципаль район халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чаралар күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дәрәс һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

38 статья. Яңа сайланган муниципаль район Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш муниципаль район Советы беренче утырышка муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча жыела. Муниципаль район Советының сайлаулардан соң беренче утырышы муниципаль район башлыгы, ә ул булмаганда – муниципаль район сайлау комиссиясе тарафыннан чакырыла.

2. Муниципаль район Советының сайлаулардан соң беренче утырышын муниципаль районның яңа башлығы сайланганчы, муниципаль район Советының өлкән депутаты ача һәм алып бара.

39 статья. Муниципаль район Советы компетенциясе

1. Муниципаль район Советының аерым компетенциясендә:

1) муниципаль район Уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмэләр кергү;

2) жирле бюджетны һәм аның үтәләше турындагы хисапны раслау;

3) салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

4) муниципаль районның социаль-иқтисадый үсеш стратегиясен раслау;

5) муниципаль милектә булган мөлкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен билгеләү;

6) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында, шулай ук федераль законнарда каралган очрақлардан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәт күрсәтүләренә тарифларны билгеләү турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;

7) муниципаль районның муниципалитетлар арасындагы хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;

8) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру яғыннан тәмин итү тәртибен билгеләү;

9) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен башкаруны контрольдә тоту;

10) муниципаль район башлығын отставкага жибәрү турында карар кабул итү;

11) муниципаль район территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау.

1.1. Муниципаль район Советының башка вәкаләтләре:

- 1) муниципаль районның рәсми символларын билгеләү;
- 2) Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль район территориясендә гомуми мәжбүри кагыйдәләрнең барлыкка килүе;
- 3) муниципаль район үсеше планнарын һәм программаларын кабул итү, аларның үтәлеше турында хисапларны раслау;
- 4) энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау;
- 5) муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору турында инициативаны тәкъдим итү;
- 6) муниципаль район Советы депутатларын сайлауларны билгеләү;
- 7) муниципаль район Советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 8) жирле референдумны билгеләү;
- 9) муниципаль район Башлыгын сайлау;
- 10) муниципаль район Башлыгы урынбасарын сайлау;
- 11) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләү, аның отставкасын кабул итү;
- 12) муниципаль район Башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренә чик санын билгеләү;
- 13) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына конкурс үткәрү тәртибен билгеләү, Конкурс комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 14) муниципаль район Сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 15) Ютазы муниципаль районының Контроль-хисап палатасы турындагы Положиене, Ютазы муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы турындагы Положиене, Ютазы муниципаль районының Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турындагы Положиене һәм муниципаль район уставында каралган һәм жирле әһәмияткәге мәсьәләләргә хәл итү буенча үз вәкаләтләренә ия булган башка органнарны раслау;

16) муниципаль районның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;

17) муниципаль район Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләү;

18) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;

19) Ютазы муниципаль районы Контроль-хисап палатасы рәисен һәм әгъзаларын (аудиторларын), Ютазы муниципаль районы Финанс-бюджет палатасы рәисен һәм Ютазы муниципаль районының Милек һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисен билгеләп кую;

20) муниципаль район башлыгын отставкага жибәрү турында карар кабул итү;

21) муниципаль районның территориаль планлаштыру документларын, муниципаль районның шәһәр төзелеше проектлаштыруның жирле нормативларын, муниципаль район территориясендә жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен, Россия Федерациясенең Шәһәр төзелеше кодексы нигезендә башка шәһәр төзелеше документларын раслау;

22) гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыру һәм алардан файдалану тәртибен билгеләү;

23) территориаль ижтимагый үзидарә органнарына муниципаль район бюджетыннан кирәкле акчалар бүлөп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

24) муниципаль район жирлекләренең бюджет тәмин ителеше дәрәжәсен тигезләү өчен муниципаль район бюджетыннан кирәкле акчалар бүлөп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

25) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;

26) массакүләм мәгълүмат чараларын гамәлгә кую;

27) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәмин итү тәртибен билгеләү;

28) муниципаль район Уставын һәм муниципаль район Советы карарларын аңлату;

29) үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча муниципаль район Советы Регламентын һәм башка карарлар кабул итү;

30) муниципаль район Советы аппараты турындагы нигезләмәне раслау.

2. Муниципаль район Советының башка вәкаләтләре федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган Конституцияләр (уставлар), Татарстан Республикасы законнары, муниципаль район Уставы белән билгеләнә.

3. Муниципаль район Советы муниципаль район башлыгының, район Башкарма комитеты җитәкчесенең жирле администрация һәм муниципаль район башлыгына караган башка жирле үзидарә органнарының эшчәнлеге, шул исәптән муниципаль район Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык отчетларын тыңлый.

40 статья. Муниципаль район Советының эш тәртибе

1. Муниципаль район Советының эш тәртибе муниципаль район Советының элекке Уставы һәм регламенты белән билгеләнә.

2. Муниципаль район советы эшчәнлегенең төп формасы булып аның утырышлары тора, анда муниципаль район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хәл ителә.

3. Муниципаль район Советы утырышлары, әгәр анда сайланган депутатлар санының кимендә 50 проценты катнашса, хокуклы була.

4. Муниципаль район Советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, әмма кимендә өч айга бер тапкыр үткәрелә. Чираттан тыш утырышлар муниципаль район башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше чакырыла.

5. Муниципаль район Советы утырышлары муниципаль район башлыгы тарафыннан чакырыла. Муниципаль район Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн

тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш – аны үткәргүгә бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Муниципаль район Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткәргү датасы, урыны һәм вакыты турында белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчерелә һәм тавыш бирү нәтижәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Муниципаль район советы утырышы беркетмәсенә кул куйганнан соң муниципаль район башлыгы аның белән муниципаль районның һәр кешесе таныша ала.

7. Муниципаль район Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Муниципаль район Советы депутаты үзенең тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашыра. Муниципаль район Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрөн куллану очраklары элекке устав, муниципаль район Советы Регламенты белән билгеләнә.

41 статья. Муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру

1. Муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыруны муниципаль район башлыгы башкара.

2. Муниципаль район Советы Регламенты нигезендә, муниципаль район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм эзерләү өчен, депутатлар арасынан, муниципаль район башлыгы һәм аның урынбасарынан тыш, даими яки вакытлы комитетлар, комиссияләр (яки) элекке мәсьәләләрне эзерләү өчен җаваплы депутатлар муниципаль район советы эшчәнлегенең төп юнәлешләре буенча билгеләнә ала. Депутат ике даими комиссиядә дә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программалар, муниципаль район Советы карарлары проектларын эзерләү, муниципаль район карамагына караган аеруча әһәмиятле мәсьәләләр буенча фикер алышу өчен, муниципаль район Советы каршында аны хәл итү буенча депутатлар, муниципаль район Башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм муниципаль район халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

4. Муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка яктан тәмин итүне муниципаль район Советы аппараты башкара.

42 статья. Муниципаль район Советының контроль функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Муниципаль район Советы муниципаль район территориясендә әлеге Устав нигезләмәләренә муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив актларның үтәлешен, муниципаль район бюджеты үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын куллануны, муниципаль районны үстерү программаларын куллануны, муниципаль район Башкарма комитеты һәм аның житәкчесе эшчәнлеген контрольдә тоту.

2. Районның жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан закон, әлеге устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, муниципаль район Советы карары белән, депутатлар арасыннан әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр төзелергә мөмкин.

3. Законнар нигезендә муниципаль район Советы, муниципаль район Башлыгы карары белән муниципаль район бюджеты акчаларыннан максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның нәтижәләгә, шулай ук муниципаль район Башкарма комитеты финанс-хужалык эшчәнлегенә башка мәсьәләләрен тикшерү уздырылырга мөмкин. Тикшерүләр (ревизияләр) үткәргә бәйсез аудиторлар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре билгеләнгән тәртиптә жәлеп ителергә мөмкин.

4. Муниципаль район Башкарма комитеты, аның житәкчесе, предприятие, учреждение, оешмалар, вазыйфаи затлар, әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, муниципаль район Советы, аның контроль комиссияләре, муниципаль район Советы депутаты мөрәжәгәте буенча соратып алына торган мәгълүматны муниципаль район Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ә законнарны, муниципаль норматив хокукый актларны бозган өчен кичекмәстән чаралар күрергә, гаеплеләрне жаваплылыкка тарту өчен чаралар күрергә тиеш.

5. Муниципаль район Советы, контроль функцияләр башкарып, муниципаль район Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

43 статья. Муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Муниципаль район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) муниципаль район Советы үз-үзен таркату турында карар кабул иткән очракта. Шул ук вакытта үз-үзен таркату турында карар муниципаль район Уставы белән билгеләнгән тәртиптә кабул ителә;

2) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча муниципаль район Советын тарату;

3) муниципаль район Советы депутатларының әлеге составының законсызлыгы турында, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен туктатуы белән бәйлә рәвештә, Татарстан Республикасы Югары суды карарының үз көченә керүе;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 13 статьясындагы 3.1-1, 4 өлешләре нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль районны үзгәртеп корган очракта, шулай ук муниципаль район бетерелгән очракта;

6) муниципаль район сайлаучылары санын муниципаль район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә 25 процентка арттыру;

7) гражданның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.

2. Муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Халык тарафыннан турыдан-туры сайланган депутатлардан торган муниципаль район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган

очракта, муниципаль район Советына вакытыннан алда сайлаулар федераль законда билгелэнгән срокларда үткәрелә.

44 статья. Муниципаль район Советының үз-үзен тарату турында карар кабул итү тәртибе

1. Муниципаль район Советының үз-үзен тарату турындагы карары муниципаль район Башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы белән муниципаль район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә яртысыннан да ким булмаган санда кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен тарату турында карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә тиеш түгел:

- 1) муниципаль район Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;
- 2) муниципаль район бюджеты кабул итү һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау чорында;
- 3) муниципаль район Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, яңа муниципаль район башлыгы сайланганчы.

3. Муниципаль район Советының үз-үзен тарату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен тараату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен тарату сәбәпләрен нигезли торган башка материаллар кушылырга мөмкин.

4. Депутатлар арасынан үз-үзен тарату мәсьәләсен алдан карау өчен муниципаль район Советы карары белән комиссия төзелә. Муниципаль район Советы яки муниципаль район башлыгы карары буенча муниципаль район Советының үз-үзен тарату сорауы халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Муниципаль район Советының үз-үзен тарату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылыгы муниципаль район Советы депутатлары һәм муниципаль район халкы тарафыннан үз-үзен тарату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләре буенча һәрьяклы һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен тарату турындагы карар үз-үзен тарату турындагы инициативаны тәкъдим иткән көннән ике ай узгач кабул ителә.

6. Муниципаль район Советының үз-үзен тарату турындагы карары яшерен тавыш бирү юлы белән муниципаль район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан өчтән икесе тавышы белән кабул ителә.

7. Муниципаль район Советы тарафыннан үз-үзен тарату турындагы тәкъдим кире кагылган очракта, үз-үзен тарату турында яңа инициатива үз-үзен тарату турындагы мәсьәлә буенча тавыш бирү узганнан соң, бер елдан да иртә чыгарыла алмый.

45 статья. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләренә вакытыннан алда туктатылуы

1. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда түбәндәге очракларда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставка;
- 3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яисә чикләнгән сәләтле дип танылу;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат булган дип игълан ителү;
- 5) аның мөнәсәбәтендә суд гаепләү карарының үз көченә керүе;
- 6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
- 7) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданлыгын туктату - аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлыгын алырга хокуклы, аның тарафыннан Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;
- 8) сайлаучылар тарафыннан чакыртылып алу;
- 9) муниципаль район Советы вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату;
- 10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив гражданлык хезмәтенә жиберү;

11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәү;

12) федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

2. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында муниципаль район Советы карары, вәкаләтләр вакытыннан алда туктатылуга нигез салынганнан соң 30 көннән дә соңга калмыйча, ә эгәр нигез муниципаль район Советы утырышлары арасында барлыкка килгән булса, мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча кабул ителә.

3. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турындагы карар, әлегә статьяның 1 пунктындагы 1-7, 10 һәм 11 пунктларында күрсәтелгән очракларда, муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителә, анда муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләрен туктату көне билгеләнә.

4. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре, әлегә статьяның 8 пунктында каралган очракта, муниципаль район Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләрен рәсми бастырып чыгарган көннән туктатыла.

5. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре, әлегә статьяның 9 пунктында каралган очракта, муниципаль район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла.

6. Муниципаль район Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатның өстәмә сайлау Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

46 статья. Муниципаль район Советында фракцияләр

1. Сәяси партияләр (аларның төбәк бүлекчәләре яки башка структур бүлекчәләре) күрсәткән кандидатлар исемлекләре составында сайланган муниципаль район Советы депутатлары, әлегә статьяның 3 өлешендә каралган очрактан тыш, депутат берләшмәләренә (фракцияләргә) керә. Фракция кандидатларның тиешле исемлегә составында сайланган (сайланган) барлык депутатларны (депутатны) үз эченә ала. Фракцияләргә шулай ук бер мандатлы яки күп мандатлы сайлау округлары буенча

сайланган депутатлар һәм әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән сәяси партия (аның төбәк бүлеге яки башка структур бүлекчәсе) кандидатлары исемлеге составында сайланган депутатлар (депутат) керә ала.

2. Фракцияләрнең эшчәнлек тәртибе Татарстан Республикасы законы һәм (яисә) регламент яисә муниципаль район Советының башка акты белән билгеләнә.

3. Муниципаль район Советында фракция эшчәнлеге ул юкка чыгуга яки үзгәртеп корылуга бәйле рәвештә сәяси партия эшчәнлеге туктатылган очракта, шулай ук әлеге фракциядә депутатларның әлеге фракциядә әгъзасы юридик затларның бердәм дәүләт реестрына тиешле язма кертелгән көннән туктатыла.

4. Сәяси партия (аның төбәк бүлеге яки башка структур бүлекчәләре) тарафыннан күрсәтелгән кандидатлар исемлеге составында сайланган депутат, әлеге статьяның 1 өлеше нигезендә үзе торган фракциядән чыгарга хокуклы түгел. Күрсәтелгән депутат үзе сайланган кандидатлар исемлеге составында сәяси партиянең генә әгъзасы була ала.

5. Бер мандатлы яки күп мандатлы сайлау округы буенча сайланган һәм фракциягә керүче депутат яисә әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән сәяси партия кандидатлары исемлеге составында сайланган һәм фракциягә керүче депутат үз фракциясенә кергән сәяси партиянең генә әгъзасы була ала.

6. Әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән сәяси партия кандидатлары исемлеге составында сайланган һәм муниципаль район Советында үз фракциясе булган сәяси партиягә кергән депутат әлеге фракциягә керә һәм аннан чыгарга хокуклы түгел.

7. Әлеге статьяның 4-6 өлешләрендә каралган таләпләрне үтәмәү депутат вәкаләтләр туктатуга китерә.

Бүлек 7. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫ

47 статья. Муниципаль район башлыгы

1. Муниципаль район башлыгы муниципаль районның иң югары вазыйфаи заты булып тора.

2. Муниципаль район башлыгы муниципаль район Советы тарафыннан сайлана һәм муниципаль район Советы рәисе вәкаләтләрән башкара.

3. Муниципаль район башлыгы вазыйфасының рәсми исеме – «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башлыгы – Татарстан Республикасы Ютазы район Советы Рәисе», кыскартылган исеме «ТР Ютазы муниципаль районы Башлыгы – ТР Ютазы районы Советы Рәисе».

48 статья. Муниципаль район Башлыгын сайлау тәртибе

1. Муниципаль район башлыгы яңа сайланган муниципаль район Советының беренче утырышында муниципаль район Советы депутатлары арасыннан яшерен тавыш бирү юлы белән, әгәр муниципаль район Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, муниципаль район Советы вәкаләтләрә вакытына сайлана.

Муниципаль район Башлыгын сайлау муниципаль район Советы депутатлары тарафыннан тәкъдим ителә торган кандидатлар арасыннан, шул исәптән муниципаль район халкы, ижтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль район Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, муниципаль район башлыгы итеп сайланган дип санала.

3. Муниципаль район башлыгы сайланганнан соң түбәндәге ант бирә:

«Муниципаль берәмлек башлыгы вазыйфасына керешкәндә, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Уставы тарафыннан бирелгән вәкаләтләрне тормышка ашырганда, хәзерге һәм киләчәк буыннар өчен җаваплылыкны аңлап, ант итәм - Россия Федерациясе Конституциясен, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Уставын төгәл үтәргә, муниципаль берәмлек халкының хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен хөрмәт итәргә, сакларга һәм якларга, тарихи традицияләрен хөрмәт итеп, гражданлык килешүенә һәм икътисадый потенциалны арттырырга омтылырга, Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы һәм аның халкы иминлеге хақына үз вазыйфаларын намус белән үтәргә.

49 статья. Муниципаль район Башлыгы статусы

1. Муниципаль район Башлыгы даими нигездә эшли.

2. Муниципаль район Башлыгы үз эшчәнлегендә район халкына һәм муниципаль район Советына федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә хисап тота һәм аның контролендә тора.

3. Муниципаль район Башлыгы елга бер тапкырдан да ким булмаган ешлыкта муниципаль район Советы алдында үз эшчәнлеге турында хисап тота.

4. Муниципаль район Башлыгы 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль законда, 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» гы Федераль законда билгеләнгән чикләүләргә һәм тьюларны һәм бурычларны үтәргә, «аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертмәләр) ачарга һәм сакларга, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану тыелуы турында»гы 79-ФЗ Федераль законда билгеләнгән чикләүләргә һәм тьюларны үтәргә тиеш.

5. Муниципаль район Башлыгы гражданлык яки жинаять эше яки административ хокук бозу эше буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллеке очрактарыннан тыш) буларак катнаша алмый.

Муниципаль район башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре әлеге устав белән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

50 статья. Муниципаль район Башлыгы вәкаләтләре

1. Муниципаль район башлыгы:

1) башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә муниципаль район исеменнән эш итә, ышанычнамәсез муниципаль район исеменнән эш итә;

2) муниципаль район Советы эшен оештыра, муниципаль район советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә;

3) әлеге уставта билгеләнгән тәртиптә муниципаль район Советы кабул иткән норматив хокукый актларга кул куя һәм халыкка житкерә;

4) үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый актлар чыгара;

5) муниципаль район Советының чираттан тыш утырышын чакыруны таләп итәргә хокуклы;

6) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт төзи;

7) муниципаль район Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәмин итү һәм жәмәгәтчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;

8) гражданнырны кабул итүне, аларның мөрәжәгәтләрен, гаризаларын һәм шикаятләрен карауны оештыра;

9) муниципаль район Советы утырышлары беркетмәләренә кул куя;

10) муниципаль район Советы аппараты эшенә житәкчелек итүне гамәлгә ашыра;

11) муниципаль район Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;

12) Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә муниципаль район Советы эшчәнлеген карап тоту һәм тәмин итү өчен муниципаль район бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;

13) Закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданнырның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча муниципаль район Советының хокукый актын кабул итүне оештыра;

14) муниципаль район жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән муниципаль район территориясендә эш итүче кирәкле үзара хезмәттәшлеген тәмин итә;

15) муниципаль район исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр

һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр һәм шартнамәләртәзи;

16) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны тәәмин итә;

2. Муниципаль район башлығы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль район башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге устав, муниципаль район Советы карарлары белән муниципаль район башлығы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

3. Муниципаль район башлығы вакытлыча эштә булмаганда (авыру яки ялга бәйле рәвештә), шулай ук муниципаль район башлығы урынбасары булмау сәбәпле (авыру, отпускка бәйле рәвештә, яисә вазыйфа вакантлы булганда, муниципаль район башлығы вәкаләтләре, муниципаль район Советы карары буенча, вакытлыча муниципаль район Советы депутатына йөкләнергә мөмкин.

51 статья. Муниципаль район Башлығы вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату

1. Муниципаль район башлығы вәкаләтләре вакытыннан алда түбәндәге очракларда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставка;

2.1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага китү;

3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан читләштерү;

4) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән яраклы дип тану;

5) суд тарафыннан хәбәрсез югалган яки вафат булган дип танылу;

6) суд гаепләү карарының үз көченә керүе;

7) Даими яшәү урынына Россия Федерациясеннән читкә китү;

8) Россия Федерациясе гражданлыгын туктату, чит ил гражданлыгын туктату - аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлыгын алырга хокуклы, аның тарафыннан Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясе гражданы чит ил дәүләте гражданлыгы булган Россия Федерациясе гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;

9) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алыну;

10) сәламәтлек торышы буенча муниципаль район башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга суд тәртибендә билгеләнгән сәләтсезлек;

11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 13 статьясындагы 3.1-1, 3.3, 4 өлешләре нигезендә, шулай ук муниципаль район бетерелгән очракта муниципаль районны үзгәртеп кору;

12) муниципаль район чикләре үзгәрүе нәтижәсендә муниципаль район сайлаучыларының санының 25 процентка артуы.

2. Муниципаль район башлыгының вәкаләтләре, Россия Федерациясе Президентының ышанычы югалуга бәйле рәвештә, вакытыннан алда түбәндәге очракларда туктатыла:

1) «Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм алардан файдалануны тыю турында " 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән муниципаль район башлыгы, аның хатыны (ире) һәм балигы булмаган балалары тарафыннан тыелган тыюны үтәмәү;

2) муниципаль район башлыгына муниципаль сайлауларда сайланган затларга карата счетлар (кертемнәр) ачу яки булу, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акча һәм кыйммәтле әйберләр саклау, күрсәтелгән затлар муниципаль район башлыгы

сайлауларында кандидатлар буларак теркәлгән чорда чит ил финанс инструментларына ия булу һәм алардан файдалану фактын билгеләү.

Шул ук вакытта «чит ил финанс инструментлары» төшенчәсе 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында»гы Федераль закон белән билгеләнгән мәгънәдә кулланыла.

3. Муниципаль район башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яисә суд карары буенча аны муниципаль район Советы карары буенча сак астына алу яки вазыйфадан вакытлыча читләштерү рәвешендә процессуаль мәжбүри итү чараларын куллану очрагында, шулай ук авыруга, отпускка бәйле рәвештә дә, муниципаль район башлыгы урынбасары булмау сәбәпле, яисә вазифа вакант булган очракта, аның вәкаләтләрен вакытлыча муниципаль район Советы депутаты башкара.

4. Муниципаль район башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, муниципаль район Советы тарафыннан үз составыннан муниципаль район башлыгын сайлау, аның вәкаләтләре туктатылган көннән алып алты айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Шул ук вакытта әгәр дә муниципаль район Советының вәкаләтләре вакыты чыкканчыга кадәр алты айдан да ким вакыт калса, муниципаль район башлыгын муниципаль район Советы составыннан сайлау яна сайланган муниципаль район Советының беренче утырышында - муниципаль район Советының вәкаләтле составында сайланганнан соң өч ай эчендә гамәлгә ашырыла.

5. Вәкаләтләре муниципаль район башлыгы вазыйфасыннан читләштерү турында Татарстан Республикасы Президентының хокукый акты нигезендә йә муниципаль район Советының муниципаль район башлыгын отставкага жибәрү турындагы карары нигезендә вакытыннан алда туктатылган муниципаль район башлыгы, әлеге хокукый актка яисә суд тәртибендә карарга шикаять бирсә, муниципаль район Советы үз составыннан сайланучы муниципаль район башлыгын сайлау турында карар кабул итәргә хокуклы түгел.

52 статья. Муниципаль район башлыгы урынбасары

1. Муниципаль район Башлыгы тәкъдиме буенча муниципаль район Советы тарафыннан депутатлар арасыннан даими (штатлы) яки даими

булмаган (штаттан тыш) нигездә муниципаль район башлығы урынбасары сайлана.

2. Муниципаль район Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, муниципаль район Башлығының сайланган урынбасары булып санала.

3. Муниципаль район башлығы урынбасары муниципаль район Советы Регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлүгә ярашлы функцияләрне башкара, муниципаль район Башлығы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча эш урынында булмаганда (авыруга яки отпускка бәйле рәвештә) яки үз бурычларын үти алмаса, яисә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан очракта, муниципаль район Башлығы вазыйфаларын башкара.

4. Муниципаль район Башлығы урынбасары үз вәкаләтләрен даими (штатлы) яки даими булмаган (штаттан тыш) нигездә башкара.

5. Муниципаль район Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, муниципаль район башлығының сайланган урынбасары булып санала.

6. Муниципаль район башлығы урынбасары вәкаләтләре элге уставның 51 ст.1 пунктында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Муниципаль район Башлығы урынбасары муниципаль район Башлығы инициативасы буенча яисә муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше таләбе буенча кабул ителә торган муниципаль район Советы карары буенча да вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Муниципаль район Башлығы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

8. Муниципаль район башлығы урынбасары 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль законда, 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында» гы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрен һәм тьюларны үтәргә, “Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил

банкларында счетлар (кертемнәр) ачарга һәм сакларга, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) аларны куллануны тыю турында” гы 79-ФЗ Федераль законда билгеләнгән бурычларны үтәргә тиеш.

8 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

53 Статья. Муниципаль район Башкарма комитеты

1. Муниципаль район Башкарма комитеты жирле администрация (муниципаль районның башкарма-бюро органы) булып тора.

2. Муниципаль район Башкарма комитетының рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты», кыскартылган исеме – «ТР Ютазы муниципаль районы Башкарма комитеты”.

3. Муниципаль район Башкарма комитеты муниципаль район Советына, муниципаль район Башлыгына һәм муниципаль район халкына хисап тоты һәм алар контролендә тотыла.

4. Муниципаль район Башкарма комитетының муниципаль район гербы сурәтләнә һәм үз исеме белән мөһер, бланклары бар.

5. Муниципаль район Башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

54 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты структурасы

1. Муниципаль район Башкарма комитеты структурасы муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе тәкъдиме буенча муниципаль район Советы тарафыннан раслана.

2. Муниципаль район Башкарма комитеты структурасына муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе, аның урынбасарлары, муниципаль район Башкарма комитетының тармак (функциональ) һәм (яки) территориаль органнары керә.

55 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты вәкаләтләре

1. Муниципаль район Башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- муниципаль район бюджеты проектын (бюджет проектын һәм уртача сроклы финанс планын) тәүне тәмин итә;

- кирәкле документлар һәм материаллар белән муниципаль район бюджеты проектын (бюджет проектын һәм уртача вакытка исәпләнгән финанс планын) муниципаль район Советы раславына кертә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бюджетара трансфертларны бүлү методикасын һәм бирү тәртибен эшли һәм раслый;

- муниципаль район бюджетының үтәлешен һәм бюджет хисаплылыгын тәүне тәмин итә, муниципаль район бюджеты үтәлеше турында муниципаль район Советы раславына хисап бирә;

- муниципаль бурыч белән идарә итүне тәмин итә;

- муниципаль районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнары һәм программалары проектларын эшләүне тәмин итә;

- муниципаль район бюджетының үтәлешен, муниципаль районның комплекслы социаль-икътисади үсеш планнарын һәм программаларын үтәүне оештыра;

- муниципаль районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнарын һәм программаларын үтәү турында хисаплар әзерләүне тәмин итә;

- муниципаль районның икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр жыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына тапшыруны оештыра;

- жирлекләренң бюджет тәмин ителеше дәрәжәләрен муниципаль район бюджеты акчалары исәбенә тигезләүне тәмин итә;

- «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 28.06.2014 ел, № 172-ФЗ Федераль законда каралган стратегик планлаштыру өлкәсендә вәкаләтләренә гамәлгә ашыра;

2) муниципаль милек белән идарә итү, муниципаль район территориясендәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәتلәр өлкәсендә:

- муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә (муниципаль район Советы карары белән башкача билгеләнмәгән булса);

- муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләргә тарифларны раслый, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс ягынан тәмин итә, муниципаль йөкләмәне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан үтәүне финанс ягынан тәмин итә, шулай ук муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алуны гамәлгә ашыра;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән муниципаль районның икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек итү турында килешүләр төзи;

- район территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- районның хезмәт күрсәтелә торган административ участогында полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә эш өчен бина бирә;

- 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазифа буенча бурычларны үтәү чорында торак урыны бирә;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирәлекне саклау өлкәсендә:

- муниципаль районның территориаль планлаштыру документлары, муниципаль районның башка шәһәр төзелеше документлары проектларын эзерли һәм муниципаль район Советы раславына кертә һәм аларны тормышка ашыруны тәмин итә;

- муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тәмин итүнең мәгълүмати системаларын алып баруны, муниципаль район чикләрендә муниципаль ихтыяжлар өчен жир кишәрлекләрен резервлау һәм алуны гамәлгә ашыра;

- жирлекара характердагы әйләнә-тирә мохитне саклау чараларын оештыра;

- муниципаль район территориясендә дөвалау-савыктыру урыннарын һәм жирле әһәмияттәге курортларны оештыра, саклауны тәмин итә, жирле әһәмияттәге махсус сакланыла торган табигый территорияләрдән файдалану һәм саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра;

- муниципаль район ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәмин итә, федераль закон нигезендә ясалма жир участогы төзү турында килешү төзү хокукына ачык аукцион үткәрә;

- муниципаль районның авылара территориясендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыра;

- 24.07.2007 елдан № 221-ФЗ «Күчемсез милекнең дөүләт кадастры турында»гы Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләрне башкаруны һәм территория планының картасын раслауны оештыра;

4) төзелеш, транспорт һәм элементә өлкәсендә:

- муниципаль район чикләрендә торак пунктлардан читтә урнашкан жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген гамәлгә ашыруны тәмин итә, муниципаль район чикләрендә торак пунктлардан читтә урнашкан жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышын муниципаль контрольне гамәлгә ашыра, юл хәрәкәтен оештыра, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итә, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм юл эшчәнлеген Россия Федерациясе законнары нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- халыкка транспорт хезмәтләре күрсәтү өчен шартлар тудыра һәм муниципаль район чикләрендәге жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны тәмин итә;

- муниципаль район чиклэрэндэге торак пунктлар арасында халыкка хезмэт күрсэтүчө жәмөгаты транспортының маршрутларын, хэрэкэт графигын, тукталыш урыннарын раслый яки килештерэ;

- муниципаль район чиклэрэндэ торак пунктлардан читтэ жәмөгаты транспорты тукталышлары өчен бүлөп бирелгэн урыннарны төзөклөндөрүне тээмин итэ;

- жирлеклэрне элемтэ хезмэтирө белэн тээмин итү өчен шартлар тудыра;

- адресация объектларына адреслар бирүне, адресларны үзгэртүне, юкка чыгаруны, урам-юл челтэре элементларына (федераль эһемияттэге автомобиль юлларыннан, төбөк эһемиятендэге яки муниципалитетларара эһемияттэге автомобиль юлларыннан тыш), муниципаль районның авылара территориясе чиклэрэндэ планлаштыру структурасы элементларына исемнэр бирүне, мондый исемнэрне үзгэртүне, юкка чыгаруны, дэүлэт адреслы реестрында мэгълүмат урнаштыруны тээмин итэ;

5) торак-коммуналь, көнкүрөш, сэдүдэ һәм башка хезмэт күрсэтү өлкөсөндө, шулай ук төзөклөндөрү һәм авыл хужалыгы өлкөсөндө:

- энергияне сак тоту һәм энергетика нэтижэлелеген арттыру өлкөсөндө муниципаль программаларны гамэлгэ ашыра, муниципаль район чиклэрэндэ муниципаль торак фондын тэшкил итэ торган күп фатирлы йортларга, биналарга энергетика тикшерүен оештыра, энергияне сак тоту һәм энергетика нэтижэлелеген арттыру турында законнарда каралган башка чаралар оештыра һәм үткэрэ;

- район чиклэрэндэ Россия Федерациясе законнарында билгелэнгэн вэкалэтлэр чиклэрэндэ жирлеклэрне электр һәм газ белэн тээмин итүне оештыра;

- муниципаль район территориясөндэ каты коммуналь калдыкларнын туплау, жыю, ташу, эшкэртү, утильлэштерү, зарарсызландыру, күмү эшчэнлеген оештыруда катнаша;

- муниципаль район составына керүчө авыл жирлеклэрөн жәмөгаты туклануы, сэдүдэ һәм көнкүрөш хезмэте күрсэтү белэн тээмин итү өчен шартлар тудыра;

- жирлекара китапханэлэр тарафыннан халыкка китапханэ хезмэте күрсэтүне, аларның китапханэ фондларының сакланышын тээмин итүне һәм туплауны оештыра;

- ритуаль хезмэтлэр күрсэтүне оештыра һәм жирлекара жирлэу урыннарын карап тотуны тээмин итэ;

- муниципаль район составына керүче жирлеклэрдэ жирле традицион халык сэнгатен үстерү өчен шартлар тудыра;

- муниципаль район составына керүче авыл жирлеклэрен ял оештыру һәм мәдэният оешмалары хезмэтлэре белэн тээмин итү өчен шартлар тудыруны тээмин итэ;

- жирлеклэрдэ авыл хужалыгы житештерүен үстерү, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлөк базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итэ, социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга, хэйрия эшчәнлегенә һәм волонтерлыкка (волонтерлыкка) ярдәм күрсэтэ;

- муниципаль район территориясендэ физик культура, мәктәп спорты һәм массакүлэм спорт үсеше өчен шартлар тээмин итэ, муниципаль районның рәсми физкультура-сәламәтлэндерү һәм спорт чаралары үткөрүне оештыра;

- «Жылылык белэн тээмин итү турында» 27.07.2010 ел, № 190-ФЗ Федераль законда каралган жылылык белэн тээмин итүне оештыру вәкаләтлэрен гамәлгә ашыра;

- «Су белэн тээмин итү һәм ташландык суларны агызу турында» 07.12.2011 ел, № 416-ФЗ Федераль законда каралган су белэн тээмин итү һәм ташландык суларны агызу өлкәсендэ вәкаләтлэрне гамәлгә ашыра;

- реклама конструкциялэрен урнаштыру схемасын раслый, муниципаль район территориясендэ реклама конструкциялэрен урнаштыруга һәм эксплуатациялэүгә рөхсәт бирэ, мондый рөхсәтлэрне юкка чыгара, «Реклама турында» 13.03.2006 ел, № 38-ФЗ Федераль закон нигезендэ, муниципаль район территориясендэ үз белдеге белэн урнаштырылган реклама конструкциялэрен демонтажлау турында күрсәтмэлэр бирэ;

б) мэгариф һәм сәламәтлек саклау өлкәсендэ:

- муниципаль белем бирү оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчэ,

башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыра (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәэмин итү вәкаләтләрәннән тыш), балаларга өстәмә белем бирүне оештыра (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан финанс ягыннан тәэмин ителә торган өстәмә белемнән тыш), балаларны карау һәм тәрбияләү өчен шартлар тудыра, шулай ук үз вәкаләтләре чикләрендә балаларның ялын, аларның сәламәтлеген һәм иминлеген тәэмин итү буенча чараларны да кертәп, оештыра;

- муниципаль белем бирү оешмаларының биналарын һәм корылмаларын карап тотуны, алар янәшәсендәге территорияләрне төзекләндерүне тәэмин итә;

- мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү программалары буенча белем алырга тиешле балаларны исәпкә алуны алып бара, муниципаль белем бирү оешмаларын муниципаль районның конкрет территорияләренә беркетә;

- муниципаль белем бирү оешмаларын булдыра, үзгәртеп кара, бетерә (муниципаль районнарның жирле үзидарә органнары тарафыннан югары белем бирү оешмаларын булдырудан тыш), муниципаль белем бирү оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- гражданнарга түләүсез медицина ярдәме күрсәтү буенча дәүләт гарантияләренәң территориаль программасы нигезендә, муниципаль район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыра (Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан расланган халыкка түләүсез медицина ярдәме күрсәтү буенча дәүләт гарантияләренәң территориаль программасы нигезендә башкарма хакимиятнең федераль органы карамагындагы медицина оешмаларында халык медицина ярдәме белән тәэмин ителә торган территорияләр исемлегенә кертелгән жирлекләрдән тыш);

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча жирлекара характердагы чараларны оештыра һәм тормышка ашыра;

- жирле үзидарәнәң сайланулы вазыйфаи затларын, жирле үзидарәнәң сайланулы органнары әгъзаларын, муниципаль район Советы депутатларын, муниципаль хезмәткәрләр һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләрен һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыра, Россия Федерациясенәң Мәгариф турындагы законнарында һәм муниципаль хезмәт

турындагы законнарда каралган тәртиптә муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыра;

- муниципаль район милкендә булган мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау, куллану һәм популярлаштыру, муниципаль район территориясендә урнашкан жирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектларын (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне) саклау буенча чаралар күрә;

7) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, халыкны һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- муниципаль район территориясендә законнар, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары актлары үтәләшен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, жирле үзидарә органнарының һәм дәүләт вазыйфай затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикаять бирә;

- муниципаль милиция тарафыннан жәмәгать тәртибен саклауны оештыруны тәмин итә;

- муниципаль район территориясендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм бетерүдә катнаша;

- территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм муниципаль район территориясен табиغый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыра һәм тормышка ашыруны тәмин итә; гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен жирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыруны тәмин итә;

- муниципаль район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизация эзерләү чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә халыкка гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы турында халыкны кисәтүне һәм халыкка хәбәр итүне тәмин итә;

- су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тээмин итү, аларның тормышын һәм сәламәтлеген саклау буенча чараларны тормышка ашыруны тээмин итә;

- жирле референдумны эзерләү һәм үткәрүне, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыра һәм матди-техник яктан тээмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә терроризмны һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук муниципаль район территориясендә терроризм һәм экстремизм күренешләре нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча чаралар күрүне тээмин итә;

- террорчылыкны профилактикалау, шулай ук аның күренешләре нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү өлкәсендә муниципаль программаларны эшли һәм тормышка ашыра;

- муниципаль берәмлекләрдә терроризмның асылын һәм аның ижтимагый куркынычын аңлату, шулай ук гражданнарда терроризм идеологиясен формалаштыру буенча мәгълүмати-пропаганда чаралары оештыра һәм үткәрә, шул исәптән мәгълүмати материаллар, басма продукция тарату, аңлату эшләре һәм башка чаралар үткәрү юлы белән дә;

- террорчылыкны профилактикалау, шулай ук федераль башкарма хакимият органнары яки Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимияте органнары тарафыннан оештырыла торган аның күренешләре нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча чараларда катнаша;

- муниципаль милектә булган яки жирле үзидарә органнары карамагында булган объектларның террорчылыкка каршы сакланышына карата таләпләрне үтәүне тээмин итә;

- террорчылыкны профилактикалауда катнашу мәсьәләләре, шулай ук аның күренешләрен нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү мәсьәләләре буенча тәкъдимнәрне Россия Федерациясе субъектының башкарма хакимияте органнарына жиберә;

- жирле эһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча терроризмны профилактикалауда катнашу, шулай ук аның күренешләре нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- муниципаль район чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыра;

- милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятләрен үстерүгә, аз санлы халыкларның һәм башка милли азчылыкларның хокукларын тормышка ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясен тәмин итүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чаралар эшли һәм тормышка ашыра;

8) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль район жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль районның жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра ;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәмин итә;

- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- муниципаль район Советы карарлары нигезендә бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен муниципаль район жирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалануны тәмин итә;

- Россия Федерациясенең су законнарында билгеләнгән чикләрдә, су объектлары милекчесе вәкаләтләре чикләрендә, гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полсаларына ирекле үтеп керүен тәмин итүне дә кертеп, гомуми файдаланудагы су объектларыннан файдалану кагыйдәләрен билгели;

9) башка вәкаләтләр:

- муниципаль хезмәтләр реестрын формалаштыру һәм алып бару тәртибен билгели;

- жирлекләренең архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны формалаштыра һәм карап тотта;

- үз вәкаләтләре чикләрендә федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләрне гамәлгә ашыра;

- муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, әлегә устав, муниципаль район Советы карарлары белән муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы яисә муниципаль районның башка жирле үзидарә органнары вәкаләтләреннән тыш, бүтән вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

2. Муниципаль район Башкарма комитеты муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән сорауларын хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне башкара:

1) муниципаль район музейларын төзи;

2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;

3) муниципаль район территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләренң хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;

4) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм муниципаль район территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;

5) 2008 елның 31 декабренә гамәлдә булган югары белем бирү муниципаль мәгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен башкара;

6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

7) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтә;

8) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

9) «Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында» 20.07.2012 ел, № 125-ФЗ Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

10) авыллара территориядә урнашкан торак пунктта нотариус булмаганда, законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылуны оештыра;

11) федераль законнар белән билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү сыйфатын бәйсез бәяләүне үткәрүне оештыру өчен шартлар тудыра, шулай ук федераль законнар нигезендә ведомство буйсынуындагы оешмалар житәкчеләре эшчәнлеген бәяләгәндә оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләрен куллану һәм оешмалар тарафыннан хезмәт күрсәтү шартларын бәйсез бәяләү нәтижәләре буенча ачыкланган житешсезлекләргә бетерү буенча чаралар күрүне тикшереп тора;

12) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыра;

13) инвалидлар, сәламәтлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм итә;

14) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 07.02.1992 ел, № 2300-1 Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыра.

3. Муниципаль район башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Муниципаль контроль өлкәсендә муниципаль район Башкарма комитеты вәкаләтләрненә түбәндәгеләр керә:

1) Тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру. Муниципаль контроль төрләре һәм аларны гамәлгә ашыруга вәкаләтле жирле үзидарә органнары исемлегенә муниципаль район Советы билгеләнгән тәртиптә алып барыла;

2) жирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән региональ дөүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекненә тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, Татарстан Республикасы башкарма хакимиятененә вәкаләтле органнары тарафыннан раслана торган типлаштырылган административ регламентлар, региональ дөүләт контролен (күзәтчелеген) гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, жирле үзидарә органнарына бирелгән вәкаләтләргә гамәлгә ашыру буенча вәкаләтләр. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул

итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгелэнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольнең нәтижәлелеген мониторинглауны оештыру һәм уздыру, аны уздыру күрсәткечләре һәм методикасы, авыл жирлекләрендә жирле үзидарә вәкаләтле органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган муниципаль контрольдән тыш, Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан раслана;

5) федераль законнарда, Татарстан Республикасының законнарында һәм башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә муниципаль район Башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

Муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларны, индивидуаль эшкуарларны тикшерүне оештыру һәм үткәрү белән бәйле мөнәсәбәтләргә «Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында» 2008 елның 26 декабрендәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

56 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты җитәкчесе

1. Район Башкарма комитетын муниципаль район Башкарма комитеты Җитәкчесе җитәкли.

2. Муниципаль Район Башкарма комитеты Җитәкчесе - муниципаль район Башкарма комитеты Җитәкчесе вазыйфасына конкурс нәтижәләре буенча конкурс комиссиясә тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә торган муниципаль район жирле үзидарә вазыйфаи заты.

3. Муниципаль район Башкарма комитеты җитәкчесе үз вәкаләтләрән контракт нигезендә даими нигездә башкара.

4. Муниципаль район Башкарма комитеты Җитәкчесе эшмәкәрлек, шулай ук башка түләүле эшчәнлек белән, укытучылык, фәнни һәм башка ижади эшчәнлекләрдән тыш, шөгыйльләнергә хокуклы түгел. Шул ук вакытта укытучылык, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек бары тик чит ил дәүләтләре,

халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм граждандлығы булмаган затлар хисабына гына финанслана алмый, эгәр Россия Федерациясенәң халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкача каралмаган булса. Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе, Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яки күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларының башка органнары, аларның структур бүлекчәләре составына керергә хокуклы түгел.

5. Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе 25.12.2008 елдан № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» Федераль закон, 03.12.2012 елдан № 230-ФЗ «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» Федераль закон, «Аерым категорияләрдәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмләр) ачарга һәм сакларга, чит ил финанс инструментларына ия булырга һәм (яки) акчалар һәм кыйммәтләр саклау тыелуы турында» 07.05.2013 г. № 79-ФЗ Федераль законда каралган чикләүләргә, тыларны һәм бурычларны үтәргә тиеш.

6. Аерым оештыру-боеру функцияләрен гамәлгә ашыру өчен муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенәң урынбасарлары бар.

Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вакытлыча булмаганда (авыруга яки ялга бәйлә рәвештә) яисә аның үз вазыйфаларын башкару яисә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылмаса, аның вәкаләтләрен билгеләнгән вазыйфалар бүлешү нигезендә муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе урынбасарларының берсе башкара.

57 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесен билгеләү тәртибе

1. Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесен билгеләү конкурсы нәтижәләре буенча гамәлгә ашырыла.

Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе вазифасына конкурс үткәрү тәртибе муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә. Конкурсны үткәрү тәртибе конкурс шартлары, аны үткәрү датасы, вакыты

һәм урыны турында белешмәләр, конкурс үткәрелгән көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча конкурс проектын бастыруны күздә тотарга тиеш.

2. Конкурсны үткәрү өчен Конкурс комиссиясе төзелә. Конкурс комиссиясе әгъзаларының гомуми саны муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

Конкурс комиссиясе әгъзаларының яртысы - муниципаль район Советы, ә икенче яртысы - Татарстан Республикасы Президенты тарафыннан билгеләнә.

«Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 21 статьясындагы 4 өлеше нигезендә, муниципаль районда конкурс комиссиясен төзегәндә конкурс комиссиясенә дүрттән бере муниципаль районның вәкилләклә органы, дүрттән бере - муниципаль районның административ үзәге, ә яртысы - Татарстан Республикасы Президенты тарафыннан билгеләнә.

3. Зат муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе вазыйфасына конкурс нәтижәләре буенча конкурс комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасынан муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе өчен контракт шартлары муниципаль район Советы тарафыннан раслана.

Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе – муниципаль район Советы тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга кагылышлы өлешендә һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга кагылышлы өлешендә Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән бурычларны үти.

5. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт муниципаль район башлыгы тарафыннан төзелә.

58 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесенә вәкаләтләре вакыты

1. Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе белән контракт муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына затны билгеләү турында карар кабул иткән муниципаль район Советының вәкаләтләре срогына (яна чакырылыш муниципаль район Советы эшли башлаганчы), әмма ике елдан да ким булмаган вакытка төзелә.

2. Муниципаль район Советы вәкаләтләре вакыты чыккач, муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе үз вәкаләтләрен билгеләнгән тәртиптә муниципаль район Башкарма комитетының яңа житәкчесе билгеләнгәнчә дәвам итә.

59 статья. Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе вәкаләтләре

1. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе:

1) муниципаль район Башкарма комитеты эшчәнлегенә бердәм башлангыч принципларында житәкчелек итә һәм муниципаль район Башкарма комитеты тарафыннан аның компетенциясенә кергән вәкаләтләренә үтәү өчен шәхси җавап тотат;

2) муниципаль район Советы, муниципаль район Башлығы, муниципаль районның һәм башка муниципаль берәмлекләренәң җирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә муниципаль район Башкарма комитетын тәкъдим итә;

3) муниципаль район бюджеты проектларын һәм аның үтәләше турында хисапларны муниципаль район Советы каравына тапшырат;

4) муниципаль районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәләше турында хисапларны муниципаль район Советы каравына тәкъдим итә;

5) муниципаль район Советы раславына муниципаль район Башкарма комитеты структурасы проектын кертә, хезмәткәрләренәң билгеләнгән чик саны һәм хезмәт өчен түләү фонды белән билгеләнгән структурага туры китереп, муниципаль район Башкарма комитетының штат расписаниесен раслай;

6) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе урынбасарларын билгели һәм вазыйфадан азат итә, алар арасында вазыйфаларны бүлә, муниципаль район Башкарма комитетының муниципаль хезмәткәрләрен һәм башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның

эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга карата кызыксындыру һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;

7) расланган бюджет нигезендә үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль район акчалары белән эш итә;

8) муниципаль район Башкарма комитеты тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыра һәм гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларның үтәлеше өчен персонал җавап тотат; тиешле законнар нигезендә һәм аларның үтәү йөзеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукий актлар чыгара;

9) муниципаль район Башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән җирле эһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукий актлар, шулай ук муниципаль район Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукий актлар чыгара;

10) елына кимендә бер тапкыр яисә муниципаль район Башлығы, муниципаль район Советы таләбе буенча муниципаль район Советына үз эшчәнлеген һәм муниципаль район Башкарма комитеты эшчәнлеген турында хисап тапшыра;

11) халыкка даими рәвештә муниципаль район Башкарма комитеты эшчәнлеген турында хәбәр итә, район Башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданны кабул итүне оештыра, айга бер тапкырдан да ким булмаган ешлыкта гражданны кабул итә, гражданның тәкъдимнән, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

12) дәүләт һәм башка органнарда муниципаль район мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, муниципаль район Башкарма комитеты исемнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;

13) муниципаль район Башкарма комитеты органнары турындагы нигезләмәләренң проектларын муниципаль район Советы раславына тәкъдим итә;

14) муниципаль район Башкарма комитеты органнары җитәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә.

15) законнар, әлеген устав, муниципаль район Советы карарлары һәм төзелгән контракт нигезендә башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

**Мәкалә 60. Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе
вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату**

1. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенә контракт нигезендә гамәлгә ашырыла торган вәкаләтләрә түбәндәге очрақларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкага киткәндә;
- 3) әлеге статьяның 2 яки 2.1 өлешләре нигезендә контрактның өзелүе;
- 4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан читләштерү;
- 5) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән яраклы дип тану;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;
- 7) аның мөнәсәбәтендә судның гаепләү карарының үз көченә керүе;
- 8) даими яшәү урынына Россия Федерациясеннән читкә чыгып китү;
- 9) Россия Федерациясе гражданлығын туктату, Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлығын туктату - аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданлығын алырга, йә чит ил гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләтендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданлығына ия булган Россия Федерациясе гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы;
- 10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив гражданлык хезмәтенә жибәрелү;
- 11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 13 статьясындагы 3.1-1, 4 өлешләре нигезендә, шулай ук муниципаль район бетерелгән очрақта муниципаль районны үзгәртеп кору;

12) муниципаль район сайлаучылары санының муниципаль район чикләрен үзгәртелүе нәтижәсендә 25 процентка артуы;

13) муниципаль район башлыгы, жирле администрация башлыгы вәкаләтләрен башкаручы вазыйфасына керешүе.

2. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән Контракт яклар килешүе буенча яки суд тәртибендә түбәндәгеләрнең гаризалары нигезендә өзелергә мөмкин:

1) муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгының - жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә кагылышлы өлешендә контракт шартларын бозуга, шулай ук әлеге статьяның 9 өлешендә билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле;

2) Татарстан Республикасы Президенты гаризасы нигезендә - федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга кагылышлы өлешендә, контракт шартларын бозуга бәйле, шулай ук әлеге статьяның 9 өлешендә билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә;

3) муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе гаризасы - жирле үзидарә органнары һәм Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан контракт шартларын бозуга бәйле рәвештә.

2.1. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе белән Контракт «коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль закон, «Дәүләти вазыйфаларны биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ Федераль закон, «Аерым категория затларның аерым категорияләренә счетлар (кертемнәр) ачуны һәм аларны (кертемнәр) ачуны, акчалата һәм кыйммәтле әйберләрне, Россия Федерациясе территориясеннән читтә чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану чит ил банкларында саклауны тыю турында» 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон нигезендә, суд тәртибендә өзелергә мөмкин.

3. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яки суд карары буенча процессуаль мәжбүри итү чараларын кулланган очракта, аның вәкаләтләреннән вакытлыча сак астына алу яки вакытлыча читләштерү рәвешендә муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе урынбасарларының берсе вазыйфаларны билгеләнгән бүлү нигезендә вакытлыча башкара.

9 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН СОВЕТЫ, МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШКАРМА КОМИТЕТЫНЫҢ ҮЗАРА МӨНӘСӘБӘТЛӘРЕ

61 статья. Муниципаль район Советы, муниципаль район Башлығы һәм муниципаль район Башкарма комитетының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге уставта билгеләнгән вәкаләтләрне бүлү нигезендә муниципаль район Советы, муниципаль район Башлығы һәм муниципаль район Башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Муниципаль район Советы һәм муниципаль район Башкарма комитеты муниципаль районның икътисадый һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатларында һәм аның халкы мәнфәгатьләрен күздә тотып, законнарда, әлеге уставта билгеләнгән формаларда хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Муниципаль район Советы һәм муниципаль район Башкарма комитеты кабул ителгән хокукый актларны аларга кул куйган көннән жиде көн эчендә жиберәләр.

4. Муниципаль район Советы, муниципаль район Башлығы муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесенә муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесенә, муниципаль район Башкарма комитетының башка вазыйфай затларының хокукый актларын кабул итү, юк итү, үзгәртү турындагы тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларны суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

5. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе муниципаль район Советына, муниципаль район Башлығына муниципаль район Советының, муниципаль район Башлығының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларны суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

6. Муниципаль район Башлығы муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенә муниципаль район Советының эш планнарын һәм муниципаль район Советы карарлары проектларын муниципаль район Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә жиберә.

7. Муниципаль район Советы утырышларында, аның органнары утырышларында, муниципаль район Башлығы үткәрә торган утырышларда муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе, аның урынбасарлары яисә алар тарафыннан вәкаләтле затлар киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы. Муниципаль район Башкарма комитетының вазыйфай затлары язма чакыру булса, муниципаль район Советы сессиясендә катнашырга тиеш.

8. Муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе үткәргән утырышларда муниципаль район Башлығы, муниципаль район Советы депутатлары катнашырга хокуклы.

62 статья. Муниципаль район жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Муниципаль районның жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрән гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткәрү юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

10 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ

63 статья. Ютазы муниципаль районының Контроль-хисап палатасы

1. Ютазы муниципаль районының Контроль-хисап палатасы (алга таба - муниципаль районның Контроль-хисап палатасы) муниципаль районның тышкы муниципаль финанс контроле даими эшләрүче органы булып тора, муниципаль район Советы тарафыннан төзелә һәм аңа хисап тотә.

2. Муниципаль районның Контроль-хисап палатасы муниципаль районның Контроль-хисап палатасы рәисеннән һәм Контроль-хисап палатасы аппаратыннан тора.

3. Муниципаль районның Контроль-хисап палатасы рәисе муниципаль район башлығы тәкъдиме белән яисә муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше тәкъдиме буенча 5 елга кадәр муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль район Контроль-хисап палатасы рәисе 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» Федераль закон, 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» Федераль закон, «Аерым категория затларның аерым категорияләренә Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачарга һәм сакларга ярамавы, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) аларны куллануны тыю турында» 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычлары үтәргә тиеш.

5. Үз вәкаләтләре кысаларында муниципаль районның Контроль-хисап палатасы оештыру һәм функциональ бәйсезлеккә ия.

6. Муниципаль район Советының норматив хокукый акты нигезендә муниципаль районның Контроль-хисап палатасы рәисе муниципаль вазыйфаны били, ә муниципаль районның Контроль-хисап палатасы аудиторы муниципаль хезмәт вазыйфасын били.

7. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары муниципаль районның Контроль-хисап палатасына аның таләбе буенча муниципаль районның Контроль-хисап палатасы компетенциясенә караган мәсьәләләр буенча кирәкле мәгълүмат һәм документлар тапшырырга тиеш.

8. Муниципаль районның Контроль-хисап палатасы жирле үзидарә органы булып тора, юридик зат хокукларына ия, үз исеме һәм муниципаль район гербы сурәтләнгән герб мөһере һәм бланклары бар.

9. Муниципаль районның Контроль-хисап палатасы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

10. Оештыру һәм эшчәнлек тәртибе, районның Контроль-хисап палатасы вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләренең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенең гомуми принциплары турында» 07.02.2011 ел, № 6-ФЗ, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, муниципаль район Советы, башка муниципаль

норматив хокукый актлар белән расланган муниципаль районның Контроль-хисап палатасы турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә муниципаль районның Контроль-хисап палатасы эшен һәм эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

64 статья. Ютазы муниципаль районының финанс-бюджет палатасы

1. Ютазы муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы (алга таба - муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы) муниципаль район бюджетының үтәлешен, муниципаль район бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турында хисап төзүне гамәлгә ашыручы муниципаль район жирле үзидарәсенә даими эшләүче органы булып тора.

2. Муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы муниципаль район Советына хисап тотта.

3. Муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы рәисе муниципаль район башлыгы тәкъдиме белән муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы Рәисе 2008 елның 25 декабрдәге «Коррупциягә каршы тору турында» 273-ФЗ номерлы Федераль законда, 03.12.2012 елдагы 230-ФЗ номерлы «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» Федераль законда билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны үтәргә, “Аерым категория затларга Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачу һәм аларга ия булу, кулдагы акча һәм кыйммәтләргә саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында” 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

5. Муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы рәисе муниципаль районның жирле үзидарә вазыйфай заты булып тора, муниципаль районның финанс-бюджет палатасы эшчәнлегә белән житәкчелек итә һәм аның эшен оештыра.

6. Муниципаль район Финанс-бюджет палатасының муниципаль район гербы сурәтләнгән һәм үз исеме язылган мөһер, бланклары бар.

7. Муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

8. Муниципаль районның Финанс-бюджет палатасы үз эшчәнлеген законнар, әлеге устав һәм муниципаль районның финанс-бюджет палатасы турындагы муниципаль район Советы раслаган Нигезләмә нигезендә башкара.

65 статья. Ютазы муниципаль районының Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы

1. Ютазы муниципаль районының Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы (алга таба - текст буенча - муниципаль районның Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы) муниципаль районның жирле үзидарә органы булып тора, ул үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль милек белән, шул исәптән муниципаль район милкендә булган жир кишәрлекләре, акцияләр, хужалык жәмгыятьләренең устав капиталларында өлешләр (кертмнәр) белән идарә итүне гамәлгә ашыра.

2. Муниципаль районның Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы муниципаль район Советына хисап тотта.

3. Муниципаль районның Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе муниципаль район Башлыгы тәкъдиме белән муниципаль район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль районның Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы Рәисе 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы «Коррупциягә каршы тору турында»гы Федераль законда, 03.12.2012 елдагы 230-ФЗ номерлы «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында»гы Федераль законда, “Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертмнәр) ачу һәм аларга ия булу, кулдагы акча һәм кыйммәтләрне саклауны, чит ил

финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында” 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон билгеләнгән чикләүләре, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

5. Муниципаль районның Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе муниципаль районның җирле үзидарә органы булып тора, муниципаль районның Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы эшчәнлегенә җитәкчелек итә һәм аның эшен оештыра.

6. Муниципаль районның Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасының муниципаль район гербы төшерелгән һәм үз исеме язылган мөһер, бланклары бар.

7. Муниципаль районның Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы эшчәнлеген тәмин итү буенча чыгымнар муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

8. Муниципаль районның Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы үз эшчәнлеген законнар, әлеге устав һәм муниципаль районның җир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә башкара.

11 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

66 статья. Муниципаль районның сайлау комиссиясе

1. Муниципаль районның сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, җирле референдумны, муниципаль район Советы депутатын, муниципаль район башлыгын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, муниципаль район чикләрен үзгәртү, муниципаль районны үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыра.

2. Муниципаль районның сайлау комиссиясе муниципаль районның җирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.

3. Муниципаль районның сайлау комиссиясе федераль законнар, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә муниципаль район Советы тарафыннан төзелә.

Муниципаль районның сайлау комиссиясе түбәндәгә тәкъдимнәр нигезендә төзелә: Россия Федерациясе Федераль Собраниесе Дәүләт Думасында, Татарстан Республикасы Дәүләт Советында депутат мандатларын бүлүгә кертелгән кандидатлар исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр; «Россия Федерациясе Федераль Собраниесе Дәүләт Думасына депутатлар сайлау турында» 22.02.2014 ел, № 20-ФЗ Федераль законның 821 статьясы нигезендә депутат мандатлары тапшырылган кандидатларның федераль исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр; Татарстан Республикасы Сайлау кодексының 971 статьясы нигезендә депутат мандатлары бирелгән сәяси партияләр; башка сәяси партияләр һәм башка ижтимагый берләшмәләр; -Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе; муниципаль район сайлау комиссиясе; территориаль сайлау комиссиясе.

4. Муниципаль район Советы кергән тәкъдимнәр нигезендә муниципаль район сайлау комиссиясе эгъзаларының гомуми саныннан яртысын билгеләргә тиеш:

1) Россия Федерациясе Федераль Собраниесе Дәүләт Думасында депутат мандатларын бүлүгә кертелгән кандидатларның федераль исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр, шулай ук «Россия Федерациясе Федераль Собраниесе Дәүләт Думасына депутатлар сайлау турында» 22.02.2014 ел, № 20-ФЗ Федераль законның 821 статьясы нигезендә депутат мандатлары тапшырылган кандидатларның федераль исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр;

2) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында депутат мандатларын бүлүгә кертелгән кандидатлар исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр, шулай ук 2007 елның 7 маендагы 21-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Сайлау кодексының 971 статьясы нигезендә депутат мандатлары тапшырылган кандидатлар исемлекләрен күрсәткән сәяси партияләр.

5. Муниципаль район Советы муниципаль район сайлау комиссиясе, территориаль сайлау комиссиясе тәкъдимнәре нигезендә муниципаль район сайлау комиссиясе эгъзаларының гомуми саныннан яртысын түбәндәгә тәртиптә билгеләргә тиеш:

1) Әгәр муниципаль район сайлау комиссиясенә вәкаләтләре территориаль сайлау комиссиясенә йөкләнмәгән булса, жирлек сайлау комиссиясенә ике эгъзасы муниципаль районның сайлау комиссиясе тәкъдимнәре нигезендә билгеләнә, калган сайлау комиссиясенә эгъзалары территориаль сайлау комиссиясе тәкъдимнәре нигезендә билгеләнә;

2) әгәр муниципаль район сайлау комиссиясенен вәкаләтләре территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнгән булса, жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзалары территорияль сайлау комиссиясе тәкъдимнәре нигезендә билгеләнә;

3) Әгәр территорияль сайлау комиссиясенен вәкаләтләре муниципаль районның сайлау комиссиясенә йөкләнгән булса, жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзалары муниципаль районның сайлау комиссиясе тәкъдимнәре нигезендә билгеләнә.

6. Муниципаль район сайлау комиссиясенен вәкаләтләре вакыты биш ел тәшкил итә.

Муниципаль район сайлау комиссиясе әгъзалары 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль законда, 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» гы Федераль законда, “Аерым категория затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачу һәм аларга ия булу, кулдагы акча һәм кыйммәтләрне саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында” 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

7. Муниципаль районның сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш бирү хокукы белән 8 әгъзадан тора.

8. Муниципаль район сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү муниципаль район бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән күздә тотыла.

9. Муниципаль район сайлау комиссиясенен вәкаләтләре, аның эшчәнлегенә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән жайга салына. Муниципаль район Советы мөрәжәгәте нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча муниципаль район сайлау комиссиясенен вәкаләтләре закон нигезендә территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнә ала.

12 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

67 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокуклары муниципаль район Советына, муниципаль район Башкарма комитетына, муниципаль районның финанс-бюджет палатасына, муниципаль районның Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасына һәм муниципаль районның Контроль-хисап палатасына бирелә.

2. Муниципаль район Советы карары белән юридик зат хокуклары башка муниципаль органнарға, шулай ук муниципаль район Башкарма комитеты структурасы нигезендә аның аерым органнарына бирелергә мөмкин.

68 статья. Юридик затлар буларак муниципаль районның жирле үзидарә органнары

1. Муниципаль район исеменнән милек һәм башка хокукларны һәм вазыйфаларны сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе мөмкин.

2. Муниципаль район Башлығы мөлкәт һәм башка хокукларны һәм бурычларны булдыра һәм гамәлгә ашыра, муниципаль район бюджеты акчаларын муниципаль район Советы, муниципаль район Башлығы, депутатлар эшчәнлеген тәмин итүгә, шулай ук муниципаль район Советына беркетелгән муниципаль милек белән тәмин итүгә юнәлдерелгән күрсәтмәләргә бәйле рәвештә, судта ышанычнамәсез чыгыш ясый.

3. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары, юридик зат хокукларына ия булган муниципаль казна учреждениеләре булып торалар һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

69 статья. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарын финанслау

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнарын тотуга киткән чыгымнарны финанслау муниципаль район бюджетының үз керемнәре хисабына башкарыла.

2. Законда, әлеге Уставта, муниципаль район Советы карарларында каралган очрақларда муниципаль районның жирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә муниципаль район бюджетында аерым юл белән карала.

13 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ ХЕЗМӘТ УЗУ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ ВАЗЫЙФАЛАРНЫ БИЛӘУ

70 статья. Гомуми нигезләмәләр

1. Муниципаль хезмәт -- хезмәт килешүе (контракт) төзү юлы белән биләп торылган муниципаль хезмәт вазыйфаларында даими нигездә гамәлгә ашырыла торган гражданның һөнәри эшчәнлеге.

2. Муниципаль хезмәт вазыйфалары Татарстан Республикасы законы белән расланган Татарстан Республикасында муниципаль хезмәт вазыйфалары реестры нигезендә муниципаль хокукый актлар белән билгеләнә.

3. Муниципаль хезмәтне финанслау муниципаль район бюджеты хисабына башкарыла.

4. Россия Федерациясе дәүләт телен белгән гражданны муниципаль хезмәткә тигез хокуклы һәм аны узунның женесенә, расасына, милләтенә, чыгышына, мөлкәтенә һәм вазыйфаи хәленә, яшәү урынына, нинди дин тотуларына, инануларына, жәмәгать берләшмәләрендә торуларына, шулай ук муниципаль хезмәткәрнең һөнәри һәм эшлекле сыйфатларына бәйле булмаган башка шартларга бәйсез рәвештә тигез мөмкинлеккә ия.

Муниципаль хезмәт вазыйфаларын биләү өчен кирәкле белгечлек, әзерлек юнәлеше буенча муниципаль хезмәт стажына, муниципаль хезмәт вазыйфаларын биләү өчен кирәк булган һөнәри белем дәрәжәсенә, муниципаль хезмәт стажына яисә эш стажына **квалификация таләпләре** муниципаль хезмәт вазыйфалары классификациясе нигезендә Татарстан Республикасы законы белән билгеләнә торган типик квалификация таләпләре

нигезендә муниципаль хокукый актлар белән билгеләнә. Вазыйфаи бурычларны үтәү өчен кирәк булган белемнәргә һәм күнекмәләргә квалификация таләпләре муниципаль хезмәткәрнең һөнәри хезмәт эшчәнлегә өлкәсенә һәм төренә бәйле рәвештә аның вазыйфаи инструкциясе белән билгеләнә. Муниципаль хезмәткәрнең вазыйфаи инструкциясе белән шулай ук белгечлек, эзерлек юнәлеше буенча квалификация таләпләре каралырга мөмкин.

71 статья. Муниципаль хезмәт вазыйфалары

1. Муниципаль хезмәт вазыйфасы - жирле үзидарә органында, муниципаль районның сайлау комиссиясе аппаратында, муниципаль район Уставы нигезендә, жирле үзидарә органы, муниципаль районның сайлау комиссиясе яисә муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат вәкаләтләрен үтәүне тәмин итү буенча вазыйфалар даирәсендә билгеләнә торган вазыйфа.

72 статья. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат, муниципаль хезмәткәр

1. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар - депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты, даими нигездә эшләүче һәм юридик зат булган муниципаль районның комиссиядә даими (штат) нигезендә хәлиткеч тавыш бирү хокукы белән эшләүче сайлау комиссиясе әгъзасы. Муниципаль районның контроль-хисап органы рәисе, муниципаль районның контроль-хисап органы рәисе урынбасары, муниципаль районның контроль-хисап органы аудиторы вазыйфалары Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль вазыйфаларга кертеләргә мөмкин.

2. Муниципаль хезмәткәр - федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә муниципаль хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә муниципаль хезмәт вазыйфасы буенча муниципаль районның жирле бюджеты акчалары исәбеннән түләнә торган акчалата эш хакына вазыйфалар башкаручы граждан.

3. Жирле үзидарә органнары, муниципаль районның сайлау комиссияләре эшчәнлеген техник яктан тәмин итү буенча бурычлар үтәүче затлар муниципаль хезмәт вазыйфаларын биләми һәм муниципаль хезмәткәрләр булып тормый.

73 статья. Муниципаль хезмэткэрнең хокуклары һәм бурычлары

1. Муниципаль хезмэткэр хокуклы:

1) муниципаль хезмэт билэгән вазыйфасы буенча аның хокукларын һәм бурычларын билгели торган, вазыйфаи бурычларны үтәү сыйфатын бәяләү критерийлары һәм хезмэттә алга жибәрү шартларын билгеләүче документлар белән танышырга;

2) вазыйфаи бурычларны үтәү өчен кирәкле оештыру-техник шартлар белән тәмин ителергә;

3) хезмэт законнары, муниципаль хезмэт турындагы законнар һәм хезмэт килешүе (контракт) нигезендә хезмэт өчен түләүгә һәм башка түләүләргә;

4) Эш (хезмэт) вакытының нормаль дәвамлылыгын билгеләүгә, ял көннәре һәм эшләми торган бәйрәм көннәрендә ял итүгә, шулай ук ел саен түләнә торган озын ялга;

5) билгеләнгән тәртиптә вазыйфаи бурычларны үтәү өчен кирәкле мәгълүмат һәм материаллар алуга, шулай ук жирле үзидарә органы, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе эшчәнлеген камилләштерү турында тәкъдимнәр кертүгә;

6) үз инициативасы белән муниципаль хезмэтнең вакантлы вазыйфасын биләп торуга конкурста катнашырга;

7) жирле бюджет акчалары исәбеннән муниципаль хокукый акт нигезендә өстәмә һөнәри белем алуга;

8) үз шәхси мәгълүматларын яклауга;

9) Үз эшенең барлык материаллары, һөнәри эшчәнлек турындагы бәяләмәләр һәм башка документлар белән танышуга, аларны шәхси эшенә керткәнче, шулай ук аның язма аңлатмаларын шәхси эшенә теркәүгә;

10) үз хокукларын, социаль-иқтисадый һәм һөнәри мәнфәгатьләрен яклау өчен һөнәри берлекләр төзү хокукын да кертәп, берләшмәгә;

11) хезмэт законнары нигезендә индивидуаль хезмэт бәхәсләрен карауга, судка шикаять бирүне дә кертәп, муниципаль хезмэттә үз хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен яклауга;

12) Россия Федерациясе законнары нигезендә пенсия белән тәмин ителүгә.

2. Муниципаль хезмәткәр, контракт буенча муниципаль район башкарма комитеты Житәкчесе вазыйфасын биләүче муниципаль хезмәткәрдән тыш, яллаучы (эш бирүче) вәкиленең алдан язма белдерүе белән, бу мәнфәгатьләр каршылыгы китереп чыгармаса һәм «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль законда башкача каралмаган булса, башка түләүле эшне дә башкарырга хокуклы.

3. Муниципаль хезмәткәр бурычлы:

1) Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституциячел законнары, федераль законнары, Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларын, Татарстан Республикасы Конституциясен (уставларын), законнарын һәм башка норматив хокукый актларын, район уставын, жирлек уставын һәм башка муниципаль хокукый актларны үтәргә һәм аларның үтәлешен тәмин итәргә;

2) вазыйфаи инструкция нигезендә вазыйфаи бурычларны үтәргә;

3) вазыйфаи бурычларын башкарганда, расасына, милләтенә, теленә, диненә һәм башка шартларга бәйсез рәвештә, кеше һәм гражданның хокукларын, ирекләрен һәм законлы мәнфәгатьләрен, шулай ук оешмаларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен үтәргә;

4) жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлек сайлау комиссиясе аппаратында билгеләнгән эчке хезмәт тәртибе кагыйдәләрен, вазыйфаи инструкцияне, хезмәт мәгълүматы белән эшләү тәртибен үтәргә;

5) вазыйфаи бурычларны тиешенчә үтәү өчен кирәкле квалификация дәрәжәсен саклап калуга;

6) федераль законнар тарафыннан сакланыла торган дәүләт һәм башка серләргә тәшкит итүче белешмәләргә, шулай ук вазыйфаи бурычларны үтәү белән бәйле рәвештә аңа билгеле булган мәгълүматны, шул исәптән гражданның шәхси тормышына һәм сәламәтлегенә кагылышлы яисә аларның намусына һәм абруена кагылуычы мәгълүматларны таратырга;

7) дәүләти һәм муниципаль милекне, шул исәптән аңа вазыйфаи бурычларны үтәү өчен бирелгән милекне сакларга;

8) Россия Федерациясе законнарында каралган тәртиптә үзе һәм гаилә әгъзалары турында белешмәләрне тапшырырга;

9) Россия Федерациясе гражданлыгыннан чыккан көндә Россия Федерациясе гражданлыгыннан чыгу яисә чит ил гражданлыгы алу турында яллаучы вәкиленә (эш бирүчегә) чит ил гражданлыгы алган көндә чит ил гражданлыгы алу турында хәбәр итәргә;

10) әлеге Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәргә, йөкләмәләрне үтәргә, тыюларны бозмаска;

11) яллаучы вәкиленә (эш бирүчегә) вазыйфай бурычларны үтәгәндә мәнфәгатьләр конфликтына китерергә мөмкин булган шәхси кызыксынучанлык турында язмача хәбәр итәргә һәм мондый конфликтны булдырмау буенча чаралар күрергә.

4. Муниципаль хезмәткәр әлеге йөкләмәне үтәргә хокуклы түгел. Тиешле житәкчедән, муниципаль хезмәткәр фикеренчә, хокуксыз булган йөкләмә алган очракта, муниципаль хезмәткәр әлеге йөкләмәнең федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары, муниципаль хокукый актлар нигезләмәләрен күрсәтеп, язма рәвештә әлеге йөкләмәне үтәгәндә бозылырга мөмкин булган хокукны бәян итеп, житәкчегә тапшырырга тиеш. Әлеге йөкләмә житәкче тарафыннан язма рәвештә расланган очракта, муниципаль хезмәткәр аны үтәүдән баш тартырга бурычлы. Законсыз йөкләмәне үтәгән очракта, муниципаль хезмәткәр һәм бу йөкләмәне биргән житәкче Россия Федерациясе законнары нигезендә җавап тотар.

74 статья. Муниципаль хезмәткәргә бирелә торган гарантияләр

1. Муниципаль хезмәткәргә гарантияләнгән:

1) вазыйфай бурычларын вазыйфай инструкция нигезендә үтәүне тәэмин итә торган эш шартлары;

2) хезмәт хакын үз вакытында һәм тулы күләмдә алу хокукы;

3) Эш (хезмәт) вакытының нормаль дәвамлылыгын билгеләү, ял көннәре һәм эшләми торган бәйрәм көннәре, шулай ук ел саен бирелә торган түләүле ял;

4) муниципаль хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына, шул исәптән муниципаль хезмәткәр пенсиягә чыккач та, медицина хезмәте күрсәтү;

5) тиешле еллар эшлэгән өчен һәм инвалидлык белән бәйле рәвештә пенсия белән тәмин итү, шулай ук муниципаль хезмәткәрнең гаилә әгъзаларын аның үлеменә бәйле рәвештә килеп туган очракта пенсия белән тәмин итү;

6) муниципаль хезмәткәрнең вазыйфай бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә сәламәтлегенә һәм мөлкәтенә зыян китерү очрагына, мәжбүри дәүләт иминияте;

7) муниципаль хезмәт узган чорда яисә ул туктатылганнан соң, әмма аның вазыйфай бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә килеп туган авыру яисә эшкә яраклылык югалу очрагына мәжбүри дәүләт социаль иминияте;

8) муниципаль хезмәткәрне һәм аның гаилә әгъзаларын федераль законнарда билгеләнгән очракларда, тәртиптә һәм шартларда аның вазыйфай бурычларын үтәүгә бәйле көч кулландан, янаулардан һәм башка хокуксыз гамәлләрдән яклау.

2. Жирле үзидарә органы, муниципаль районның сайлау комиссиясе юкка чыгарылу йә жирле үзидарә органы, муниципаль районның сайлау комиссиясе аппараты хезмәткәрләренең штаты кыскару сәбәпле, муниципаль хезмәткәр белән хезмәт килешүе өзәлгәндә, оешма хезмәткәрләре штаты кыскаруга бәйле рәвештә, оешма эштән азат ителгән очракта, хезмәткәрләр өчен хезмәт законнары белән билгеләнгән гарантияләр бирелә.

3. Татарстан Республикасы законнары һәм муниципаль район Уставы белән муниципаль хезмәткәрләргә өстәмә гарантияләр бирелергә мөмкин.

75 статья. Муниципаль хезмәткәрнең дисциплинар жаваплылыгы

1. Муниципаль хезмәткәрнең аның гаебе белән үзенә йөкләнгән хезмәт бурычларын үтәмәве яки тиешенчә үтәмәве өчен яллаучы (эш бирүче) вәкиле түбәндәге дисциплинар жәза кулланырга хокуклы:

1) кисәтү;

2) шелтә;

3) тиешле нигезләр буенча муниципаль хезмәттән азат итү.

2. Дисциплинар жинаятыкә юл куйган муниципаль хезмәткәр, аның дисциплинар жаваплылыгы турындагы мәсьәләне хәл итүгә кадәр, акчалата хезмәт хакын саклап, вазыйфай бурычларны үтәүдән читләштерелергә мөмкин. Муниципаль хезмәткәрне вазыйфай бурычларны үтәүдән читләштерү бу очракта муниципаль хокукый акт белән башкарыла.

3. Дисциплинар жәзаларны куллану һәм туктату тәртибе хезмәт законнары белән билгеләнә.

76 статья. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Муниципаль районда муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәт үтү шартлары һәм тәртибе дә кертеп, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, «Муниципаль хезмәт турында» 25.06.2013 елдагы 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы, әлеге Устав, муниципаль район Советы тарафыннан расланган муниципаль хезмәт турындагы Нигезләмә һәм муниципаль районның муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

14 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН БАШЛЫГЫНЫҢ ҺӘМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ВАЗЫЙФАЛАРЫН БИЛӘҮЧЕ БАШКА ЗАТЛАРНЫҢ СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘРЕ

77 статья. Муниципаль район Башлыгы һәм аның урынбасарлары, муниципаль район Советы депутатлары, даими нигездә эшләүче башка вазыйфай затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

Муниципаль район Башлыгына һәм аның урынбасарларына, муниципаль район Советы депутатларына, даими (штат) нигездә эшләүче бүтән вазыйфай затларга бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 12.02.2009 елдагы 15-ТРЗ номерлы Татарстан

Республикасы Законы һәм муниципаль район Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

78 статья. Муниципаль район Башлығының, муниципаль район Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Муниципаль район Советы депутатларының, шул исәптән муниципаль район Башлығының, аларны жинаять яки административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлаганда, кулга алганда, тентү оештырганда, сорау алганда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук торак һәм (яки) хезмәт урынын, аларның багажын, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларын, алар тарафыннан кулланыла торган элементлар чараларына карата оператив-эзәрлекләү чаралары кулланганда хокук гарантияләре федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә муниципаль район Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның муниципаль район Башлығы статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыккач, жинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә муниципаль район Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очракларына кагылмый.

15 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҺӘМ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛИЛЫГЫ

79 статья. Муниципаль район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Жирле үзидарә органнары һәм муниципаль районның жирле үзидарә вазыйфаи затлары закон нигезендә муниципаль район халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җавап тотат.

80 статья. Муниципаль район Советы депутатларының муниципаль район халкы алдында җаваплылыгы

1. Муниципаль район Советы депутатларының, шул исәптән муниципаль район Башлыгының, муниципаль район халкы алдында җаваплылыгы муниципаль районда яшәүчеләрнең ышанычларын югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

2. Муниципаль район Советы депутаты, шул исәптән муниципаль район башлыгы, ышанычын югалткан очракта һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

81 статья. Муниципаль район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының дәүләт алдында җаваплылыгы

Федераль закон нигезендә муниципаль район Советы, муниципаль район башлыгы, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенә дәүләт алдында җаваплылыгы алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге устав бозылган очракта, шулай ук районның жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмаган очракта тиешле суд карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

82 статья. Физик һәм юридик затлар алдында муниципаль район жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының җаваплылыгы

Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

83 статья. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

1) зат тарафыннан бер ягы ул булган мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм жайга салу буенча чаралар күрмәү очрагында;

2) зат тарафыннан үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәғлүмат бирмәү яисә белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәғлүмат бирү очрагында;

3) затның, Федераль законда билгеләнгән очрақлардан тыш, коммерция оешмасы белән идарә итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) зат тарафыннан эшкуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликтна китергән яки китерергә мөмкин булган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәғлүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат, үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм жайга салу чаралары кабул ителмәве билгеле булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

16 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

84 статья. Муниципаль районның муниципаль хокукий актлары системасы

1. Муниципаль районның муниципаль хокукий актлары системасына керә:

1) муниципаль район Уставы, жирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар;

2) муниципаль район Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

3) әлеге Уставта каралган муниципаль район Башлыгының, муниципаль район Башкарма комитетының, башка жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затларының хокукый актлары;

2. Муниципаль район Уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм муниципаль районның бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль норматив хокукый актлар әлеге уставка һәм жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар муниципаль районның бөтен территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актларны үтәмәгән өчен гражданныр, оешма житәкчеләре, дәүләт хакимияте органнарының һәм жирле үзидарә органнарының вазыйфай затлары федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жавап тота.

5. Муниципаль районның муниципаль хокукый актлары Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль конституциячел законнарга, федераль законнарга һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларына, шулай ук Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына, башка норматив хокукый актларына каршы килмәскә тиеш.

6. Муниципаль районның муниципаль хокукый актлары юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлләре жирле үзидарә органнары яисә тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарәнең вазыйфай затлары тарафыннан, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә күрсәтелгән органнарының яисә вазыйфай затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, туктатылырга мөмкин – жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфай затлары, алар вәкаләтләренә муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару)

кергән, шулай ук суд, шулай ук жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала торган өлешендә, муниципаль хокукый актның гамәлен юкка чыгару яисә туктатып тору вакытына алар вәкаләтләренә тиешле муниципаль хокукый акты кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән, шулай ук жирле үзидарә органнары тарафыннан аларга федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары, - вәкаләтле орган йә татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә вәкаләтле органы тарафыннан.

Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актының гамәлдә булуы, Эшкуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе Президенты каршындагы вәкаләтле вәкилнең эшкуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәне алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфай заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Бирелгән күрсәтмәнең үтәлеше турында жирле үзидарәнең башкарма-бюроу органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә - өч көнлек срокта, ә жирле үзидарәнең вәкиллекле органнарына алар тарафыннан карар кабул ителгәннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

85 статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Муниципаль район халкы тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү - жирле референдумда гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Әгәр муниципаль район халкының турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый акты кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, компетенцияләренә күрсәтелгән акты кабул итү (бастырып чыгару) керә торган муниципаль район Советы яисә муниципаль район башлыгы референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый акты әзерләү һәм кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан да артмаска тиеш.

3. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый

актны бастырып чыгару вакытын бозу, муниципаль район башлыгын чакыртып алу, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенә контракт нигезендә гамәлгә ашырыла торган вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә муниципаль район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

86 статья. Муниципаль район жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар төрләре

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләренә үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:

- 1) муниципаль район Советы - муниципаль район Советы карарларын;
- 2) муниципаль район Башлыгы - муниципаль район Башлыгы карарларын һәм боерыкларын;
- 3) муниципаль район Башкарма комитеты – муниципаль район Башкарма комитеты карарларын һәм боерыкларын.

2. Муниципаль районның башка вазыйфай затлары үз вәкаләтләре чикләрендә әлегә Уставта, башка муниципаль норматив хокукый актларда билгеләнгән, аларның статусын билгели торган күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

87 статья. Муниципаль хокукый актларны эзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары муниципаль район Башлыгы, муниципаль район Советы депутатлары, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук районның Контроль-хисап Палатасы, районның финанс-бюджет Палатасы, районның милек һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы тарафыннан алар карамагындагы мәсьәләләр буенча кертелә ала.

2. Муниципаль район прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү зарурлыгы булганда муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлеге һәм формасы муниципаль район Советы Регламенты, муниципаль район Башлыгы һәм муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль районны Татарстан Республикасының законы белән тиешле исемлеккә керткәндә, муниципаль районның эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеге субъектлары өчен муниципаль норматив хокукый актларда каралган вазыйфаларны яңа яисә үзгәртә торган муниципаль норматив хокукый актлары проектлары муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелә торган жайга салу йогынтысын Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә бәяләргә тиеш, түбәндәгеләрдән тыш:

1) муниципаль район Советының жирле салымнар һәм жыемнар билгели, үзгәртә, туктатып тора, юкка чыгара торган норматив хокукый актлары проектларыннан тыш;

2) бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салучы муниципаль район Советының норматив хокукый актлары проектларыннан тыш.

5. Муниципаль норматив хокукый актлар проектларының жайга салу йогынтысын бәяләү эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеге субъектлары өчен артык вазыйфалар, тьюлар һәм чикләүләр кертә торган яисә аларны кертүгә этәрә торган нигезләмәләрне, шулай ук эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеге субъектларының һәм жирле бюджетларның нигезсез чыгымнары барлыкка килүгә китерә торган нигезләмәләрне ачыклау максатларында үткәрелә.

88 статья. Муниципаль район Советының хокукый актлары

1. Муниципаль район Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, муниципаль район Уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча муниципаль район территориясендә мәжбүри үтәлергә тиешле кагыйдәләрне билгели торган карарлар, муниципаль район Башлыгын отставкага жиберү турында карар кабул итә, шулай ук муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм аның вәкаләтенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Муниципаль район Советы карарлары, эгәр федераль законнарда башкача билгеләнмәгән булса, муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән муниципаль район территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиешле кагыйдәләргә билгели.

Муниципаль район Советы карары кабул иткәндә муниципаль район Башлыгы тавышы муниципаль район Советы депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

3. Муниципаль район Советы карарлары, муниципаль район бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан жирле салымнар һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгаруны, муниципаль район бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыру бары тик муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе инициативасы яисә аның бәяләмәсе булганда гына муниципаль район Советы карарына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә аның тарафыннан муниципаль район Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә муниципаль район Советына тапшырыла.

4. Муниципаль район Советы карарлары муниципаль район Башлыгы тарафыннан аларны кабул иткән көннән өч көн эчендә имзаланган һәм алар элекке уставта билгеләнгән тәртиптә халыкка игълан ителә.

89 статья. Муниципаль район башлыгының хокукый актлары

1. Муниципаль район Башлыгы үз вәкаләтләре чикләрендә, законнарда, элекке Уставта, муниципаль район Советы карарлары нигезендә, муниципаль район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

2. Муниципаль район Башлыгы элекке уставның үз вәкаләтләренә кертелгән башка сораулар буенча да, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар нигезендә, карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

90 статья. Муниципаль район Башкарма комитетының хокукый актлары

Муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав һәм муниципаль район Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә муниципаль район Башкарма комитетының жирле әһәмияттәге сораулары һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле сораулар буенча карарларын, шулай ук муниципаль район Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча боерыкларын чыгара.

91 статья. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм аларның үз көченә керүе тәртибе

1. Муниципаль район Советы карарлары, әгәр башкасы карар белән билгеләнмәгән булса, муниципаль район Башлыгы кул куйганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Муниципаль район Советының салымнар һәм жыемнар турындагы норматив хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Муниципаль район Советының муниципаль район уставын кабул итү яки әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарлары Федераль законда, әлеге уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Муниципаль район Башлыгының, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесенең, жирле үзидарәнең башка вазыйфай затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, аларга кул куелган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм граждандан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышы, гамәлгә куючысы муниципаль район булган оешмаларның хокукый статусын билгеләүче муниципаль норматив хокукый актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) соң үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: аның исеме, аңа имза кую датасы (муниципаль район Советы кабул иткән хокукый актлар өчен - шулай ук аны муниципаль район Советы кабул иткән дата), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфай затның исеме, мөһер булырга тиеш.

5. Муниципаль район бюджеты турында, аның үтөлеше турында хисап, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турында, муниципаль район Советы Регламенты, муниципаль район Советы, муниципаль район Башлыгы, муниципаль район Башкарма комитеты Житәкчесе тарафыннан кабул ителгән башка норматив хокукый актлар ун көн дәвамында, муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның федераль закон белән таратылу чикләнгән аерым нигезләмәләреннән тыш, имзаланырга һәм рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Муниципаль сайлаулар, жирле референдум, муниципаль район Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, чикләргә үзгәртү, муниципаль районны үзгәртеп кору, муниципаль район Башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесен һәм аның урынбасарын билгеләү, закон нигезендә башка актлар мәжбүри рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлеге устав нигезендә бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган муниципаль районның жирле үзидарә органнары яисә вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукый актының реквизиитлары күрсәтелә.

9. Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

- муниципаль район территориясендә таратыла торган массакүләм мәгълүмат чараларында муниципаль хокукый актлар текстларын һәм жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләргә бастырып чыгару . Муниципаль хокукый актлар текстларын һәм жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләргә башка массакүләм мәгълүмат чараларында бастырганда әлеге басылуның рәсми булуы турында билге булырга тиеш;

- муниципаль район халкына муниципаль хокукый актлар текстларын һәм жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр текстын үзәкләштерелгән тәртиптә жибәрү (тарату), шул исәптән махсус матбугат басмасы төрендә дә;

- муниципаль хокукый актлар текстларын һәм жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр текстын муниципаль район торак

пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында урнаштыру юлы белән. Күрсәтелгән стендларның саны һәм аларның урнашу урыннары муниципаль район Советы тарафыннан раслана һәм муниципаль район халкы тарафыннан муниципаль хокукый акт тексты белән каршылыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш;

муниципаль хокукый актлар текстларын һәм жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр текстын районның рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталында урнаштыру юлы белән (<http://jutaza.tatar.ru>);

- муниципаль хокукый актлар текстларын һәм жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр текстын “Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында” <http://pravo.tatarstan.ru> веб-адресы буенча урнаштыру юлы белән;

- хокукый акт текстын Россия Юстиция министрлыгының «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар» порталында урнаштыру (<http://pravo.mi№just.ru> , <http://право-минюст.рф> - челтәр басмасы буларак теркәү: Эл №ФС77-72471 от 05.03.2018).

Жирле үзидарә органнары жирле үзидарә органнары арасында төзелгән муниципаль хокукый актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) өчен массакуләм мәгълүмат чараларының электрон челтәрен кулланырга хокуклы:

1) <http://yutazy.ru>, челтәр басмасы сыйфатында теркәлү: Эл № ФС 77 – 47613 от 07.12.2011 ;

2) <http://pravo-minjust.ru>, <http://право-минюст.рф> - челтәр басмасы сыйфатында теркәлү: 2018 елның 5 мартында кабул ителгән Эл №ФС 77-72471 от 05.03.2018.

10. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) массакуләм мәгълүмат чарасының чыгу датасы яки тиешле актны халыкка житкерү датасы турында белешмәләр күрсәтелергә тиеш, алар актны жибәрә башлау (тарату) датасына яки аны мәгълүмат стендында урнаштыру датасына туры килергә тиеш.

11. Жирле үзидарә органнары арасында электрон челтәр массакуләм мәгълүмат чараларында төзелгән муниципаль хокукый актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә),

муниципаль хокукый актларны һәм жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) турында мәгълүмат муниципаль районда яшәүчеләрнең алар белән танышулары мөмкинлеген тәмин итү максатларында муниципаль район территориясендә таратыла торган массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла.

11. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән карарлар хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Законнында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

17 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

92 статья. Муниципаль районның икътисади нигезе

Муниципаль районның икътисади нигезен муниципаль район милкендә булган мөлкәт, муниципаль район бюджеты акчалары, шулай ук муниципаль районның милек хокуклары тәшкил итә.

93 статья. Муниципаль районның муниципаль мөлкәте

1. Муниципаль район милкендә булырга мөмкин:

1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

2) жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очракларда, шулай ук аларга «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрән гамәлгә ашыру өчен бирелгән мөлкәт;

3) жирлек Советының норматив хокукый актлары нигезендә жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) федераль законнар белән жирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән сорауларны хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;

5) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре, 16 статьясындагы 3 өлеше һәм 16.2 статьясындагы 2 һәм 3 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән милек.

2. Муниципаль районда әлеге статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән милек яңадан профильләштереләргә (милекнең максатчан билгеләнеше үзгәрергә) йә читләштереләргә тиеш. Мондый мөлкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә. Әлеге статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы күрсәтелгән мөлкәт яңадан профильләштереләргә (милекнең максатчан билгеләнешен үзгәртәргә) йә читләштереләргә тиеш. Мондый мөлкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә.

94 статья. Муниципаль районның муниципаль милкенә ия булу, файдалану һәм эш итү

1. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль район исеменнән Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган муниципаль район жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль мөлкәткә мөстәкыйль ия була, файдалана һәм алар белән эш итә.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте

органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, тартып алырга, федераль законнар нигезендә башка алыш-бирешләр кылырга хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә муниципаль милек реестрларын алып бара.

95 статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Муниципаль район әлеге уставта билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә жирле әһәмиятгәгә мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр, хужалык жәмгыятьләре төзәргә, шул исәптән муниципалитетара да, төзүдә катнашырга хокуклы. Муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль район исемненнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидар рәвештә җавап бирәләр һәм аларның федераль законда билгеләнгән очрактарда һәм тәртиптә үтәләшен тәэмин итәләр.

96 статья. Муниципаль район жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

1. Муниципаль район жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәгә предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, гамәлдәгә законнарда башкача билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

Бүлек 18. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛИТЕТАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

97 статья. Муниципаль районның муниципалитетара хезмәттәшлек итүдә катнашуы

1. Татарстан Республикасында жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеген оештыру, муниципаль районнарының гомуми мәнфәгатьләрен белдерү һәм яклау максатларында муниципаль район Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләр Советы эшендә катнаша.

2. Муниципаль берәмлекләренең, Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләр советларының үзара хезмәттәшлеген оештыру, Россия Федерациясе муниципаль берәмлекләренең гомуми мәнфәгатьләрен белдерү һәм яклау максатларында, шул исәптән әлеге мәнфәгатьләрне федераль дәүләт хакимияте органнарында күрсәтү һәм Россия Федерациясе муниципаль берәмлекләренең халыкара оешмалар һәм чит ил юридик затлары белән хезмәттәшлеген оештыру максатларында, муниципаль район Советы муниципаль берәмлекләренең бердәм гомумроссия берләшмәсен төзүдә катнаша ала.

3. Территориаль һәм оештыру нигезләре үзенчәлекләрен исәпкә алып, муниципаль район ирекле нигездә башка муниципаль берәмлекләренең берләшмәләрен төзүдә катнаша ала. Әлеге берләшмәләрне оештыру һәм аларның эшчәнлегенә «Коммерцияле булмаган оешмалар турында» 12.01.1996 ел, № 7-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

4. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен финанс чараларын, матди һәм башка ресурсларны берләштерү максатларында муниципаль район федераль законнар һәм муниципаль район Советының норматив хокукый актлары нигезендә муниципалитетара берләшмәләрне, хужалык жәмгыятьләрен һәм башка муниципалитетара оешмаларны оештыруда катнаша ала. Шул ук максатларда жирле үзидарә органнары шартнамәләр һәм килешүләр төзи ала. Күрсәтелгән муниципалитетара берләшмәләргә жирле үзидарә органнары вәкаләтләре бирелә алмый.

19 бүлек. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОННЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

98 статья. Муниципаль район бюджеты

1. Муниципаль районның үз бюджеты бар.

2. Муниципаль район бюджеты муниципаль район Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшләнә һәм раслана.

3. Муниципаль район бюджетында муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлтелә торган керемнәр һәм муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәәмин итү өчен бирелә торган субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм муниципаль район бюджетының тиешле чыгымнары исәбеннән гамәлгә ашырыла торган субвенцияләр аерым карала.

4. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары федераль законнарда һәм алар нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына муниципаль район бюджеты үтәләше турында хисап тапшыра.

99 статья. Муниципаль районда бюджет процессы

1. Муниципаль район бюджетын формалаштыру, раслау, үтәү һәм аның үтәләшен контрольдә тоту муниципаль районның жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла. Муниципаль район бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Муниципаль район бюджеты проекты, муниципаль район бюджетын раслау турында муниципаль район Советы карары, аның үтәләше турында еллык хисап, муниципаль район бюджеты үтәләше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен, аларның хезмәт хакы өчен түләүгә факттагы чыгымнар күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

Муниципаль район бюджеты проектын төзү муниципаль районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар, алар нигезендә кабул ителә торган Татарстан

Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

3. Чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган муниципаль район Советының хокукий актларына, жирле салымнар турында хокукий актларга үзгәрешләр кертү турында муниципаль район Советының хокукий актлары чираттагы финанс елына һәм план чорына жирле бюджет турында карар проекты кертелгәнчегә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

4. Муниципаль район Советының чираттагы финанс елына һәм план чорына жирле бюджет турында Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларының керемнәрен (чыгымнарын) үзгәртүгә китерә торган карар проектын муниципаль район Советына керткәннән соң кабул ителгән салымнар һәм жыемнар турында муниципаль район Советының норматив хокукий актларына үзгәрешләр кертүне күздә тотучы норматив хокукий актларында чираттагы финанс елыннан соң килүче елның 1 гыйнварыннан да соңга калмыйча муниципаль район Советының күрсәтелгән норматив хокукий актларының үз көченә керүе турында нигезләмәләр булырга тиеш.

5. Муниципаль район бюджеты проекты муниципаль район Советының муниципаль хокукий акты нигезендә өч елга (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

6. Муниципаль район бюджеты проекты муниципаль район Башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәп, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Уставта кабул ителгән таләпләр нигезендә төзелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына муниципаль район бюджеты проектын төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Собраниесенә Юлламасының Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган нигезләмәләренә;

бюджет сәясәтенең төп юнәлешләренә һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләренә;

социаль-иқтисадый үсеш фаразына;

озак сроклы чорга бюджет фаразына (бюджет фаразы проектына, бюджет фаразына үзгәрешләр кертү проектына);

муниципаль программаларга (муниципаль программалар проектларына, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектларына).

8. Муниципаль район бюджеты турындагы карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренәң гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты (профициты), шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, муниципаль район Советының муниципаль хокукый актларында (бюджет турындагы законнардан (карарлардан тыш) билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

Муниципаль район бюджеты турындагы муниципаль район Советы карарында Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы бюджеты турында Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы законнары һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнмәгән очракта, шәһәр, авыл жирлекләре бюджетлары арасында керемнәренә бүлү нормативлары булырга тиеш.

9. Муниципаль район бюджеты турындагы карар белән составы Россия Федерациясе Бюджет кодексы, аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары, муниципаль район Советының муниципаль хокукый актлары нигезендә билгеләнә торган күрсәткечләр раслана.

10. Муниципаль район бюджеты турында карар белән билгеләнә

муниципаль район бюджеты керемнәренәң баш администраторлары исемлегә;

муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының баш администраторлары исемлегә;

чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча йә чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре), чыгымнар төрләре төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) һәм (яисә) максатчан статьялар (муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре), чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары

классификациясенә чыгымнар төрләре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча, шулай ук әлеге Кодекста, законда, законда билгеләнгән очракларда бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре муниципаль район Советының муниципаль хокукый акты белән;

Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

гавами норматив йөкләмәләренә үтәүгә юнәлдерелә торган бюджет ассигнованиеләренә гомуми күләме;

Чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына башка бюджетлардан алына торган һәм (яисә) бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

план чорының беренче елына муниципаль район бюджеты чыгымнарының шартлы расланучы (расланган) чыгымнарының гомуми күләме район бюджеты чыгымнарының гомуми күләменә кимендә 2,5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына муниципаль район бюджеты чыгымнарының гомуми күләменә кимендә 5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча);

чираттагы финанс елына һәм план чорына муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;

муниципаль эчке бурычның иң югары чиге һәм (яисә) муниципаль тышкы бурычның иң югары чиге, муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтеп, чираттагы финанс елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына (чираттагы финанс елына һәм план чорының һәр елына), шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтеп, муниципаль тышкы бурычның иң югары чиге;

муниципаль район бюджетының Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, муниципаль район Советының муниципаль хокукый актлары белән билгеләнгән башка күрсәткечләре;

11. Муниципаль район бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта муниципаль район Советына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә документлар һәм материаллар тапшырыла.

12. Муниципаль район бюджеты проектының төзү муниципаль районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар, алар нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

13. Муниципаль район бюджеты проекты, аны муниципаль район Советына тапшырганчы, финанс-икътисадый экспертиза узарга тиеш. Муниципаль район бюджеты проектына экспертиза муниципаль район Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләрен үтәп һәм федераль законнарда билгеләнгән үзенчәлекләренә исәпкә алып, муниципаль район Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарыла. Муниципаль районның Контроль-хисап палатасы тарафыннан экспертиза үткәрү нәтижәләре буенча бюджет турындагы карар проекты буенча бәяләмә эзерләнә.

13. Муниципаль район Башкарма комитеты муниципаль район бюджеты турындагы карар проектының агымдагы елның 15 ноябреннән дә соңга калмыйча муниципаль район Советы каравына кертә.

14. Муниципаль район бюджеты турында карар проектының карау һәм аны муниципаль район Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән раслау тәртибе чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләренә һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Муниципаль район бюджеты турындагы карар, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм муниципаль район бюджеты турындагы карар белән башкасы каралмаган булса, финанс елының 1 гыйнварыннан үз көченә керә һәм 31 декабрә кадәр гамәлдә була.

Муниципаль район бюджеты турындагы карар, аңа кул куелганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча, билгеләнгән тәртиптә рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

17. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары муниципаль район бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен

жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, муниципаль бурычның күләме һәм структурасы, муниципаль районның бюджет йөкләмәләрен үтәүне тәмин итәләр.

18. Муниципаль район бюджеты керемнәре Россия Федерациясе бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

19. Муниципаль район бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

20. Федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга муниципаль район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

21. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

100 статья. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр һәм хезмәт күрсәтүләрен сатып алу

1. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу жирле бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

101 статья. Муниципаль район гражданның үзара салым акчасы

1. Гражданның үзара салым акчасы дигәндә, гражданның жирле әһәмиятгә конкрет мәсьәләләрен хәл итү өчен башкарыла торган бер тапкыр бирелә торган түләүләре аңлашыла. Гражданның үзара салым түләүләре күләме муниципаль районның барлык халкы (муниципаль район составына керүче торак пункт) өчен абсолют күләмдә билгеләнә, саннары муниципаль район халкының гомуми санының 30 процентыннан артмый

торган, алар өчен түләүләр күләме киметелергә мөмкин булган аерым категорияләрдән тыш.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән түләүләрне кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә, ә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 ст.1 ө. 4.1 пунктында каралган очрақларда, гражданныр жыенында хәл ителә.

3. Гражданнырның үзара салым акчасы муниципаль район бюджетының үз керемнәренә керә.

102 статья. Муниципаль районның муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч)

1. Муниципаль район муниципаль район бюджетын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен түләү максатларында федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә муниципаль эчке бурыч алулар башкарырга хокуклы.

Муниципаль бурыч алулар дигәндә муниципаль кыйммәтле кәгазьләренә урнаштыру юлы белән һәм заемчы буларак гавами-хокукый берәмлек буенча бурыч йөкләмәләре барлыкка килә торган кредитлар рәвешендә заем акчаларын гавами-хокукый берәмлек исеменнән гавами-хокукый берәмлек бюджетына жәлеп итү аңлашыла.

2. Муниципаль район исеменнән муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм муниципаль район Уставы нигезендә муниципаль район Башкарма комитеты карамагында була.

103 статья. Муниципаль районның жирле бюджеты үтәлеше

1. Муниципаль районның жирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә башкарыла.

2. Муниципаль район бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомство буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Муниципаль район бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, муниципаль район бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу

һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Муниципаль район бюджетын үтәү муниципаль районның жылма бюджет язмасы һәм муниципаль районның касса планы нигезендә оештырыла.

104 статья. Бюджет хисапчылыгы. Муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Муниципаль районның бюджет хисапчылыгы еллык булып тора.

2. Муниципаль районның бюджет хисапчылыгы бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының жылма бюджет хисапчылыгы нигезендә муниципаль районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан төзелә һәм муниципаль район Башкарма комитетына тапшырыла.

3. Муниципаль район бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап муниципаль район Советы карары белән расланьрга тиеш.

4. Муниципаль район бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап, аны муниципаль район Советына тапшырганчы, тышкы тикшерелергә тиеш, ул бюджет акчаларын баш бүлүчеләрнең (бүлүчеләрнең) бюджет хисапчылыгын тышкы тикшерүне һәм муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә эзерләүне үз эченә ала.

Муниципаль район бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, муниципаль район Советының әлеге устав һәм муниципаль норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә муниципаль район Контроль-хисап палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла. Муниципаль район составына керүче муниципаль район жирлеге Советы мөрәжәгәте буенча, жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү муниципаль районның Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарылырга мөмкин.

5. Муниципаль район Башкарма комитеты, аның буенча бәяләмә эзерләү өчен, агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча, муниципаль район бюджеты үтәлеше турында хисап бирә. Муниципаль район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә эзерләү

бюджет акчаларын баш бүлүчөлөрнөң еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү күрсәткечләрә нигезендә 1 айдан да артмаган срокта башкарыла.

6. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, муниципаль район Башкарма комитеты муниципаль район Советына хисап финанс елына муниципаль район бюджеты үтөлешә турында еллык хисапны, муниципаль район бюджеты үтөлешә турында муниципаль район Советы карары проектын, муниципаль районның берләштерелгән бюджеты үтөлешә турында бюджет хисаплылыгын һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны тәкъдим итә.

7. Муниципаль район бюджеты үтөлешә турындагы еллык хисапны карау йомгаклары буенча муниципаль район Советы муниципаль район бюджеты үтөлешә турындагы еллык хисапны раслау яки кире кагу турында карар кабул итә.

8. Муниципаль район Советы тарафыннан муниципаль район бюджеты үтөлешә турындагы еллык хисап кире кагылган очракта, ул мәгълүматларны дәрәс булмаган яки тулы булмаган чагылдыру фактларын бетерү һәм бер айдан да артмаган срокта кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

9. Муниципаль район бюджеты үтөлешә турындагы карар белән, муниципаль район бюджеты керемнәренә, чыгымнарының һәм дефицитының (профицит) гомуми суммасы күрсәтеп, хисап финанс елына муниципаль район бюджеты үтөлешә турында хисап раслана.

Муниципаль район Советының хисап финанс елында муниципаль район бюджеты үтөлешә турындагы карарына аерым кушымталар белән түбәндәге күрсәткечләр раслана:

бюджетлар керемнәрен классификацияләү кодлары буенча муниципаль район бюджеты керемнәре;

муниципаль район бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча муниципаль район бюджеты чыгымнары;

бюджетлар чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча муниципаль район бюджеты чыгымнары;

бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча муниципаль район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары.

Муниципаль район бюджеты үтөлешә турындагы карар белән шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның нигезендә кабул ителгән

Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Законы, муниципаль район Советының муниципаль хокукый акты белән муниципаль район бюджеты үтәлеше турындагы карар өчен билгеләнгән башка күрсәткечләр раслана.

105 статья. Муниципаль финанс контроле

Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләре нигезләмәләрен, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан физик затларга бүтән түләүләр буенча гавами норматив йөкләмәләрне һәм йөкләмәләрне билгеләүче хокукый актлар нигезләмәләрен, шулай ук дәүләт (муниципаль) контрактлары, шартнамәләр (киләшүләр) шартларын үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчкегә, алдан контрольгә һәм алга таба контрольгә бүленә.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле муниципаль район Контроль-хисап палатасының контроль эшчәнлегә булып тора.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә эчке муниципаль контроль муниципаль район Башкарма комитеты эшчәнлегә булып тора.

4. Алдан контроль муниципаль район бюджетын үтәү барышында бюджетта кагыйдә бозуларны кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

5. Алга таба контроль бюджет үтәлешенең законлылыгын, исәп-хисапның дөрөсләнгән билгеләү максатыннан муниципаль район бюджетының үтәлеше нәтижәләре буенча башкарыла.

Бүлек 20. МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ.

ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

106 статья. Муниципаль район Уставы проектың эзерләү, муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Муниципаль район Советына муниципаль район Уставы проекты, элеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль район Советы карары проекты муниципаль район Башлыгы, муниципаль район Советы депутатлары, муниципаль район Башкарма комитеты житәкчесе, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициативалы төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Муниципаль район Уставы проекты, элеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты эзерләү өчен муниципаль район Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Элеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Муниципаль район Уставы проекты, муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты муниципаль район Уставын кабул итү турындагы мәсьәләне караганчы 30 көннән дә соңга калмыйча алдан муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль район Советы тарафыннан күрсәтелгән Устав проекты, күрсәтелгән муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка житкерү), шулай ук гражданның аның буенча фикер алышуда катнашу тәртибе рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш. Муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен, шулай ук муниципаль район Уставына элеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яисә Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл янадан күрсәтү рәвешендә үзгәрешләр кертелгән очракта, муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәренә рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

3.1. 3.1. Муниципаль район Уставы проекты, муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) өчен муниципаль районның жирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүматның электрон челтәрләреннән файдаланырга хокуклы:

1) <http://yutazy.ru>, регистрация в качестве сетевого издания: ЭЛ № ФС 77 - 47613 от 07.12.2011;

2) 2 урын <http://pravo-minjust.ru> <http://право-минюст.рф>, регистрация в качестве сетевого издания: ЭЛ № ФС 77 - 72471 от 05.03.2018.

4. Муниципаль район Уставы проекты, элеге уставка үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль район Советы карары проекты буенча аларны муниципаль район Советы утырышында карау алдыннан, уставка үзгөрешләр Уставта беркетелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарға туры китерү максатларында гына кертелә торган очраклардан тыш, ачык тыңлаулар үткөрелә.

107 статья. Муниципаль район Уставын кабул итү, муниципаль район Уставына үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Муниципаль район Уставы проектын, элеге уставка үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын карау муниципаль район Советы тарафыннан кимендә ике укылышта муниципаль район Советы Регламенты нигезендә башкарыла.

2. Муниципаль район Уставы проектын, элеге уставка үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын беренче укылышта кабул иткәннән соң, элеге проект муниципаль район башлыгы тарафыннан муниципаль район Советы депутатларына, элеге уставның 87 статьясындагы 1 һәм 2 өлешләрендә күрсәтелгән хокук чыгару инициативасы хокукына ия башка субъектларга төзәтмәләр кертү өчен жиһәрелә.

3. Муниципаль район Уставы, муниципаль район Уставына үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт муниципаль район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек - өчтән икесе тавышы белән кабул ителә. Муниципаль район Башлыгы муниципаль район Советы рәисе вәкаләтләрен башкарсан, муниципаль район Башлыгы тавышы муниципаль район Уставын, муниципаль район Уставына үзгөрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль хокукый актыны кабул иткәндә муниципаль район Советы депутаты тавышы исәпкә алына.

4. Муниципаль район Уставына үзгөрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый акт белән кертелә, ул түбәндәгеләр белән рәсмиләштерелергә мөмкин:

1) аның рәисе һәм муниципаль район башлыгы тарафыннан имзаланган муниципаль район Советы (гражданның) карары белән йә муниципаль район башлыгы, муниципаль район Советы (гражданның) рәисе вәкаләтләрен башкаручы тарафыннан бер үк вакытта муниципаль район башлыгы тарафыннан имзаланган муниципаль район Советы карары (гражданның) белән;

2) муниципаль район Советы тарафыннан кабул ителгән һәм муниципаль район Башлыгы имзалаган аерым норматив хокукый акт белән. Бу очракта әлеге хокукый актта муниципаль район Советының (гражданның) аны кабул итү турында карар реквизитлары куела. Муниципаль район Советының (гражданның) мондый карарына муниципаль район Уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы күчмә нигезләмәләренә һәм (яки) нормаларны кертү рәхсәт ителми.

5. Муниципаль район Уставын Федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү әлеге закон актларында билгеләнгән срокта гамәлгә ашырыла. Федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, муниципаль район Уставын федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән тәңгәлләштерү срогы тиешле федераль закон, Татарстан Республикасы Законы үз көченә керү датасын, муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проектын гавами тыңлауларда фикер алышуны, муниципаль район Советы утырышлары вакытын, мондый муниципаль хокукый актны дәүләт теркәвенә алу һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) срокларын исәпкә алып, алты айдан артмаска тиеш.

6. Муниципаль район Уставын муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль район Советы карары белән яңа редакциядә баян итү рәхсәт ителми. Бу очракта муниципаль районның яңа Уставы, ә элек муниципаль районның гамәлдәге Уставы һәм муниципаль район Советының аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары муниципаль районның яңа Уставы үз көченә керткән көннән үз көчен югалткан дип таныла.

108 статья. Муниципаль район Уставының үз көченә керү тәртібе, муниципаль район Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү

1. Муниципаль район Уставы, муниципаль район Советы карары элеге уставка үзгөрешләр һәм өстәмэләр кертү турында карар кабул ителгәннән соң муниципаль район Башлыгы тарафыннан муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен федераль башкарма хакимият органының территориаль органына жиберелә.

2. Муниципаль район Уставы, муниципаль район Уставына үзгөрешләр һәм өстәмэләр кертү турында муниципаль район Советы карары дәүләт теркәвенә алынганнан соң рәсми басылып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш һәм алар рәсми басылып чыкканнан соң үз көченә керә. Муниципаль район Башлыгы муниципаль районның теркәлгән уставын, муниципаль район Уставына үзгөрешләр һәм өстәмэләр кертү турында муниципаль хокукый актны муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең федераль органының территориаль органыннан кәргән көннән жиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) бурычлы.

3. Муниципаль район Уставына кертелгән һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгөрешләр һәм өстәмэләр (муниципаль район Уставын федераль законнарга туры китерү очракларыннан тыш), муниципаль район Уставын федераль законнарга туры китерү очракларыннан, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларының вәкаләтләре, вәкаләтләре, вакытлары, сайлау тәртибе үзгәрүдән тыш) муниципаль район Советы вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

4. Муниципаль район Советы депутатлары санын арттыру яисә киметү белән бәйле рәвештә муниципаль район Советы депутатлары санын арттыручы яисә киметүче үзгөрешләр күрсәтелгән үзгөрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый актны кабул иткән муниципаль район Советы вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.